

Dossier:
Aproximació a l'olimpisme modern

apunts

EDUCACIÓ FÍSICA

Incluye traducción castellana
de todos los artículos

LÜSCHEN, MERCY, DURANTEZ, MERCÉ VARELA

APROXIMACIÓ A L'OLIMPISME MODERN

**L'OLIMPISME MODERN ÉS UN FENOMEN SOCIAL QUE ES
SUSTENTA EN UN ESPORT D'ALT RENDIMENT, DE TÈCNIQUES
CADA VEGADA MÉS SOFISTICADES, I ES MOU ENTRE
L'ESPECTACULARITAT I ELS MITES NACIONALS.**

INTRODUCCIÓ

L'Olimpisme és en el nostre temps un fenomen que atrau sobre si l'atenció de milions d'espectadors, que mou al seu voltant interessos econòmics de gran volum, que genera estratègies polítiques, que aixeca apassionades defenses i durs atacs, i que és esport i sobretot, esport d'elit.

Tal vegada pel seu caràcter de fenomen social, cada cop més la tendència és analitzar-lo des dels punts de vista polític, sociològic, econòmic o ideològic. Sembla, doncs, necessari que per acostar-nos a ell, si volem abraçar tota la seva transcendència, l'anàlisi sobre l'esport d'elit no resti al marge, ja que, sens dubte, sense ell no hi hauria JJ.OO.

Les planificacions esportives, els estudis fets sobre l'esport en el seu més alt nivell, el professionalisme, etc., són caràcters que marquen als JJ.OO., i que alhora determinen als participants en ells.

La incidència política, la utilització de l'esport com a mitjà de propaganda, tant de països com de sistemes polítics, com la pressió exercida sobre els JJ.OO. a través de boicots, etc. són elements que els impliquen i comprometen.

Els debats al voltant de la definició de professionalisme, els límits d'aquest professionalisme que marca els criteris pels quals es margina o no de la participació en els JJ.OO. els atletes són problemes que marcaran el futur d'aquests segons es prengui un tipus o altre de decisions. El Sentit místic-religiós que es manifesta en el cerimonial Olímpic rau en l'origen ritual que tenen les cerimònies d'obertura, coronació de guanyadors i clausura dels JJ.OO.

Tots aquests problemes que impliquen el moviment Olímpic dels nostres dies són els que fan dir a algú que els JJ.OO. en perdre el seu caràcter "lúdic" i d'"esforç gratuït", perdran el més pur sentit Olímpic, són els mateixos arguments que serveixen perquè altres pensin que és necessària la seva evolució i adequació a les característiques de la societat moderna, si es vol que els JJ.OO. no perdin el seu esplendor actual.

En presentar al lector aquest dossier hem volgut contribuir a difondre una mica més què és i què significa en la nostra societat l'Olimpisme, amb l'esperança que a través de l'anàlisi de les opinions i treballs que aquí es presenten, podem conèixer millor els problemes amb què, es troben els JJ.OO. per a poder trobar les solucions que assegurin la pràctica de l'esport en el seu més alt nivell de rendiment i consegüentment assegurin la continuïtat de l'Olimpisme.

ORDRE I DESORDRE

Dialèctica de l'esport d'alta competició

Günther Lüschen

Les Olimpíades integren dins el seu ritual dos aspectes clau dins l'esport d'alta competició: l'alt rendiment dels esportistes i l'espectacularitat dels actes esportius.

La prosperitat econòmica és un factor important per explicar els resultats esportius alts, però també els factors ideològics

L'esport d'alta competició, esport d'èlite, esport de màxim nivell o categoria, com se l'anomena indistintament, atreu l'atenció de l'home modern d'una forma o d'una altra. El públic en general no pot defugir de cap manera la influència, directa o indirecta, d'aquesta manifestació cim de la institució de l'esport. Així mateix és impossible que la institució de l'esport en conjunt defugui la influència d'aquest subsistema, summament refinat, de l'esport. L'esport d'alta competició és part integrant de l'esport, de la mateixa manera que és part integrant de la societat en general. Porta els seus trets per bé o per mal. En molts sentits manifesta imperfeccions i contradiccions semblants, és alhora ordre i desordre; quelcom que podria ésser considerat dialèctic en la seva estructura. Fent referència a la sentència de Helmut Plessner de fa aproximadament 30 anys, que condemnés l'esport, o l'esport d'alta competició car és aquest el que ens preocupa, condemnaria també la societat moderna (Plessner, 1952).

Més enllà d'aquest punt de vista, molt abstracte i alhora bastant general, a partir d'una certa forma i estructura bàsiques d'aquest sistema haurem d'assolir un millor enteniment d'allò que és en realitat l'esport d'alta competició. Haurem d'analitzar el seu context socio-cultural, la seva estructura interna i haurem de demostrar en quins sentits es manifesta la dialèctica de l'esport d'alta competició modern. Després d'unes consideracions tocant a una definició adequada donarem un cop d'ull a les investigacions anteriors i a la teoria, fet gràcies al qual podrem comprendre l'estructura i el sistema dels esports d'alta competició d'una manera més subtil.

Consideraré metodològicament materials de la recerca sociològica, intentant oferir unes nocions que superin l'àmbit de l'observació empírica i de l'experiència quotidiana. Aquestes consideracions representen un intent de teoritzar a un nivell secundari, amb una referència sòlida als resultats

observats, però amb el propòsit d'abraçar aquests resultats com a part d'una anàlisi estructural de l'esport de competició com a sistema coherent i alhora contradictori. L'afany per entendre aquest sistema pot revelar, al capdavant, el que Simmel (1923) anomenà "formes" i Wittgenstein (1960), pel que fa a l'anàlisi del llenguatge, "La gramàtica d'un fenomen social". Les dificultats de la definició, que Wittgenstein observà també al cas dels jocs lingüístics, hauran de superar-se fent-se paleses les característiques principals d'aquest sistema.

Ambivalències de la definició

El terme esport —de la mateixa manera que la nostra insistència en anomenar-lo sistema unificat— està carregat d'ambigüitats i vaguetats. L'esport d'alta competició hauria d'incloure en una de les seves dimensions, la que fa referència a l'habilitat física de màxim nivell, l'èlite de jugadors de pilota; l'escalador austríac Reinhold Messner, el primer en escalar l'Everest sense oxigen; l'equip australià que guanyà fa poc la Copa d'Amèrica; i inclouria els herois de la Copa del Món de futbol.

En una altra dimensió, la que fa referència a la capacitat d'atracció i entreteniment dels grans espectacles esportius del més alt nivell, el rendiment pot esdevenir quelcom de relatiu. En aquest cas es caracteritzaria més aviat pels nivells d'emoció i diversió que es troben només en modalitats com la boxa, el futbol o les curses de braus. L'escalador no encaixa realment en aquest esquema, i tampoc el campió mundial de piragüisme o d'esgrima. És evident que les ambivalències de la definició pel que fa, d'una banda, a l'alt rendiment dels esportistes i, d'altra banda, al valor dels concursos esportius com a espectacles i de com a objecte d'interès multitudinari, tornen borrosa la nostra definició i descobrei-

xen aquí mateix algunes de les ambivalències del sistema. Una certa integració d'aquests dos aspectes s'acompleix a les Olimpíades, on el ritual quasi-religiós proporciona la integració d'un sistema que mostra més aviat d'una altra manera tensions i desintegració, tant pel que fa al rendiment, com a l'atractiu o l'entreteniment.

Recerques dutes a terme en l'esport d'alta competició

El gran nombre d'estudis empírics i qualitius sobre els esports d'alta competició pot classificar-se en quatre àrees principals:

Contextos socio-culturals i polítics de l'esport d'alta competició, diferenciació estructural i organitzativa dels mateixos esports d'alta competició, amb èmfasi en els valors d'aquest sistema i en les actituds del seu personal, relacions interpersonals, estructures organitzativa i grupal en la seva relació amb l'èxit, i transfons social i carreres dels esportistes de màxima categoria.

Contextos socio-culturals i polítics.

Hem après de les anàlisis de condicions socio-culturals que la popularitat generalitzada de l'esport i dels assoliments esportius del nivell poden associar-se a un sistema cultural que dona importància a l'assoliment des de tots els punts de vista (Lüschen, 1962) o que, segons Max Weber, destaca l'orientació cap a la interiorització del món i l'ascetisme per damunt de l'exteriorització cap al món i la transcendència (Seppdnen: 1972, 1981). D'aquests contextos en podem deduir el fet que en els temps moderns ha estat tradicionalment alt el nombre de protestants entre els guanyadors de medalles olímpiques i perquè més recentment les anomenades societats marxistes d'Europa Oriental aconsegueixen resultats fins i tot millors. Nowikow i Maksimenko (1972) afir-

men que la prosperitat econòmica d'un país és un factor important per explicar uns resultats esportius alts, però també reconeixen que els factors ideològics, tal com els presenta Seppänen, també són de gran importància. Els avenços aconseguits recentment en l'anàlisi estadístic de les ciències socials han tingut com a resultat nombrosos estudis sobre l'èxit polític. Lleugerament desfigurats per les inferències del model i l'accessibilitat dels indicadors quantificables, aquests estudis han revelat que els esports d'alta competició i l'èxit olímpic troben les millors perspectives en les nacions-estats estables i homogenis quant a la seva població, que són cultes, moderns i occidentals quant a la seva cultura, amb una competició domèstica poc institucionalitzada, que són econòmicament pròspers, tenen un govern central integrat per membres de l'èlit imperant i són, típicament, estats membres del bloc comunista (Ball, 1972). Ned Levine (1974) deduí a base dels resultats dels Jocs Olímpics de Munic que una renda nacional alta, l'economia socialista, la mida del país i les tirades elevades de premsa eren els millors predicadors de l'èxit olímpic. Algunes d'aquestes interrelacions poden ser espúries i el greu problema és que els models solament se serviren d'indicadors fàcilment disponibles. Això no obstant, aquestes crítiques, els factors econòmics i polítics i els recursos generals continuen ressaltant. La correlació amb la tirada dels diaris produeix una certa perplexitat. Potser el reflex del nivell general del desenvolupament tecnològic del país; també podria revelar allò que Ball anomena "capacitat de mobilització" d'un país determinat. Però podria existir, així mateix, una correspondència estructural entre els aspectes dramàtics i espectaculars de l'esport d'alta competició modern i les característiques tecnològiques i substancials dels moderns mitjans de comunicació.

Diferenciació estructural i organitzativa. L'anàlisi i la discussió de l'estructura de l'esport d'alta competició pròpiament

dit han proporcionat poca informació sobre aspectes organitzatius. L'èmfasi es posa en els valors del sistema i les actituds de les persones implicades. A més a més, molt pocs d'aquests estudis són socio-filosòfics i històrics. La contribució més concisa és la història cultural de l'esport modern de Henning Eishberg (1973). Allan Guttmann (1978) ha caracteritzat, com a mètode similar, l'evolució des del ritualisme religiós de l'esport fins a l'esport d'alta competició dels temps moderns orientat cap al rècord, a través de principis com ara el secularisme, la igualtat, l'especialització, la racionalització, la burocràcia, la quantificació i el rècord. Encara que probablement aquests principis se superposin en certa manera, descriuen força bé l'esquema de l'evolució cap a l'esport d'alta competició. Stone (1955) orientà la qüestió del canvi estructural de l'esport d'alta competició modern des del joc fins a l'exhibició. Heiniffi (1969) fa dels conflictes de valors dins del futbol modern l'objecte de l'anàlisi, observant en la història recent canvis fonamentals en l'esport d'alta competició modern. Més endavant Heiniffi (1970, 1979) ha demostrat com els executius de l'esport d'alta competició en particular pateixen les "estructures de creences" que les exigències de l'esport modern arrossegueu; els resultats del seu estudi plantegen dificultats fonamentals d'un esport d'alta competició al cos directiu del qual s'orienta més cap al participant en general que cap a l'esport d'alta competició.

La polèmica més important sobre l'estructura de l'esport d'alta competició i el seu sistema de valors ha estat protagonitzada, no obstant això, pels filòsofs socials i les crítiques socials de la Nova Esquerra. Particularment Jürgen Habermas (1958) i el seu seguidor Bero Rigauer (1969) s'han ocupat dels problemes de l'alienació i la comercialització de l'esport d'alta competició. Lenk (1972, 1979, 1981) han respost aquesta crítica subratllant els defectes metodològics i les males interpretacions substancials d'aquestes postures. Hom ens fa recordar una

vegada i una altra que del que parlen autors com ara Huizinga (1938), Habermas, Rigauer i Scott (1971) i Vinnai (1970) "no és tant del que és en realitat l'esport sinó del que l'amenaça" (Buytendijk) 1952). Lenk (1981), tot i això, no s'ha pas pres a la lleugera aquestes crítiques; ha plantejat problemes com ara el de la necessitat funcional de la competició per a la societat o el concepte equivocat de l'esportista alienat que no controla el seu propi destí. Nosaltres tampoc no hem de rebutjar aquestes anàlisis a la lleugera. Les denúncies de l'esport com a presó de temps calculat (Brohm, 1973), sistema de no-libertat (Adorno 1959), d'explotació econòmica per interessos capitalistes (Hoch, 1972) poden descriure molt bé una part de la realitat. Això no obstant, les postures quasi irresolubles davant de l'anàlisi de valors representades per autors com ara Habermas, Rigauer i Vinnai, per una banda, i Lenk von Krockow (1974), per l'altra, poden revelar alhora problemes de metodologia i de perspectiva. Aquestes postures tenen les seves arrels en l'estructura contradictòria, dialèctica, d'aquest sistema que mena a la incompatibilitat dins de les perspectives reals i a la incapacitat d'analitzar aquest sistema des de les perspectives categòriques d'harmonia, joc i idealisme mneoteològic.

Estructura de l'esport d'alta competició

Ambivalències i contradiccions: Expressió d'una estructura dialèctica

Les ambivalències d'aquest sistema es noten en el mateix terme d'assoliment que descriu l'orientació bàsica de l'esport d'alta competició. Heinemann (1975) ha brindat un enfocament ela-

Els esportistes d'élite es troben en el centre del sistema però de cap manera el formen en la seva totalitat. L'esport d'alt rendiment és cada cop menys un assumpte privat de les persones implicades

borat de la seva definició, basat en la comprensió d'aquest terme per part de la ciència comportamental i social moderna. Al final d'un estudi que fa referència tant al context de la societat com als problemes de significació i avaluació, Heinemann conclou que l'assoliment es basa en esquemes individualistes que en l'esport menen a conflictes bàsics i a contradiccions. Els interessos individualistes resten valor a les responsabilitats col·lectives. Fins i tot si es vol dissentir d'aquesta conclusió destacant que Heinemann subestima les interdependències estructurals del sistema, el resultat de què un valor a la cúspide de la jerarquia de valors de l'esport d'alta competició és ambivalent i contradictori en si, ens proporciona l'important suggeriment d'una pauta dialèctica per als sistemes en general.

Gebauer (1972) argüí en una exposició filosòfica que l'assoliment ve determinat tant per l'"acció" com per la "presentació". Aquest concepte implica sociològicament que hi ha d'haver un actor, o sigui, l'esportista d'alta categoria, i un observador de l'assoliment, cosa que en l'argument de Gebauer es podria traduir millor per rendiment. Per bé que aquest argument es refereix implícitament a assumptes de significació i avaluació, també explica el sorgiment d'un alt nombre d'espectadors, fanàtics i seguidors de l'esport d'alta competició. A través d'una anàlisi d'aquests dos termes Gebauer torna a remarcar decididament les ambivalències introduïdes en el sistema. Això corrobora la idea de què la seriosa orientació interioritzada de l'esportista d'élite cap a la seva activitat és quasi tant exclusiva com la que es dona en el rol que exerceix l'ermita religiós. I tot i això, al mateix temps o en el moment del concurs esportiu, l'esportista ha de presentar davant d'altres competidors i del públic representant un model de conducta que Stone (1955) anomena *display* i al qual Buytendijk (1958) s'ha referit molt més positivament per al cas de l'esport com a *demonstratives Seins*-

Wer. Mentre Gebauer sosté, jutjant el esportista en comparació amb el rol que exerceix l'artista, que l'esport d'alta competició manifesta restricció i alienació, von Krockow, no troba cap incorrecció en l'aparició del clan de suport d'entrenadors, managers, científics, etc. que tan corrents han esdevingut en l'esport d'alta competicions sòcio-filosòfiques i s'ha de connectar, altra cop, en línia amb la nostra avaluació anterior de les consideracions sòcio-filosòfiques i s'ha de considerar com el resultat de l'estructura dialèctica de l'esport d'élite. Per a aquesta anàlisi la descripció d'aquest sistema representa part de l'evidència empírica.

El nostre concepte d'una dialèctica més substancial que no pas metodològica de l'estructura de l'esport no és pas particularment nou. Ja que s'aplicà directament amb anterioritat, Sartre (1969) emprà l'exemple d'una competició d'equips de futbol per descriure l'estructura dialèctica en tractar l'estructura de la raó dialèctica. Sutton-Smith (1978) utilitza els jocs infantils per descriure la dialèctica en el joc i l'esport. Bernard Jeu (1973) ha proporcionat una de les exposicions més penetrants d'aquestes anàlisis en descriure l'esport d'alta competició com una espècie de contra societat en la qual es poden aplicar principis que no són normalment acceptables en la societat. En el cas de la violència i l'agressió es poden convertir fins i tot en un valor bàsic i poden ser totalment legítims en les formes controlades de molts esports de combat. A vegades aquesta violència legitimada es pot transformar en assalts il·legítims quan els controls de la mateixa competició, com ara el hoquei sobre gel, no funcionen suficientment. Però fins i tot en un esport com l'esmentat, aquests casos són més excepció que una regla.

En la seva qualitat d'activitat, l'esport d'alta competició és tan seriós com qualsevol altre esforç humà i agafa característiques substancials que se solen trobar normalment en el treball.

Això no significa pas que l'element de joc hagi desaparegut; els esportistes professionals afirmen sovint, de fet, que es diverteixen tant amb el seu esport que el practicarien fins i tot sense cobrar. Això que veiem aquí és una altra idea de la dialèctica en aquesta estructura, quan el treball i el joc es fonen en l'acció de l'esportista d'élite. En l'esport d'alta competició aquest fenomen es desenvolupa de la manera més radical. L'anàlisi social filosòfica afronta, en emprar un enfocament categòric, un altre problema relacionat amb l'activitat de l'esport d'alta competició. Les activitats de l'esport donat no són, de cap manera, d'utilització immediata per a la supervivència de les espècies i (segons Durkheim) no són representatius de cap altra activitat de la societat —si més no han perdut tots aquest significat, com succeeix en el llançament de javalot. No obstant això, els participants de l'esport d'alta competició practiquen aquestes activitats amb un alt grau de seriositat i de devoció que no es pot pas explicar solament amb l'obtenció d'una recompensa material o social.

En constatar la condició marginal de l'esport d'alta competició de cara a la supervivència de l'home podem descobrir un altre significat de la reducció de la complexitat i tornar a revelar la seva estructura dialèctica. Certament podem experimentar, a través de l'esport d'alta competició, una radicalització que condueix a consideracions sobre la naturalesa de l'existència i al destí humans. Aquestes experiències poden ser molt latents però el suggeriment d'una significació religiosa en l'esport d'alta competició no solament queda recollida en les declaracions de Coubertin sobre els Jocs Olímpics com a forma moderna de religió, sinó que també es pot advertir en el ritual, de vegades molt elaborat, que acompanya els concursos esportius. En el fons, l'esport d'alta competició no és gens religiós. En l'esport d'élite l'home no accepta la incertesa del destí humà sinó que fins i tot en estructures

tan ambivalents com és el rècord esportiu, viu d'entendre que tot es pot controlar i superar. Per tant, l'esport d'alta competició du a terme activitats tan simples com la carrera o el joc amb una pilota a un alt nivell de sofisticació i planificació. I la racionalitat i la utilitat d'aquest esforç difícilment es pot explicar en termes de supervivència, quan fins països pobres en vies de desenvolupament gasten parts substancials dels seus recursos materials i personals en el desenvolupament d'aquest sistema. Es estrany que els recursos materials tampoc no suposin un obstacle en les societats modernes; les xifres d'espectadors de partits de beisbol als Estats Units han augmentat en períodes recents de retrocés econòmic. I la relativa disminució d'ingressos que quasi totes les professions han hagut d'acceptar en aquest país, igual que en països com ara Espanya, no sembla que hagi afectat les compensacions dels esportistes professionals. Hi ha indubtablement alguna cosa extraordinària en aquest sistema que produeix aquesta mena de contradiccions sense perills importants de cara a la seva supervivència. Hom ha pensat en general que l'àmplia base d'esportistes corrents i aficionats accepta i manté de bon grat l'élite del cim. Aquest procés és, tot i això, cada cop menys obvi en els esports d'alta competició més important ja que les demandes i les inversions de l'esport d'élite són cada cop menys un assumpte privat de les persones implicades o de les que hi donen suport des de les seves respectives disciplines esportives. Tal com observen Krawczyk el al. (1976), l'esport d'alta competició es va convertint cada vegada més en una institució en si, determinada pel reclutament precoç en la infantesa i per la seva separació organitzativa i la seva exclusivitat. Alemanya Oriental, el país de major èxit en els Jocs Olímpics, constitueix un model d'aquesta mena d'organització. Els esports professionals se separen de la institució de l'esport en gran escala en una mesura fins i tot més gran. Heinilä (1982)

ho ha anomenat procés de totalització.

Si ens fixem en l'estructura personal d'aquest sistema, els esportistes d'élite es troben, com a competidors individuals o en equip, en el centre del sistema, però de cap manera no formen el sistema en la seva totalitat. Un sistema molt més competitiu, que es desenvolupa a partir d'encontres externs, sobretot a nivell internacional, i de controls cibernètics interns, comprèn una situació en què el rendiment de l'esportista d'élite és el resultat d'un reclutament curós, d'entrenaments sofisticats i fonamentats científicament (o de la pretensió d'això), d'una direcció competent i íntima (resultants en una relació molt peculiar entre l'esport i l'entrenador), d'una preparació professional dirigida i un sistema de recompenses (material, social i ideològic) que induïx l'esportista a dirigir el seu destí cap al rècord, la medalla d'or o cap a les files d'un equip professional important. La majoria dels que emprenen aquesta empresa no aconsegueixen l'objectiu. Es part de la contradicció d'aquest sistema, en el qual la seguretat de posició de l'esportista d'élite i del personal de suport és baixa, mentre que els executius i managers situats a un nivell superior del sistema gaudeixen d'una alta seguretat en la seva posició. El fracàs en l'esport d'alta competició comporta un estigma important i té com a resultat un aïllament rígid (Ball, 1976). Els esportistes de màxima categoria sotmesos a condicions d'aquestes desenvolupen uns esquemes d'ajustament específics. Sovint són molt supersticiosos i poden tenir a veure amb comportaments "màgics" i fins i tot amb drogues. En els límits del sistema hi ha els esportistes que es poden reemplaçar fàcilment. La seva inseguretat és composta i condueix a l'extraordinari i, sovint, a tractaments equivocats igual com en els esports professionals importants. La informació sobre aquests tipus de processos en general és escassa i particularment pel que fa a l'esport amateur, tot i que

els controls del sistema a la cúspide de l'esport amateur gairebé no es diferencien dels esports professionals. En aquest punt ressalta un sistema que evidencia el procés d'ascens i de caiguda de les élites (Pareto 1935) igual com en qualsevol sistema d'élites. Els esportistes no solament responen a aquest fenomen amb drogues i màgies sinó que, a més a més, desenvolupen formes específiques de comportament interpersonal que poden anar des d'un nivell de tolerància envers els companys esportistes i la manca d'agressivitat fins a la soledat i l'agressivitat. En prou feines hi ha dades per deduir-ne generalitzacions importants com ara que el sistema fa que trets de personalitat latents es manifestin d'una manera més refinada. Les experiències d'entrenadors amb grups d'esportistes de màxima categoria suggereixen que hi ha esquemes típics per als quals els entrenadors han desenvolupat, per la seva banda, les seves pròpies respostes pràctiques (Adam 1975).

La radicalització de la situació competitiva de l'esport d'alta competició aporta processos únics en una competició esportiva. L'estudi del Monte Everest (Emerson 1966), mostra que la probabilitat d'assolir el cim estava relacionada directament amb el contingut de la comunicació dins el grup: com més probable es feia l'èxit de l'ascens, més negatiu era el contingut de la comunicació i viceversa. Es poden observar igualment altres pautes de comportament aparentment contradictòries en les relacions interpersonals i intergrupals.

Les competicions esportives es duen a terme d'una manera altament agressiva i se situen al límit de la legitimitat. No obstant això, aquestes competicions es realitzen per regla general amb consideració envers l'oponent; l'associació" (Lüschen 1970) és necessària al concurs i la idea del joc net en l'esport té una relació directa amb aquesta configuració de la competició esportiva. També en aquest cas observem una dialèctica en l'estructura de l'esport. Kant afirma en el seu famós

Les competicions esportives es duen a terme d'una manera altament agressiva i se situen al límit de la legitimitat

assaig sobre la pau eterna que els contendents d'una guerra no són dirigits cap a la destrucció total del seu oponent; hi ha encara que sigui un mínim de consideració mútua. Simmel (1923) destaca la mateixa disposició estructural en parlar del potencial unificador en el conflicte social. Sutton-Smith (1978) observa, en línia amb aquestes consideracions, que la participació en jocs competitius és una experiència d'aprenentatge profunda que permet als nens d'afrontar el conflicte. En l'esport d'alta competició, aquest element de l'associació en la competició rígida esdevé visible quan els esportistes, després d'incidents de mala sort o fallades en els seus equips, aclareixen el camí en favor del seu oponent.

L'estructura dialèctica de l'esport d'alta competició s'evidencia en activitats distintes de les que manté el sistema. En les modalitats amb elevades recompenses materials, socials o ideològiques, i en les que la inseguretat del resultat és màxima, hi ha la tendència a una gran quantitat d'accions no permeses per part dels competidors així com dels seus entrenadors i seguidors. Cal adonar-se que els actes desviats també són freqüents en la societat en general i que la qüestió de si l'esport o l'esport d'alta competició es desvien més que altres institucions no es pot respondre ara mateix. Però, vegem a continuació una mostra de processos desviats més o menys comuns en l'esport d'alta competició:

1. La violència en els encontres esportius no sempre és accidental o assumpte d'un comportament individual incorrecte; pot ser planejada i deliberada. Tal com ha declarat recentment en públic un destacat jugador de futbol alemany, cal aprendre a fer faltes. Els entrenadors poden transformar els atacs directes i seriosos contra un jugador clau de l'equip oponent en part de l'estratègia de joc o poden introduir infraccions lleus que van fins al límit d'allò que és prohibit com a integrant de l'esquema de joc i de la seva estratègia.

2. Els enganys planejats i intencionats estan molt estesos en l'esport d'alta competició i prenen formes com ara deixar caure el disc per tal que el pes es pugui desplaçar i afavorir l'agafada, baixar en esgrima l'espasa cap a terra a fi que es pugui accionar el senyal de contacte en moments de situacions precàries a favor del mateix competidor i en vela, els enganys sofisticats són comuns i duen a interminables deliberacions del jurat.

3. L'esport comporta en si mateix un determinat potencial d'enganys i de conductes desviades per tal com el resultat d'una competició no és solament producte de l'habilitat física sinó també de la **simulació pretesa** i de la **planificació perspicax** de l'estratègia. En certa manera l'esport és en el seu sentit més estricte no solament un joc agonal, sinó també un joc de la simulació.

4. En un passat recent i per cert, després dels Jocs Panamericans del 1983 a Caracas, el públic ha dedicat una atenció més gran al consum de drogues en l'esport d'alta competició. És força segur que s'ha produït un increment del consum d'estimulants, de **drogues** que augmenten el volum muscular i de drogues tranquil·litzants en l'esport d'alta competició. Els esteroides s'estan emprant quasi amb regularitat en els esports que depenen d'una musculatura forta. I a l'altra extrem del quadre hi ha els esportistes secundaris de l'esport d'alta competició que de vegades es posen en forma amb drogues per tal de sentir els interessos econòmics d'un equip o d'un club professional.

En general subestimem el potencial d'engany i el nombre d'incidents (Lüschen 1976). Els controls interns que es deriven d'una professionalització responsable de l'esport d'alta competició en aquests moments són febles. Però l'engany no és, probablement, més gran i fins i tot pot ser més petit que en la societat en general.

I quant al seu valor educatiu, el potencial de desviament en l'esport i en

l'esport d'alta competició en particular brinda un desafiament sòlid a l'honradesa.

En aquest punt intermedi de l'examen es pot reflexionar sobre la idea de l'estructura dialèctica. És un intent d'avançar opinions sobre aquest sistema a un nivell superior de generalització. I caldria advertir que el terme dialèctic no comporta connotacions de la dialèctica com a mètode. S'utilitza aquí com una observació substancial semblant a les que trobem en clàssics com Simmel i Weber. Per sobre de qualificar de contradictòria aquesta estructura hi ha, tot i això, l'afirmació de què aquest sistema és un tot organitzat i que es caracteritza fonamentalment per la seva dialèctica. A continuació hi ha dos apartats més breus, concretament unes consideracions sobre les interdependències entre l'esport d'alta competició i altres institucions socials i la seva extensió a un sistema d'esbarjo i de cultura popular.

Interdependències institucionals i canvis

Entre els aspectes més instructius i clars que s'han d'estudiar en l'esport d'alta competició hi ha les seves interferències, impacte i dependències d'institucions com ara l'educació, l'economia, la política i la religió. No cal detallar aquest punt. En general es pot observar que l'esport d'alta competició se separa cada cop més de l'esport en general i que es fan visibles uns desplaçaments substancials en les relacions amb altres institucions socials. En certa manera hi ha indicacions d'un procés que podria qualificar-se com la dissolució dels límits institucionals a aquest nivell.

Caldrà destacar el dogma de la fertilització mútua entre l'esport d'élite i el de masses. El reclutament primerenc i la recerca de talents s'ha convertit gradualment en una necessitat per a l'esport d'alta competició. Si això s'hi afegeix el gir cap a un sistema determinat, caracteritzat per la seva significació simbòlica i les mito-

Cal un control social de l'esport d'alta competició mitjançant l'observació crítica

La influència que s'atribueix a l'esport en la conquesta de la pau internacional sembla desmesurada

logies públiques, caldrà esperar un allunyament de l'afiliació tradicional de l'esport a l'educació. Prenent l'exemple de l'esport universitari dels Estats Units podem afirmar més aviat que ens trobem davant d'una situació en què els principis educatius i els de les institucions educatives s'estan compromentent en benefici de l'esport d'alta competició.

Les interdependències de l'esport amb la religió o la família mai no han estat particularment fortes. Però el ritual de l'esport d'alta competició, expressat explícitament per de Coubertin, qui anomenà els Jocs Olímpics una forma moderna de religió, certament té connotacions religioses i pot semblar un assumpte quasi religiós a les religions rivals. L'època en què les competicions esportives i la pràctica de jocs formava part dels serveis religiosos, com ara els jocs de pilota dels maies, és inconcebible a la llum de les formes modernes d'esports d'alta competició

tot això, s'han convertit en quasi religiosos per ells mateixos.

Les interdependències de l'esport amb la forma de govern s'han mostrat més evidents que la relació amb institucions com ara la família o la religió. Les activitats esportives s'han utilitzat i s'utilitzen per a la preparació militar. L'esport d'alta competició ha pres, no obstant això, una orientació totalment diferent que, especialment en aquest moment, significa la seva separació de l'esport en general. En l'esport d'alta competició, els equips i els esportistes individuals adopten identitats polítiques representatives d'àmbits diversos, des de la comunitat fins al nacional. Encara que sigui simbòlicament, l'èxit en l'esport és l'èxit del sistema del qual l'equip o l'esportista forma part. Amb un preu relativament baix i sense conseqüències directes, la participació en l'esport d'alta competició ha esdevingut un tret distintiu dins de la política mundial, tant per als països totalitaris i en vies de desenvolupament com per als democràtics. I malgrat la negació de la significació política de l'esport d'alta

competició per part d'alguns països, aquesta significació l'està reconeixent el món sencer. L'esport d'alta competició està, o si més no ho sembla, més controlat per les formes polítiques que no pas hi exerceix una influència substancial (Meynaud 1966). Les expectacions de què l'esport pot tenir repercussions de cara a la pau internacional i la solució de conflictes polítics sembla que eren desmesurades (Heiniffi. 1966; Lüschen 1980).

Les interdependències en l'economia són cada vegada més evidents. Fins a l'esport amateur les consideracions econòmiques entren en joc, com en l'organització dels jocs olímpics. Cal advertir al mateix temps que malgrat la important implicació dels interessos econòmics en l'esport d'alta competició, la magnitud general en termes del seu significat com a part del producte nacional brut d'un país no és elevat. Per bé que es pugui acceptar que les deliberacions econòmiques en l'esport d'alta competició són limitades, els principis i la planificació econòmics determinen de forma creixent el funcionament de l'esport d'èlite. El que resulta desconcertant en l'esport d'alta competició és, no obstant això, que sovint desestima principis econòmics assenyalats; alguns fenòmens econòmics com els de l'esport professional nord-americà cal explicar-los amb les peculiaritats de les lleis tributàries dels Estats Units (num. 11: 1974) o amb el fet de què l'esport d'alta competició ha esdevingut la forma d'entrenament més important de la societat moderna. També en aquest cas surt a relleu l'estructura dialèctica de l'esport d'alta competició.

La dissolució més evident dels límits institucionals es manifesta entre l'esport d'alta competició i els mitjans de comunicació de masses, les influències es propaguen en un sentit i l'altre. La premsa de consciència de l'esport per part del públic ha crescut particularment a través de la televisió, a la qual l'esport proporciona una part important i relativament barata del programa i des de la qual es poden

observar influències extraordinàries en l'economia dels esports d'alta competició i els seus efectes. Només cal fixar-se en els canvis profunds dins del COI. Una part de l'explicació és, sens dubte, en la creixent necessitat d'entretenir-se amb què l'home comú té l'oportunitat d'identificar-se. És probable que cap més programa no brindi a la gent tantes possibilitats de tenir la sensació de ser ells els protagonistes de la pantalla. Part del raonament sobre la creixent popularitat de l'esport, i de l'esport d'alta competició, televisat radica sens dubte en la dimensionalitat bilateral d'aquest mitjà i la corresponent bidimensionalitat entre ambdós que explica la, de vegades, absència total de límits institucionals.

L'esport d'alta competició com a entreteniment: Mitologia de la perfecció i l'heroi esportiu

Un dels aspectes interessants de l'esport d'alta competició és, naturalment, que incrementa el seu significat i el seu sentit quasi mitològic amb fenòmens com ara el rècord alhora que els escassos recursos materials i la limitació humana atrauen l'atenció del públic. Si a més a més es té en compte que les consideracions econòmiques d'eficàcia gaudeixen de cert crèdit però s'obliden una vegada i altra, cal buscar l'explicació més enllà dels principis racionals de l'economia i de les consideracions sobre les limitacions de la humanitat. Se'n pot dir mitologia moderna i s'hi pot buscar un significat més profund superant la simplicitat i el caràcter superficial de les disciplines d'una competició esportiva. El simbolisme difós, el significat polític i la seriositat de l'empresa dels esportistes i dels seguidors igualment han adoptat funcions relacionades amb els objectius dels sistemes polítics i amb la identitat dels individus en la societat moderna. Això, naturalment, no serveix un propòsit real a favor de la supervivència de l'espècie. Però, tot i això com deia W. I. Thomas, si la gent ho percep com a

***L'esportista rep una compensació,
en termes materials i simbòlics,
molt superior a allò que el seu rendiment pot valer
o significar realment***

real, ho és. Per a molts ultrapassa la noció del concurs esportiu i es converteix en un drama vital vertader (Stone, 1976). Per al fanàtic, l'esport és part de la seva vida quotidiana i de les experiències esportives pot tenir com a resultat trastorns seriosos (March et al., 1978). En aquest drama, l'esportista d'èlite s'ha convertit en l'heroi dels temps moderns. Hom sap molt poc dels elements estructurals i de les connotacions d'aquest heroisme. La forma és similar a la de la política o l'espectacle, on les carreres i la història de les vides dels que són al cim són sovint breus i obertes a discontinuïtats i disruptions imprevisibles (Klapp, 1964). Igual que l'artista i el polític, l'heroi esportiu supera els procediments tradicionals de la societat i aquí s'ofereix una altra mostra de la dissolució d'institucions. L'esportista rep una compensació important en termes materials i simbòlics, molt superiors a allò que el seu rendiment pot valer i significar realment. Els grups incorren en unes despeses extraordinàries molt superiors a allò que és econòmicament factible. Abans de la bancarrota acudeixen al públic per cercar ajut. Aquesta és una altra indicació de la qualitat dialèctica de la institució i de la seva posició dins de la societat. Sovint es pot formular la pregunta de si no hi ha una sortida, de si no hi ha maneres d'emprendre aquesta conducta irracional de l'esport d'alta competició i els seus representants. Naturalment, tornem a treure conclusions sobre tot respecte als sectors de l'esport molt relacionats amb l'espectacle de masses. L'esfera dels esports olímpics practicats a petita escala és diferent. El guanyador de la medalla d'or olímpica de piragüisme difícilment arriba al nivell de l'heroi esportiu adulat per tanta gent. Per descomptat es pot considerar l'esport d'alta competició i el seu ampli significat en els temps moderns de cara a l'home comú exclusivament en termes de la seva funció com a espectacle. Caldria explicar-lo amb la relativa simplicitat d'idees d'una com-

petició esportiva i les solucions tot sovint sorprenents dels esquemes de joc, particularment en els jocs d'equip. Si a això afegim la diferència entre les competicions esportives i els mitjans de comunicació, esdevenen evidents una sèrie de condicions necessàries de cara al sorgiment de l'esport d'alta competició en els temps moderns. Però aquesta valoració encara no ofereix les condicions suficients i necessàries per comprendre totalment la mitologia de l'esportista de màxima categoria com a heroi modern. Una anàlisi més diferenciada d'aquest sistema podria molt bé revelar en el futur més subtils i fragilitats de la societat moderna. Cal tornar-se a referir a l'estructura de l'esport d'alta competició. L'home actual, ¿concep realment l'esport d'alta competició com una quasi religió? o, ¿és que fins i tot l'home del carrer reconeix que en experimentar com a espectador les emocions que li proporciona l'esport d'èlite participa en assumptes irreals i mancats de seriositat que l'ajuden a afrontar millor les habilitats de la vida moderna? Elias i Dunning han indicat respecte als canvis en la societat en general que l'esport, i l'esport d'alta competició proporciona l'emoció que, en augmentar la burocratització i la racionalització, ja no és part de la societat moderna (1970).

Conclusió

Les nostres consideracions sobre l'estructura de l'esport d'alta competició no s'han pas exhaurit si bé s'han manifestat les estructures i les característiques principals d'aquest sistema. Podem concloure que:

1. El mètode de l'observació no és suficient per a una anàlisi estructural del sistema. Cal intentar la teorització a un nivell superior. El que s'ha descrit aquí com a estructura dialèctica de l'esport d'alta competició té en compte els factors de l'observació i les regularitats tipus *ad hoc*, considerant-los a un nivell d'abstracció secundari, superior. Per bé que es pugui sostenir que una característica general de la

dialèctica estructural ens ajuda a entendre millor el que passa en aquest sistema, aquesta interpretació no és, sota cap concepte, l'única possible. D'altres generalitats estructurals hauran de completar la idea d'una dialèctica. A més a més, aquesta caracterització estructural d'un nivell d'abstracció avançat no exclou de cap manera l'observació contínua i l'anàlisi a un nivell més concret, sinó el contrari. Aquesta intervenció no s'ha d'entendre com una invitació a la reflexió simple i a l'especulació. No obstant això, les observacions d'una naturalesa estrictament empírica que tenen com a resultat teories d'una qualitat *ad hoc* o regular no prestaran gran atenció a incongruències. Aquests estudis hauran de tenir en compte els resultats inesperats de la investigació, no com una fallada de disseny o una absència d'irregularitats, sinó més aviat com un sistema de característiques descrit com a dialèctic.

2. L'esport d'alta competició tal com es planteja en les nostres consideracions no és **pas un assumpte de la perfecció en habilitats i estratègies esportives únicament**. És el resultat de significats subjectius, culturalment determinats, i també d'interpretacions simbòliques de les quals de moltes no l'entensem el suficient de moment. L'esport d'alta competició és un sistema altament institucionalitzat amb una rigidesa augmentada en el control i l'organització, resultat del seu significat inherent. A aquests si afegeixen els controls externs com ara l'ordre polític, l'economia i l'esfera de l'espectacle i del misticisme al voltant de l'heroi esportiu i del rècord. Quant a aquest darrer existeix una necessitat urgent de continuar investigant i teoritzant per a comprendre'l millor com a estructura fonamental dels temps moderns. És igualment important la necessitat d'investigar i teoritzar sobre la dimensió del conflicte dins de l'esport d'alta competició. Si no acceptem això com una disposició important del sistema amb desafiament per a la subsistència humana i com una

possibilitat de canalitzar el conflicte social en general, deixarem les competicions esportives de categoria màxima com a substitutiu de la guerra i no arribarem a comprendre la seva veritable significació i funció. Ara com ara, el terme dialèctic implica més una idea de conflicte com a disposició de la humanitat. No abraça les opinions que o bé deploren els resultats de les competicions esportives indesitjables per al sistema intern i el conflicte interpersonal, o bé alaben la seva missió pacifista. En realitat mira de resoldre aquesta disputa.

3. Les recomanacions referents a la política de l'esport d'alta competició necessiten un estudi curós. En l'actualitat sembla que hi ha dos rumbos de desenvolupament. El sistema evolucionarà fins i tot amb una institucionalització i una separació més pronunciades que les que ja existeixen. Això significaria per a l'esportista d'élite una devoció a la seva carrera, pròpia de les arts. O el sistema podria romandre obert i, per a moltes disciplines esportives i esportistes individuals, tenir com a resultat conflictes continus sobre el destí personal i els valors d'aquest i d'altres institucions. La tendència general sembla que està a favor del primer tipus de canvi. No obstant això, no totes les disciplines esportives seguiran aquest rumb, sobretot per raons de recursos limitats, i tampoc la rigidesa de la institucionalització no serà possible en societats menys opulentes.

4. Quant a la política educativa- la tendència sembla apuntar cap a una separació més gran. L'esport d'alta competició s'haurà de separar cada cop més com a organització per ella mateixa. Això no obstant, emergeixen dos objectius nous per a l'educació i

particularment per a un sistema d'esports d'alta competició independent: sorgeix com a necessària la preparació del futur esportista d'élite per a la seva carrera professional. I comença a ser necessari que l'educació abordi el sistema de l'esport d'alta competició dins de l'educació general; l'esport de màxima categoria i la mitologia al voltant d'aquest han arribat a ser assumpte de l'home modern fins a un punt tal que és necessari comprendre millor aquest sistema. Això implica un intent de familiaritzar més els estudiants amb la significació d'aquest sistema; a més a més, planteja una qüestió de control social d'aquest sistema mitjançant l'observació crítica.

5. L'observació crítica també és obligació dels mitjans de comunicació. El que succeeix és que en el periodisme esportiu difícilment es veu allò que és tan comú en les arts com la crítica d'art. En l'actualitat l'accent sembla que és, i en gran manera, en l'aspecte sensacionalista de l'esport d'alta competició. En aquest sentit els mitjans de comunicació es valen de la important característica de l'esport d'alta competició amb què iniciarem els nostre intent de definició. Però també hi ha l'aspecte del control públic que els mitjans de comunicació comporten. Aquest no es desenvolupa de manera satisfactòria per ara, fet que no ria de barrejar amb la, freqüentment evocada, obligació educativa dels mitjans de comunicació, que aquests en realitat no tenen. El que podríem anomenar-ne crítica esportiva és més aviat l'aportació de pautes morals generals, aclariments científics i comprensió del món de l'esport.

Hem arribat al terme d'aquest intent de fer l'esport d'alta competició més comprensible en termes de la seva

estructura dialèctica. Pot haver-hi qui pensi que ens prenem aquest sistema massa seriosament, que mirem d'introduir racionalitat, investigació i planificació on no correspon. Independentment del reduït import de l'esport d'alta competició com a fracció de la renda nacional bruta, es tracta en general d'un sistema que té massa importància i abast com per deixar que se solucioni els problemes ell mateix.

És curiós que comporti ordre i desordre. Representa facetes del destí humà mitjançant una forma de drama públic de fàcil comprensió. No té valor absolut per a la supervivència de l'home. Però la seva absència significaria un empobriment dels temps i de la societat moderns. Proporciona una forma de continuïtat a l'home modern. En aquest sentit i en molts d'altres és important per a la societat contemporània.

També és important per a la ciència. Els científics de la medicina segueixen des de fa temps el físic dels esportistes de màxim nivell en situacions límits i la mateixa cosa fan els científics de la sociologia dels temps moderns. Llurs estudis i reflexions faran més comprensible aquest sistema i també faran més comprensible l'home i la societat moderns, a través d'aquest sistema farcit d'anomalies. En aquest, la societat moderna es desenvolupa d'una manera molt enginyosa i summament controlat.

Nota: Aquest article és part d'una comunicació presentada al I Simposi Nacional L'Esport a la Societat Contemporània, celebrat a Madrid del 23 al 25 de novembre de 1983.

ELS JOCS OLÍMPICS:

Superfícies tangents entre l'esport i la política

Marc Mercy

La relació entre l'activitat esportiva i la política sempre ha estat intensa, fer un repàs històric als jocs olímpics moderns n'és força il·lustratiu

Durant la preparació, dels Jocs Olímpics de Los Angeles, la tranquil·litat ha estat la nota dominant. Tot el que cridà l'atenció, i encara de tant en tant, foren els preus d'accés vertiginosos i la hipercomercialització dels Jocs de la 23^{ena}. Olimpíada. Sobre tot comparant amb el període de fa quatre anys, quan els Jocs de Moscou havien aconseguit un lloc d'honor a la premsa durant mesos a causa d'un boicot occidental amenaçador. L'esperança de que ja no es plantejarien més problemes al voltant dels Jocs durà fins a mitjan maig.

Aleshores, i d'una manera totalment inesperada, la Unió Soviètica decidí de no participar als Jocs Olímpics d'Estiu als Estats Units. Hom feia tota mena d'especulacions quant a les veritables causes i raons d'aquesta decisió. Hi havia una cosa que semblava certa: la decisió fou presa a nivell d'alta política. Arran de la seva acció de boicot, a Rússia li seguiren tota una sèrie de països del bloc dels països de l'Est. Només Romania i Iugoslàvia no seguiren Moscou. En el cas d'aquests dos darrers, no es tracta per atzar, que els països que poden seguir una política més independent siguin els mateixos que també ho son en matèria esportiva. L'esport és gairebé sempre un instrument polític.

Per a molts membres del Comitè

Olímpic internacional, la maniobra de la Unió Soviètica, després del boicot americà de 1980, encara que fos solament el segon signe, demostrava l'existència d'un cert entrellaçament entre l'esport i la política. En aquest article voldríem demostrar que aquesta constatació ha arribat malauradament tard, doncs, aquest fet existeix de temps, de diverses maneres i a diversos nivells la relació entre l'activitat esportiva i la política sempre ha estat intensa.

(La política és una concepció àmplia, que es pot circumscriure en termes molt vagues, com totes les activitats necessàries per la creació, el suport, la inflexió i el socavament de certs objectius de formació.)

Admetem que no ens cal pas anar enrere fins als nostres ancestres grecs per conèixer aquesta relació, de totes maneres ho fem per tal d'endinsar-nos en un cert nombre de mites relacionats amb aquests jocs antics. Alguns romàntics, en contemplar les històries relacionades amb els Jocs Olímpics moderns, tendeixen a girar la vista cap als antics bons temps grecs. Fins i tot fa poc que han sortit llibres que glorifiquen els Jocs Grecs. Amb tot el nostre respecte, el tractament donat a d'aquests aspectes queda molt confús.

Atenes 1896

Els primers Jocs Olímpics dels temps moderns tenen lloc en els països d'origen dels Antics Jocs.

El rei grec Jordi I, pronuncià els mots solemnes d'obertura mentre arrencaven el vol centenars de coloms de la pau. "Declaro oberts els primers Jocs Olímpics d'Atenes". Aquesta fórmula estereotipada fou triada pel CIO per desterrar qualsevol declaració de caràcter polític del discurs.

Els treballs preparatoris es desenvoluparen en una atmosfera més aviat tensa, sobretot per fet que el govern grec es fes enrere davant de la quantitat que pujaven les despeses d'organització; cosa que no s'arreglà fins que intervingué personalment el rei i també amb alguns milions de dracmes.

I els problemes de caire purament polític no trigaren a arribar. Alemanya refusà de participar en una manifestació esportiva organitzada pels francesos.

Per raó de les tensions i la batalla de prestigi entre ambdós països de cara al monopoli moral d'Europa, els alemanys creien que s'hi jugaven l'honor en una participació als jocs.

Els esportius alemanys que negaren el refús a la participació quan tornaren a Alemanya se sentiren marginats. Alguns d'ells toparen en aquest període

El COI ha hagut de prendre sovint posicions polítiques i adaptar les seves decisions a les conjuntures, a pesar de la seva proclama de independència

amb el fet que els grecs utilitzaven la seva alta reputació temporal per fer algunes peticions territorials sobre les illes de davant de la seva costa, amb les quals també hi estava interessada Turquia.

St. Louis 1904

Després del fracàs de París, quan els JJ.OO. van quedar enfosquits per l'exposició universal, es creua l'oceà. Hi havia hagut una violenta lluita entre St. Louis i Chicago, la segona hauria estat designada, en primera instància, per el COI, però finalment l'elecció recau sobre St. Louis, gràcies al zament del president Roosevelt. Els jocs estaven de nou instal·lats dins el marc de l'exposició universal i queden desdibuixats dins la fira gegantina, on l'esport se situa en segon lloc.

A causa de les elevades despeses que suposava per els països europeus traslladar els seus atletes als Estats Units, molts renunciaren a participar-hi. Això provocà que els americans guanyessin pràcticament totes les medalles, els atletes americans blancs: la actitud racista que aquest país mantenia, de forma molt estricta, va fer que es realitzés a part una competició de dos dies per atletes negres, amb l'esplendorós nom d'*Anthropological days*.

Amberes 1920

Després que la premsa publicqués, per primera vegada des dels Jocs de Londres, els quadres de categoria de les medalles que hom havia guanyat i l'arribada per primera vegada a Estocolm d'un equip rus, De Coubertin decidí discrepar dels jocs Olímpics de 1916 —els quals, entre parèntesi, haurien d'haver tingut lloc a Berlín— ja que la festa de fraternitat de tots els pobles no s'havia pogut fer valer contra la violència d'una guerra en el rerefons.

Malgrat els grans sacrificis financers, el govern belga tirà endavant els Jocs de 1920, quasi com a estimulants moral per a una població molt abatuda per la guerra.

Per por que la participació alemanya pogués evocar sentiments de venjança en la població, el COI decidí finalment no pas amb poques discussions— no invitar Alemanya, Àustria i Hongria.

La família olímpica de De Coubertin, d'altra banda, no es reuniria mai més, per tal com sempre hi va haver històries polítiques que desembocaven en la no participació o en l'exclusió d'una nació o altra.

Berlín 1936

Amsterdam havia rebut els Jocs Olímpics amb gran entusiasme i fins i tot els serveis de les contribucions neerlandeses contribuïren de la seva manera a l'èxit dels Jocs amb una declaració prèvia de què no es controllessin les plaques de contribució de les bicicletes (de carreres).

Tenint en compte la llarga distància i el llarg viatge, hom limità les delegacions per a Los Angeles; en canvi, quatre anys després, a Berlín hi eren presents la majoria a fi de participar en allò que més tard semblarà una de les accions propagandístiques més importants de tots els temps.

Tot primer, els Nacionalsocialistes no veien pas el conjunt amb massa bons ulls; en ocasió de l'atribució dels Jocs de 1933 a Berlín, escrivien: "Es d'aquesta manera que l'home lliure malauradament ha de passar per l'experiència de lluitar juntament amb negres, amb negres que no són lliures per obtenir la palma de la victòria". Hom ha escrit molts llibres en relació amb aquests Jocs Olímpics (per exemple, Mandell, "The Nazi Olympics", 1971), però nosaltres ens limitarem a la constatació de què a mesura que s'acostaven els Jocs, anava creixent l'interès de Hitler: hauran de personi-

ficar la glorificació de la raça blanca i sobretot del superhome ari.

L'organització dels Jocs berlinesos era perfecta; la ciutat olímpica era luxosa i els participants alemanys van estar, gràcies a una infraestructura excel·lent, tan ben preparats que per primera vegada, i durant molt de temps també per darrera vegada, obtingueren el nombre més alt de medalles. Els nazis manejaren els Jocs Olímpics com una maniobra refinada a fi d'encegar el món; alguns historiadors opinen que en aquell moment l'esport hauria pogut proporcionar una contribució il·limitada a la pau universal, especialment si hom hagués fet comprendre a Hitler per mitjà d'un boicot dur que el seu govern, basat en la discriminació racial i la persecució dels jueus, era inacceptable. *Els Jocs Olímpics*: punts comuns entre esport i política.

Melbourne 1956

Les aventures de Hitler dels anys 40 impediren en dues ocasions els Jocs Olímpics. El 1948 és Londres que, com a bressol de la resistència contra els nazis, rep a la post-guerra l'honor de ser la capital olímpica. Alemanya i el Japó no reberen pas permís per participar-hi; Rússia no estava pas interessada en l'assumpte.

A Hèlsinki, quatre anys més tard, amb la seva participació, els russos anunciaren una nova era. Sobre el fons de la guerra de Corea, hom inicià el duel olímpico-nacional entre les dues superpotències. Ben en contra del desig dels dirigents olímpics, el domini de l'esport, després del de la cursa d'armaments, havia esdevingut un terreny de prestigi prou important.

El 1956, el COI causà sensació en admetre de nou Alemanya, però els dos països s'havien de presentar en un bloc, un "Mannschaft", tot això per tal d'il·lustrar el mite de què l'esport no tenia res a veure amb la política. Els participants dels dos equips, de

tota manera, es batien furiosament, i això mentre sonava la música d'Alle Menschen werden Brüder". Les qualificacions per arribar a fer un sol equip van causar un piló de problemes tant entre els esportistes com entre els polítics.

Tot això ho va trasbalsar enormement la invasió d'Hongria pels russos. El COI es negà a excloure Rússia dels Jocs i molts països, en conseqüència, decidiren retirar-se'n (Països Baixos, Suïssa i Espanya).

Proclamaven que no podien tractar amicalment amb representants d'un país tan bel·ligerant. El president del COI, Avery Brundage, va actuar de la manera següent: "Per les seves reaccions, aquests països proven que no estan al corrent dels nostres principis més importants: que l'esport ha de restar completament allunyat de la política".

Els mateixos representants d'Hongria van hissar a la ciutat olímpica l'antiga bandera del seu país i van portar una cinta en senyal de dol. Alguns, fins i tot van demanar asil polític a Austràlia. Els enviaren als Estats Units, on foren acollits pel governador de Califòrnia amb les paraules següents: "Déu és qui us ha enviat aquí!"

Durant la competició de waterpolo entre Rússia i Hongria, hom va tenir la impressió de què la guerra continuava. A la piscina, va córrer la sang.

Mèxic 1968

El 1960 i 1964, s'oferí l'ocasió a Itàlia i al Japó d'organitzar els Jocs, confessió pública d'una falta, i això per mitjà de l'organització dels Jocs Olímpics. Per primera vegada i certament no pas per darrera, dos problemes més es presentaren en aquestes ocasions: Taiwan i Àfrica del Sud. Carros de combat van aparèixer davant les portes de l'estadi olímpic quan estudiants i treballadors es presentaren per protestar contra les contradiccions entre les necessitats socials de Mèxic i

els costos exorbitants engendrats pel l'organització dels Jocs Olímpics. Les forces de l'ordre van actuar d'una manera extremadament brutal: dos-cents seixanta manifestants foren morts, uns mil dos-cents, ferits. Mentre molta gent es preguntava si els Jocs Olímpics podien encara continuar després d'aquestes brutalitats, el COI, representat per Avery Brundage, reaccionà molt tranquil·lament davant d'aquesta salvatgeria. Un incident més aviat anodí causà al COI, almenys segons el seu punt de vista, molt més entre-bancs. Mentre sonava l'himne nacional americà, Tommie Smith i John Carlos, amb les medalles al coll van brandar ostensivament el seu puny dret amb un guant negre.

Brundage va empal·lidir en veure aquest gest de protesta dels dos "sprinters" americans que volien indicar així que, fins i tot el 1968, l'única manera que tenia un negre perquè el respectessin els blancs als Estats Units era la de guanyar medalles olímpiques.

Munic 1972

Pel que fa a la immiscissió política i les seves demostracions, els Jocs de 1972 va semblar que encara augmentava. Els Jocs del "Wiedergutmachung" van atènyer un nou zenit. Per atreure l'atenció del món sobre el problema palestí, terroristes de "Setembre Negre" van utilitzar el fòrum olímpic. El 5 de setembre van envair a mà armada els apartaments dels atletes israelians i van demanar l'alliberament de dos-cents presoners àrabs. El govern israelià no cedí a aquesta demanda i les autoritats alemanyes decidiren emprar la força per intervenir: se'n seguí una massacre. Quan es va plantejar la qüestió pel que fa a la legitimitat dels Jocs en aquestes inadmissibles circumstàncies, Avery Brundage (una altra vegada ell!) va respondre que compartia els sentiments de dolor i de tristesa del poble

israelià però que estava segur de què comprendien que: "El COI no podia donar a un grapat de terroristes l'ocasió de destruir el lligam de cooperació internacional i de bona voluntat que eren els Jocs Olímpics. Els Jocs havien de continuar. I hem de continuar amb els nostres esforços per fer-los nets, purs i honestos i així estendre la mentalitat esportiva de l'atletisme a d'altres terrenys". Durant aquest discurs, el president del COI va ser interromput diverses vegades per ressonants aplaudiments.

Montreal 1976

Nova Zelanda, que havia jugat competicions de rugby contra Àfrica del Sud, condemnada aquesta per la seva política d'apartheid, era admesa als Jocs Olímpics malgrat les protestes de molts països africans. El COI avançà com a argument el fet que el rugby no és pas un esport olímpic, i en aquell mateix moment, una mica sorprès sens dubte pel rigor de la situació, 27 països negres africans se'n anaren de Montreal.

Taiwan també se'n anà de la vila olímpica perquè el govern canadenc, al contrari del COI, no l'acceptà com a "República Popular de Xina" i no volia posar en perill la seva exportació de cereals cap a la "veritable" Xina.

Els Jocs de Montreal posaven en punyent evidència un altre problema, el gigantisme. L'alcalde de Montreal considerava els jocs com una empresa personal i volia utilitzar-los per assegurar la seva reelecció. Tot s'havia de presentar amb proporcions més àmplies i més belles que abans. Les proeses tècniques, de tota manera costaren molts i molts diners: fins i tot ara, els habitants de Montreal continuen pagant un impost suplementari, anomenat "olímpic" per tal de cobrir les despeses fetes durant les tres setmanes dels Jocs Olímpics.

Cal posar en relleu que els Jocs canadencs han estat un presagi dels Jocs

següents en dos punts diferents. El boicot per raons polítiques va ser reprès més àmpliament a Moscou quatre anys després i la utilització dels Jocs Olímpics per a fins comercials es va fer encara més evident a Los Angeles.

Moscou 1980

Tothom recorda encara molt bé aquests Jocs. Foren presentats com a jocs amb fins propagandístics, absolutament comparables amb l'Olimpiada de Berlín de 1936. També es caracteritzaren pel boicot total per part de l'oest. Pel que fa al punt de vista de les motivacions polítiques i diplomà-

tiques del president Carter i la reacció que provocaren en la resta de països occidentals, vegeu Kanin ("Political History of the Olympic Games", 1981).

L'esport i la política

Encara que hom no hagi llegit la història precedent, ha de tenir clar que la idea de què l'esport i la política no tenen res a veure l'un amb l'altra, és falsa. La "Política" implica qualsevol forma de govern, i seria absurd mantenir que els governs no es fiquen en l'esport (Fixem-nos si no en la creixent legislació sobre l'esport).

Es un fet evident que els caps esportius — o, almenys alguns— sempre han intentat col·locar a sobre de la seva política la sigla: "Nosaltres no tenim res a veure amb la política". El món esportiu no solament volia col·locar-se per damunt del món polític, sinó que fins i tot fora de la societat. Intenten inútilment, fins i tot avui dia, mantenir que els valors i les normes socials no serveixen per a l'esport. Acceptar subvencions, utilitzar els arranjaments que els ofereixen les autoritats, això sí, però pel que fa a la resta, l'esport formaria part d'una realitat extra-terrestre i no pas de la societat d'on prové.

Durant molt temps les autoritats s'han preocupat molt poc de l'activi-

En l'elecció dels esports olímpics hi ha també una subtil manipulació política ¿Per què s'inclou el tir al colom i no pas el billar?

tat esportiva, però darrerament, almenys, han fet un esforç per organitzar activitats esportives de masses i per combatre els excessos de l'esport de competició.

Quan hom fa referència normalment a la relació esport-política, hom pensa indubtablement en la forma més explícita d'aquesta relació, és a dir, les influències polítiques o la utilització política que hom ha fet de l'esport. Sigui com sigui, l'esport i la política mai no són entitats separades que tenen un punt de contacte puntual sinó dos fenòmens que s'influencien contínuament. Késenne fa servir la imatge —i és una imatge adequada— de dos cabdells de llana entrellaçats que costa de separar.

Així doncs, no podem considerar que la política sigui quelcom que s'hi ha immiscit des de fora. La política n'és un suport fonamental i més quan es tracta d'una manifestació tan resplendent com són els Jocs Olímpics en què hom ens serveix l'esport en una safata de pau, promesa, alegria i amb una manca total de favor polític.

De Coubertin i la política

El Baró de Coubertin reconeixia i donava suport fins i tot a l'impacte de l'esport sobre els esdeveniments polítics, però no es pronunciava pel que fa a la relació inversa. En els seus escrits hom descobreix clarament que té com a objectiu implícit un statu quo en la societat (francesa).

I en són la prova algunes de les seves cites: "L'agressió altera les organitzacions socials, exposa alhora la pau de l'individu i la tranquil·litat pública". "L'esport és el millor calmant que hom pugui imaginar".

"La vida de la joventut ha d'estar farcida de joia, cosa que l'esport pot oferir";

—ja que l'esport és el passatemps barat i que lliga més amb el principi d'igualtat,

—ja que l'esport és el millor mitjà per combatre la violència,

— ja que l'esport és el productor més gran d'energia controlada. Després de fer una anàlisi del pensament de Coubertin, Prokop intenta demostrar, tot i que no sempre de manera convincent que per descobrir els mecanismes reals que hi ha darrera dels Jocs Olímpics cal remenar-hi molt.

El fet que hom accepti unes despeses fabuloses per a l'organització de manifestacions esportives d'alt nivell, mentre que els recursos financers necessaris per satisfer les necessitats socials més urgents manquen, és qüestió purament política. A través de l'esport en general i de l'esport d'elit en particular hom tendeix a socialitzar els dominats i els fa agafar el sistema de vida (la cultura) dels dominadors (anomenats també capitalistes).

La pràctica esportiva estimula l'amor de prestació, la solidaritat i la servilitat als reglaments que hom no ha pas creat per si mateix.

Els Jocs Olímpics i la política

L'esport ha sofert una influència política a molts nivells, aquí faig referència al nivell individual, local, regional i nacional. No obstant això, el més important se situa a nivell internacional, i en particular a partir d'una organització esportiva d'alt nivell, com ara els Jocs Olímpics.

Tant el Comitè Olímpic Internacional com els Comitès Olímpics nacionals, tots afirmen la seva independència política.

En canvi, la història ens demostra que el COI ha pres (o ha hagut de prendre) mantes vegades una posició política i ha pres decisions sota una enorme pressió política (per exemple a Montreal), cosa que no té res d'anormal si tenim en compte que els membres del COI no viuen pas en el buit. Quant als Comitès Olímpics nacionals, val a dir que en els països del teló de ferro és impossible que es qüestionin la independència política. L'esport hi és com a

assumpte d'estat i els comitès olímpics nacionals tenen ben poca llibertat de moviment; el govern pren totes les decisions importants en el camp olímpic.

En el món occidental han estat els Jocs Olímpics de Moscou els que han revelat i han posat en primer pla el combat interior que existeix entre les autoritats i les organitzacions no-governamentals.

Mentre que els Comitès Olímpics nacionals han intentat sempre de realitzar la seva independència (cf. l'acord bilateral internacional judicial —un xic estrany— entre el ministre de l'Esport rus i el CIOB) els governs respectius volien utilitzar l'esport, i en aquest cas concret, l'esport olímpic, com a arma diplomàtica.

Per a qualsevol país, les relacions econòmiques i diplomàtiques són força més vitals que no pas les activitats esportives i aquesta és la raó per la qual té tanta importància, és el mitjà per excel·lència decretat un boicot, perquè és la manera més clara de marcar la desaprovació de cara a la política d'una nació estrangera.

Sobretot a l'Europa occidental, els comitès nacionals olímpics ho tenen difícil en el pla financer; als Estats Units, el govern Carter va saber manipular l'opinió pública de tal manera que el Comitè Olímpic Americà a

caigué a la pressió política i decidí de no delegar un equip a Moscou.

La política va lligada als Jocs Olímpics d'una manera encara més subtil. El programa olímpic no és pas el resultat d'una coincidència.

Hom es pot preguntar per què certes disciplines esportives, com ara el tir al colom es consideren disciplines olímpiques, mentre que el billar, per exemple, no hi figura en el programa olímpic.

una casualitat que hom introduís el judo per primera vegada en el programa olímpic en ocasió dels Jocs Olímpics de Tokyo i que els jugadors de bàdminton hagin de debutar en els Jocs Olímpics del 1996 a Xina?

Es tracta certament d'una cosa ben diferent de la popularitat internacional de certes disciplines esportives (també ens referim al bobsleigh a dos, tennis). Masa sovint un dels països fa aproximacions al Comitè Olímpic Internacional per ficar l'etiqueta olímpica al damunt de certa disciplina perquè hi veu la possibilitat d'obtenir-hi una medalla olímpica.

Per determinades nacions, un primer lloc en el maratón val el mateix que una medalla d'or en tir amb fusell de calibre petit.

A despit d'un canvi profund de la realitat esportiva i social, el COI s'obstina en el seu principi d'amateurisme. En això hi juguen un paper important els països socialistes per tal com en els seus països no existeix l'esport professional i els esportistes d'elit tenen sempre l'estatus d'amateur. Per evitar aquesta dificultat, el món occidental ha proposat condicions d'admissió noves (cf. el torneig de futbol olímpic).

La realitat dels Jocs Olímpics contemporanis ha demostrat a bastament un nombre d'intrusions en el Comitè Olímpic pacífiques i alhora de força. Intrusions que en realitat no concernien pas directament els mateixos jocs.

Encara tenim present l'atemptat palestinià del 1972 en què hom utilitzà un fòrum obert i el ressò internacional d'aquest esdeveniment esportiu grandiosos per posar de manifest alguns problemes aguts socials o polítics.

A més a més, les autoritats nacionals també utilitzen els Jocs Olímpics per raons diverses...

a) D'ençà de l'exemple romà —imitat més tard mantes vegades— els jocs i l'esport en general, tenen una funció axutòria (doneu-los jocs i pa). És cert que a través de l'esport— actiu o passiu— hom ha aconseguit canalitzar l'energia suplementària i les tensions nervioses concentrades.

L'esport ofereix a l'home un passatemps i l'ajuda a satisfer les seves necessitats primàries. Les autoritats de vegades saben utilitzar l'esport de manera eficaç per produir diversió; per desdibuixar els interessos reals de la societat.

La gent s'ha de trobar bé en el sistema existent (l'esport és l'opi del poble). En alguns països de l'Amèrica llatina, l'esport de futbol es considera el mitjà per excel·lència per ajudar a la classe governant a mantenir la seva posició. "Football in Brasil enables the poor to forget partially the harshness of their life".

Aquí hi podem afegir dos aspectes més: la funció socialitzant de l'esport i la seva força de cohesió. Però em limitaré a citar solament aquests dos elements. Algunes victòries olímpiques o d'altres prestacions coronades d'èxit es consideren com a prestacions col·lectives i creen d'aquesta manera una mena d'unitat entre els habitants d'una regió determinada, sense cap classe de discriminació de classe social, de regió, de raça, etc.

b) També a nivell internacional l'esport omple un cert paper: serveix per imposar respecte, admiració. Això explica potser el fet que de vegades, els països pobres fan uns esforços enormes en el camp de l'esport en comptes de centrar-los en la realització de

facilitats socials, vitals per obtenir un nivell de vida convenient.

L'esport també serveix per polir l'imatge internacional (és per aquesta raó que la junta d'Argentina contactà el 1978 una societat de relacions públiques) i per convèncer el món de la superioritat del sistema. Les prestacions esportives serveixen de criteri per a un país a través d'un argumentació simplista: com més medalles d'or es tenen, més esportista és el poble i més salut té. Cosa que demostra que les autoritats practiquen la millor política esportiva i que el sistema mateix és perfecte.

c) Tampoc no és estrany que l'esport, i en particular els Jocs Olímpics, hagin esdevingut un element important en el combat nacionalista entre 2 potències.

El valor que s'atorga a les medalles olímpiques agafa unes proporcions perilloses en què la manera i els mitjans de realitzar l'objectiu compten ben poc. Les prestacions esportives esdevenen una part real en el desplegament de forces entre l'oest i l'est, de manera que hom pot parlar de "War without weapons", "La guerra Olímpica..." és l'evocació de l'antisport. És una nova forma de cursa d'armaments, més subtil, més evolucionada.

Així i tot, és una guerra amb tota la panòpia de preparatius, d'enfrontaments, de vencedors i de víctimes. És una guerra en què hom branda els estendards, hom recita les lletanies ideològiques i col·loca la propaganda. És una guerra en la qual la modèstia, la simplicitat i la gratuïtat cauen entre les primeres víctimes.

LA CERIMÒNIA OLÍMPICA

Simbolismes per un projecte ideològic

Conrado Durantez, President Acadèmia Olímpica Espanyola, Membre del Comitè Olímpic Espanyol

Els ritus que acompanyen la celebració dels Jocs Olímpics testimonien la seva transcendència, més enllà d'unes simples competicions internacionals.

S'entén per cerimònia el conjunt d'actes reglamentats i solemnes que acompanyen les actuacions humanes de gran transcendència, o també tota acció o acte exterior prescrit per llei, estatut o costum per donar culte a les coses divines, o reverència i honor a les humanes.¹

El transcurs del temps que ha anat donant pas del món antic al nostre modern, ha anat operant també d'una forma restrictiva pel que pertoca a l'extensió i importància dels actes cerimoniosos. Temps enrere no es concebia un esdeveniment de mitjana importància sense que aquest fos acompanyat d'un formulisme prèviament establert i reglamentat per a l'actuació en particular, principalment quan l'acte en especial posseïa transcendència i rang de primer ordre.

Tanmateix, malgrat la influència mutiladora amb la qual la nostra cultura actual ha operat sobre formulismes pretèrits, avui dia subsisteixen diverses reminiscències d'altres temps dispersades en una sèrie d'actes de la vida quotidiana, als quals la cerimò-

nia contribueix a donar transcendència i categoria. Tals actes són, per exemple, el protocol de la cort, el protocol diplomàtic, la distribució per categories i seients, l'ordre als discursos, etc. Un altre tipus de cerimònia s'ha anat conservant com a símbol viu i tradicional en certs països; aquest és el cas de la cerimònia del te i l'art de col·locar les flors al Japó.

Dins el món esportiu, s'estableixen i es realitzen a cada moment diverses cerimònies amb motiu de l'obertura solemne de les competicions: la salutació dels esgrimidors, les formalitats del començament i del final del joc, les salutacions recíproques, les encaixades de mans, el canvi de banderins i emblemes, etc. La Japó, país en el qual la vida discorre entre cerimònies, les que fan referència als jocs i esports tenen una importància cabdal. En les seves lluites atlètiques tradicionals com el Kyudo (tir amb arc), el Judo, el Sumo (lluita), el Kemdo (esgrima amb sabre), la cerimònia ve a constituir un acte de preparació, destinat a obtenir una bona disposició de l'espe-

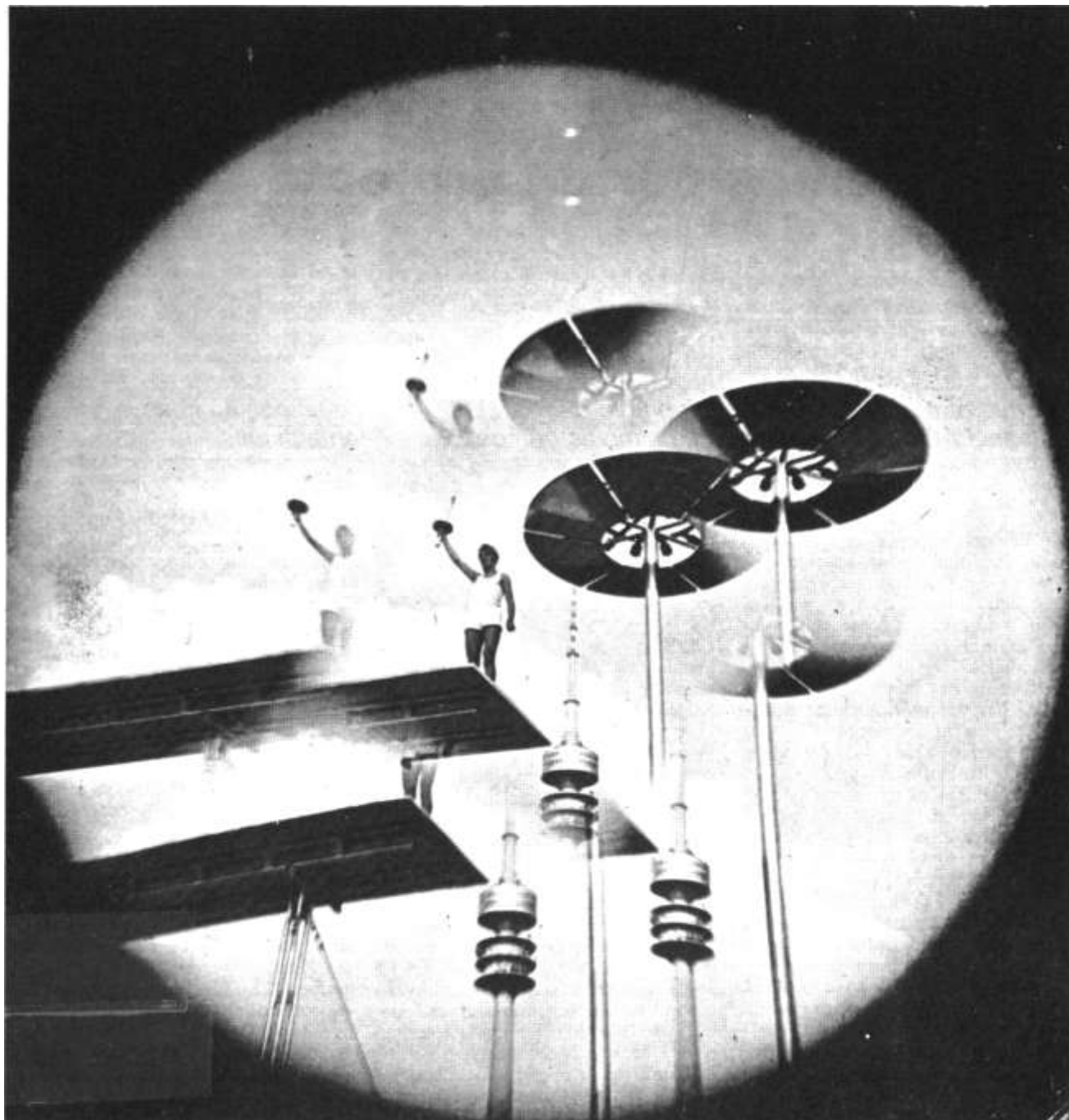
rit, una serenitat interior i una ajuda a l'abandonament d'un mateix polaritzat en una millor concentració de l'executant.²

El Jocs Olímpics en les seves dues versions, antiga i moderna, han estat sotmesos en les fases d'obertura, desenvolupament i clausura, a fórmules tradicionals cerimonioses de particular esplendor.

La idea de tot allò que és cerimonial està íntimament enllaçada amb la de ritu, i aquest, al seu torn, ve a constituir un "aparèixer" o expressar del què constitueix tot allò que és religiós.

Les cerimònies olímpiques dels primers Jocs tenien, per tant, un veritable caràcter ritual, car els concursos esportius que integraven les Olimpíades d'aleshores es celebraven en honor de Zeus, el venerat pare de déus i homes. Les funcions directores que acomplien els sacerdots en aquelles actuacions venien a confirmar i contrastar el sabor predominantment religiós en el qual es desenvolupaven els Jocs.

La Cursa del Foc Sagrat era la pràctica esportiva-litúrgica més antiga dels grecs, la torxa olímpica i els relleus que la transporten neix com la remembrança d'aquella pràctica.

***Els Jocs Olímpics són una festa d'esforços apassionants,
d'ambicions múltiples... Pierre de Coubertin
Els JJ00 han de desenvolupar la forma i la bellesa
tant com ultrapassar els cims de la capacitat física de l'home... Carl Diem***

Solemnitat, festa, i celebració

Els Jocs Olímpics moderns han canviat l'essència mateixa de llur natura. Ja no són festivitats que neixen per un motiu religiós. En el seu actual ressuscitar s'han convertit en batalles campals de pau, en un llaç aglutinat d'amistat i solidaritat de la joventut universal que celebra la seva assemblea universal cada quatre anys.

Malgrat el seu canvi de signe, els jocs moderns es venen desenvolupant, en la seva dimensió profana, com actuacions sotmeses a un ceremonial especial i estricte. Pierre de Coubertin, el seu restaurador, historiador agut i sociòleg perspicax, no ignorava la importància que les cerimònies olímpiques haurien de tenir en la futura orientació de l'essència i sentit dels Jocs. Així s'explica el seu constant entercament en mantenir-los i perfeccionar-los fins al màxim possible sobre la seva dimensió estètica. Sabia de sobres que el conjunt de les cerimònies olímpiques que havien d'acompanyar els Jocs servia per a diferenciar-los de la resta de campionats de major o menor transcendència internacional. Això explica la seva gran insistència en fer constar que els Jocs olímpics "no poden ésser considerats com una addició de diverses competicions esportives; no són ni de bon tros uns simples campionats mundials, són més aviat una festa... Festa d'esforços apassionats, d'ambicions múltiples, integrades dins les diverses formes de l'activitat juvenil que pertany a cada generació que apareix al llindar de la vida."

És per això que els Jocs Olímpics no s'han de preocupar preferentment d'ultrapassar els cims de la capacitat física de l'home, sinó més aviat del desenvolupament de la forma i la bellesa amb motiu de la festa (Carl Diem).

Coubertin i Diem cerquen tots dos la localització del joc a l'esport; volen crear festa i celebració dins una excitant emulació. Cercaren símbols mo-

derns sota els quals es podia integrar el mutu acord dels pobles, modularen els Jocs Olímpics com un element capital de la cultura moderna.

"Aquest nou món exigeix nous homes, que han d'ésser formats consequentment en una educació també nova" (Carl Diem). El desenvolupament cerimoniós té aquí doncs un significat profundament pedagògic, com és el d'integrar la humanitat i educar-la dins l'activitat del joc, desenvolupant en ella el sentiment d'estima per la vida en comú.

Pierre de Coubertin va estudiar i va defensar entusiàsticament la forma solemne, camí recte, directe i necessari per a la consecució d'una veritable "pedagogia esportiva": la desfilada, la fórmula d'obertura, els cors, el vol dels coloms, les salves... tot aquest ceremonial prestigiós amb el qual es començava, després dels Jocs d'Estocolm, expressava i confirmava fins a quin punt es tornava a trobar intacte l'olimpisme un cop passada la tempesta, i també com els llaurells continuaven sent el principal objectiu de l'esperit de la joventut, sobre qualsevol altre tipus d'ambicions esportives".⁴

Carl Diem, trasplantador i mantenidor de les idees coubertinianes en els nostres darrers temps, aprofundeix en el mateix sentit, arribant a considerar en la seva progressió les cerimònies olímpiques com una manifestació colossal de sentit quasi religiós. "Per damunt del modern esdeveniment dels Jocs Olímpics es pressent l'efecte màgic d'una vella història i d'una divinitat... Tot allò de festiu que s'introdueix als Jocs: voltejar de campanes, música, desfilades brillants, cànecs corals, discursos, juraments, vol de coloms, torxa, simbolitza, sense imitar-la una consagració equivalent a una festa religiosa, que produeix una profunda emoció, comparable, sens dubte, a la d'una cerimònia religiosa" (Carl Diem).⁵

Lesò principals solemnitats i actes simbòlics que acompanyen les Olimpíades

des poden ésser reagrupats en les següents classes:

1. El jurament olímpic i la imposició de corones als guanyadors, que constitueixen actes cerimonials individuals.
2. L'aviada de coloms i l'himne Olímpic, que són considerats com a símbols olímpics simples.
3. Els Anells olímpics i el relleu de la Torxa Olímpica, símbols olímpics també mitjançant els quals s'expressa la unió de la joventut universal a través de la idea olímpica.
4. Cerimònia d'obertura i cerimònia de clausura, solemnitats que són totes dues de participació col·lectiva.

El Jurament Olímpic

La prestació del jurament olímpic es remunta a l'època dels Jocs d'Olimpia. En aquests, durant el primer dia de la festa, es reunien tots els participants al Buleuterion després d'haver procedit a oferir diversos sacrificis als déus. Davant l'estatua de Zeus Horkos (Zeus venjador) i amb el braç dret extès cap a ell, prestaven jurament solemne d'acatar i guardar les normes dels Jocs, així com també la de reunir les condicions exigides, és a dir, ser grecs lliures no buscats ni perseguits com a reus d'assassinat o sacrilegi. A les Olimpíades modernes es segueix conservant aquesta pràctica cerimoniosa de la prestació del jurament olímpic, tot i que ha canviat d'extensió i de significat en relació a la seva manifestació antiga. Efectivament, en els nostres dies, el jurament queda reduït, en el seu àmbit, solament als atletes que actuen i d'altra banda, amb ell els atletes es limiten a fer constar públicament i solemnement la seva condició d'amateurs.

El fantasma del professionalisme avui dia torna a sotjar amb renovat perill la vitalitat històrica i l'essencial puresa de la idea olímpica. La seva presen-

cia pertorbadora en la nostra època moderna no va passar desapercebuda a Coubertin, qui, al famós Congrés del 23 de Juny de 1894 sobre la restauració dels Jocs Olímpics, havia fet incloure com a primer punt del programa que s'anava a debatre el que feia referència a la "definició de l'amateurisme", i això és significatiu car la moció que es referia a la "Possibilitat d'una restauració dels Jocs Olímpics" figurava al vuitè lloc. L'il·lustre i benemèrit restaurador havia condicionat, des d'aquell moment inicial, la possible restauració dels Jocs a la seva necessària inclusió dins el marc del més estricte i pur amateurisme, sense ignorar, com a bon historiador esportiu, que el professionalisme havia estat el factor determinant de l'ensorrament de les antigues olimpíades. El desenvolupament dels esdeveniments donà la raó a Coubertin, i només s'havien realitzat tres olimpíades quan, confirmant els seus temors referents a la nefasta influència professional, expressa a Carles Simon, en una carta escrita el Juliol de 1906, la necessitat de prendre alguna mesura contra la "degeneració creixent de l'esport", el "mandarinat de botons", el "repugnant esnobisme, la mentida habitual i l'ànim de lucre". "Les Olimpíades de l'Antiguitat — continua— tenien tres característiques: eren periòdiques, artístiques i religioses; dues d'aquestes condicions es compleixen en els Jocs moderns: la celebració periòdica i la renovació dels llaços entre l'esport i l'art. Encara resta sense escalar la tercera muralla, la més alta i menys accessible. Però abans de res, cal que m'expliqui sobre aquest terme religiós, que té aquí un significat particular. La veritable religió de l'atleta antic (...) consistia a prestar jurament de lleialtat i de desinterès sobretot, a esforçar-se a complir-lo estrictament (...). Cal tornar a una situació semblant (...). D'una banda, adoptar una definició més intel·ligent, completa i sobretot més exacta de l'amateur. D'altra banda, restablir un jurament previ. És així com s'intro-

duirà als esports moderns l'esperit de franca alegria, l'esperit de desinterès sincer que els renovarà i farà de l'exercici muscular col·lectiu una veritable escola de perfeccionament moral." El jurament olímpic fou pronunciat per primera vegada als moderns Jocs a Ambers per Víctor Boin, quart classificat en espasa individual als Jocs d'Estocolm de 1912, i posteriorment President del Comitè Olímpic Belga. La fórmula del jurament va quedar redactada de la següent manera: "Jurem que ens presentem als Jocs Olímpics en competència lleial, acatant els reglaments que els regeixen, i desitjosos de participar amb un esperit cavallerós per l'honor dels nostres països i la glòria de l'esport".⁵

Un participant de la nació invitadora pronuncia el jurament de viva veu, mentre que els altres participants s'hi uneixen mantenint el braç dret aixecat. El participant que pronuncia el jurament manté la bandera del seu país, mentre que les banderes dels altres països, disposades en semicercle, s'inclinen.

El 1961 es modificà la fórmula del jurament, constituint una "promesa", alhora que "l'honor de la pàtria" es reemplaçava per "l'honor de l'equip": "En nom de tots els concurrents, jo prometo que ens presentem als Jocs Olímpics en competència lleial, acatant els reglaments que els regeixen i desitjosos de participar amb un esperit cavallerós per la glòria de l'esport i l'honor dels nostres equips".

Jurament olímpic, o promesa olímpica, signifiquen tots dos una obligació, una promesa "sagrada". El participant promet la veracitat d'una declaració, o la sinceritat d'un compromís. Per a formular aquest compromís la nació invitadora escull curosament un esportista exemplar, un home íntegre, un competidor generós: per exemple, a Londres, el 1948, Donald Finlay, participant en tres Jocs olímpics; el 1952, a Hèlsinki, el Dr. Heikki Savolainen, participant en diversos Jocs en la modalitat de gimnàstica; el 1956, a Roma, Adolfo Consolini, antic posseï-

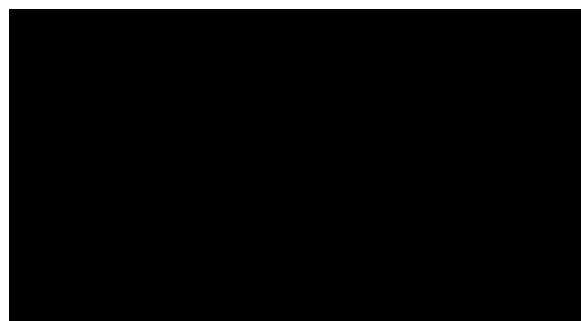
dor també del rècord del món de llançament de disc. A Squaw Vally, el 1960, el jurament fou pronunciat per Carol Heiss, medalla de plata el 1956 i medalla d'or a 1960 en patinatge artístic, sent ella la única dona que ha realitzat aquesta cerimònia fins ara. El jurament olímpic no pot impedir el frau, però el fa molt més difícil, alhora que reforça la consciència pedagògica que el jurament de si mateix comporta. És per això que no es pot jutjar l'esport per la simple aparença dels seus abusos (Bock); per això no es pot apreciar el jurament olímpic en funció dels qui no es respecten, o no volen guardar-lo en el seu sagrat valor. El judici moral incumbeix a cada nació sota la forma d'un examen de si mateixa; la "promesa olímpica" resta sota el control necessari d'aquest "si mateix".

"Les victòries olímpiques han de ser victòries pures, sense dopatge, sense remuneració, sense augment de despeses; i qui obté victòries olímpiques en condicions falses fa que la seva victòria sigui un frau i, efectivament, és com si no l'hagués obtinguda..." (Carl Diem).

Cerimònia d'homenatge als guanyadors

De la mateixa manera, aquesta solemnitat es remunta en els seus orígens als més antics temps del primer període olímpic. En les olimpíades gregues el guanyador d'un concurs era premiat amb una simple i simbòlica corona d'olivera.

L'olivera no es trobava originàriament a la Vall d'Olímpia; fou Hèracles, segons la tradició, que l'hi va portar i plantà el primer arbre. Una altra versió afirma que fou la Pitonissa del Delfos que va anunciar a Ifito, el cèlebre rei d'Èlide, la tramesa de esmentada espècie, trobant-la aquest embolicada en una teranyina, al lloc indicat per la sacerdotessa.

L'arbre d'on s'arrencaven les branques per a la confecció de les corones, s'anomenà Kalistèfanos, en consideració al fet que creixia prop de l'altar de les Nímfes Kalistèfanos, situat a l'angle sudoest del temple de Zeus.

Per a collir les branques necessàries, un noi, els pares del qual havien d'ésser vius, s'enfilava a l'arbre i separava del tronc, amb un ganivet d'or, els branquillons d'olivera que fossin necessaris segons el nombre de guanyadors olímpics d'aquells Jocs.

Segons un text de Flegon, sembla que fou el rei Ifito d'Èlide qui va establir per primer cop la simbòlica recompensa, i el messènic Daiclos, guanyador en la cursa de l'estadi, el primer atleta coronat. L'acte de la proclamació de guanyadors i distribució dels premis s'efectuava el dia següent de l'acabament dels Jocs, davant del temple de Zeus i enmig d'un ambient de gran solemnitat i desbordant emoció. L'Herald cridava, els guanyadors avancen amb pas lent i mesurat fins l'estrada on es trobaven els Hellanodiques, els quals col·locaven la corona sobre les temples de cada un d'ells amb un gest ritual.

Acabada la cerimònia, el silenci dens i religiós en el qual es desenvolupava esdevenia una ensordidora cridòria de la multitud que aclamava contínuament als guanyadors, els quals dalt d'un carro tirat per quatre cavalls blancs es dirigien cap al temple de Zeus, on dipositaven llurs corones al peu de l'estàtua del déu.

En les Olimpíades modernes la cerimònia d'homenatge als guanyadors subsisteix com una de les més emotives i transcendents dels Jocs. Pierre de Coubertin va prestar una particular atenció en aquest acte, precisament per la importància capital que ell atribuïa. Va pensar i desitjar sempre una cerimònia digna i culminant, concebuda judiciosament. Personalment sempre la va considerar com a "escull fatal en el qual és molt difícil no sotzobar; cerimònia en la qual el prestigi n'és generalment absent i on

la vulgaritat busca sempre la manera d'introduir-s'hi. És per això —continua— que convindria que mestres de cerimònia especialment preparats i sempre a l'aguait supervisessin els moviments de cadascú".⁸ Tot l'acte havia de desenvolupar-se, segons el seu desig, dins l'Estadi Olímpic sotmés en la seva totalitat a una reglamentació uniforme.

Per la seva part, els vigents Estatuts del C.O.I. estableixen que el guanyador haurà d'ésser present personalment i comparèixer a l'acte vestit d'esport. El desenvolupament de la solemnitat el detalla d'una manera molt escaïda Carl Diem:

- El so d'una xaranga ordena silenci.
- La veu del locutor anuncia: cerimònia protocol·lària olímpica.
- Les competicions s'interrompen.
- La part central de l'estadi és desallotjada.
- Es condueix als tres finalistes a la tribuna dels llorejats que té tres escons.
- Són davant per davant de la tribuna d'honor.
- El President del C.O.I., acompanyat d'un membre del C.O.I. originari del mateix país que el guanyador, es dirigeix cap el pòdium dels

— El President col·loca les medalles que li han estat lliurades per les senyoretes d'honor.

— Felicitacions, música, els espectadors s'aixequen i tots els assistents es tomben cap als pals de les banderes.

— Els registres aconseguits pels finalistes apareixen al quadre de resultats.

— Les banderes dels països dels tres finalistes són hissades.

— S'escolta l'himne nacional del guanyador.

— La comunitat, a peu dret, ret homenatge als llorejats. Tots es senten units amb el guanyador.⁹

Els premis de l'època moderna són medalles, distincions honorífiques sense valor material, com temps enre-

ra succeïa a Olímpia amb la simbòlica corona d'olivera. Quan el 1924 Coubertin proposà de gravar els noms dels guanyadors als quadres d'honor, va trobar, un cop més, dubtes i oposicions. "Moltes vegades jo havia fet aprovar pel C.O.I. la proposta que els noms dels guanyadors fossin gravats, després de la celebració de cada Olimpíada, sobre planxes de marbre, fixes a les parets de l'Estadi testimoni de llurs èxits. Sem va objectar que els estadis olímpics no estan assegurats ni de bon tros en la seva longevitat, però donat el cas d'un enderrocament, ¿no es podrien transportar a l'Ajuntament de la ciutat, especialment les esteles triomfals? Precisament, ja que l'ambició de vèncer en aquests torneigs quadriennals és la més alta que existeix entre la joventut esportiva internacional, convindria assegurar al jovent el tipus de recompensa cívica que havia concebut i practicat l'antiguitat"¹⁰ No obstant això, els seus esforços són contínuament contrariats. Ell escriu amb resignació: "Les promeses retrospectives que em van ésser fetes a la vista dels Jocs d'Estocolm i Ambers no han estat mantingudes, i ni a París ni a Amsterdam han semblat preocupar. Això ha constituït una falta lamentable..."¹¹

El 1936, a l'Estadi de Berlín, ciselladors van gravar els noms dels guanyadors en el mateix moment del seu triomf. Posteriorment, l'Estatut Olímpic estableix: "Els noms dels vencedors seran gravats a les parets de l'estadi en el qual es desenvolupin els Jocs".

Tot i que la cerimònia pròpiament dita no pot ésser modificada, les nacions invitadores s'esforcen a descobrir aspectes solemnes particulars. El 1932 es va utilitzar per primer cop la tribuna de guanyadors amb tres escons, novetat que va ser inclosa després dins el cerimonial. A Berlín, el 1936, cada guanyador va rebre una corona confeccionada amb fulles d'alzina, i també un petit esqueix d'aquest arbre dins un recipient sobre el qual es llegia el següent gravat: "Rebut en

La promesa olímpica, que els participants formulen, significa la veracitat d'una declaració de principis, i el compromís d'acceptar-ne les seves normes.

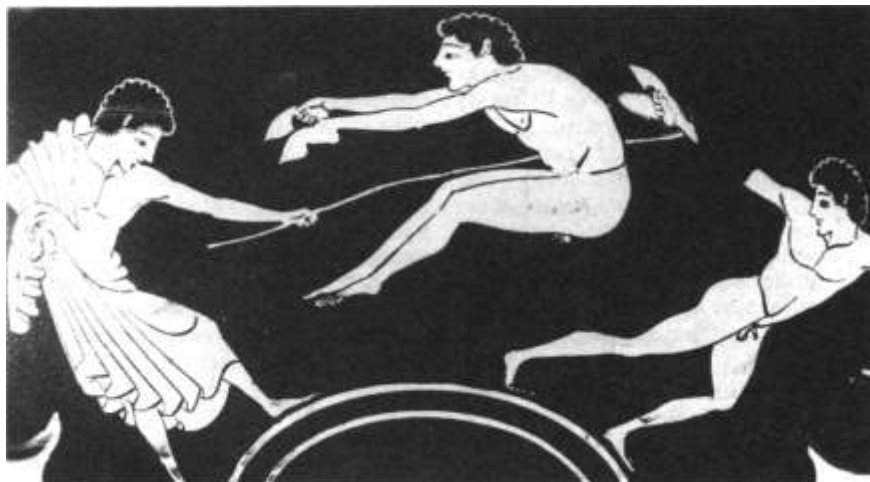
honor de la victòria. Impulsa a noves accions".

El guanyador plantava molts cops la branca simbòlica en un lloc particular de la ciutat on ell vivia. Es per això que a Colònia hi ha una alzina plantada per Toni Merckens, i també una altra de semblant a la Universitat de Kyoto, que pertany a Tajima, guanyador en el triple salt a l'Olimpiada de 1936. Davant d'aquesta darrera es desenvolupen les cerimònies d'homenatge als campions universitaris japonesos.

Els anells olímpics

Els cinc anells olímpics constitueixen un dels símbols més comunament coneguts i que millor representen tot allò que fa referència als Jocs.

Al contrari de la majoria de símbols i cerimònies olímpiques actuals, no han tingut un precedent en els primers Jocs. D'altra banda, seria difícil que aquest precedent pogués existir, car el símbol que estudiem representa, precisament, la unió dels cinc continents mitjançant l'olimpisme i, a Grècia, les Olimpíades no solament no van tenir en la major part de la seva història rang internacional, sinó que, ans al contrari, en els seus primers passos, van tenir un caràcter eminentment localista, restringint-se la seva participació als únics habitants d'Èlida. El creador de la senyera olímpica amb els cinc anells enllaçats fou, com en tantes altres matèries relacionades amb l'olimpisme, el mateix Pierre de Coubertin. Per l'Agost del 1913 va exposar, a la *Revista Olímpica*, la seva idea d'una senyera olímpica i la significació simbòlica dels cinc anells enllaçats sobre un fons blanc: "Cinc anells regularment enllaçats, els colors dels quals són diferents —blau, groc, negre, verd, vermell— i es destaquen sobre un fons blanc. Aquests cinc anells representen, d'ara endavant, les cinc parts del món guanyades per a la causa olímpica i disposades a acceptar

fecundes rivalitats. D'altra banda, els sis colors combinats d'aquesta manera reproduïen els de totes les nacions sense excepcions. El blau i el groc de Suècia, el blau i blanc de Grècia, els tricolors francès, anglès, americà, alemany, belga, italià, hongarès, el groc i el vermell d'Espanya, combinen amb les innovacions brasileres i australianes, amb el vell Japó i la jove Xina. Vet aquí, veritablement, un emblema internacional".¹²

La senyera va onejar per primera vegada el 1914, amb motiu del VI Congrés a la parisina Sorbona. També el 1919, a Lausana, amb motiu de la commemoració dels vint-i-cinc anys d'existència del C.O.I. Com a símbol olímpic va ser utilitzada per primer cop als Jocs Olímpics d'Amberes, per als quals Coubertin havia fet confeccionar al seu càrrec cinc-centes unitats.

A partir de 1920 la senyera olímpica s'ha inclòs dins els Estatuts del Comitè Olímpic Internacional, que declaren: en el recinte de l'estadi, com també en tots els altres recintes olímpics, la senyera olímpica ha d'estar barrejada de manera abundant amb les altres senyeres de les nacions que participen. Una senyera olímpica de grans dimensions ha d'onejar durant els Jocs al pal central, on ha d'ésser hissada al moment de la proclamació de

l'obertura dels Jocs i d'on ha d'ésser arriada en el moment de la clausura.

La torxa olímpica

La torxa olímpica i tota la sèrie de relleus que la transporten un cop encesa, des de les runes d'Olímpia fins a l'estadi on s'han de desenvolupar els Jocs que pertoqueu, constitueix, amb els anells olímpics, els dos signes més significatius i representatius de l'olimpisme modern.

La "Cursa del Foc Sagrat" és la pràctica esportiva-litúrgica més antiga al vell món dels grecs. Les primeres Olimpíades neixen, precisament, com a conseqüència d'aquesta pràctica. En la data assenyalada del canicular mes de l'Hecatombeó, dins el solstici d'estiu, arribaven a Olímpia els peregrins que havien d'adorar a Zeus. Per a l'elecció del privilegiat al qui havia de correspondre l'honor d'encendre la flama del gran sacrifici que havia de celebrar-se en honor del déu, s'organitzava una competició pedestre entre els peregrins més joves i àgils, els quals escometien una cursa veloç sobre una distància d'uns dos-cents metres (que més tard constituïria la cursa de l'estadi) fins al lloc on es trobava el Gran Sacerdot amb una torxa a la mà.

Segons Pierre de Coubertin el punt culminant de la cerimònia olímpica havia de ser l'homenatge als guanyadors i per tant, els havia de donar el màxim de recompensa cívica.

El primer dels concursants que hi arribava tenia l'honor d'encendre, amb la torxa que li era lliurada, la flama de l'altar. Segons l'opinió d'altres autors, els participants d'aquest concurs singular començaven la cursa proveïts cada un d'ells de la seva corresponent torxa. S'han trobat diversos testimonis de dibuixos ceràmics que es remunten més enllà del segle V a.C. que recolzen aquesta darrera ver-sió.

La cursa de torxes es realitzava també en diversos jocs grecs antics, dels anomenats Menors.¹³ En les Panatenees o jocs celebrats a Atenes en honor de la seva patrona, la deesa Atena Pólias, s'efectuava una cursa de torxes (lampadodromies) molt semblant en la seva organització i desenvolupament al cerimonial de la torxa dels nostres Jocs actuals.

El concurs es realitzava sobre el camí que menava d'Atenes als jardins de l'Acadèmia. El punt de partida era la muralla de la ciutat, i la meta l'altar de Prometeu. Hi participaven cinc equips de quaranta corredors, o sigui dos-cents corredors en total, que s'escalonaven en cinc rengles, essent la distància que separava cada corredor del seu company d'uns vint-i-cinc metres aproximadament. Donada la senyal, el primer de cada equip sortia amb la torxa a la mà i a gran velocitat recorria la distància que el separava del seu company immediat; aquest, que l'esperava preparat, agafava la torxa i corria al seu torn cap al següent, i així fins al darrer. La transmissió de la torxa es realitzava doncs trenta-nou cops. El premi corresponia a l'equip que aconseguia encendre l'ara de l'altar aixecat a la meta amb la seva torxa.¹⁴

La diferència principal que hi ha entre aquestes competicions de curses amb torxes que es celebraven a l'antiguitat i el nostre actual cerimonial de la Torxa Olímpica, radica en el caràcter litúrgico-agonal del concurs que tenien les primeres, mentre que avui dia només pot ésser considerada com una cerimònia solemne i commemorativa

de la qual n'és completament absent la idea de competició.

Carl Diem ha estat l'introduïdor de la Cerimònia de la Torxa a les Olimpíades modernes. Això va tenir lloc amb motiu dels Jocs Olímpics de Berlín de 1936.

Diem estudià sobre el terra d'Olímpia, amb el grec Ketseas, els detalls que havien de limitar l'acte. Per a fer-ho utilitzaren un mirall metàl·lic que, polaritzant els raigs solars sobre un carburant líquid contingut en un cràter, feia brotar la flama. Després, el cràter que contenia aquest primer foc es portava des de l'Estadi Antic —lloc on s'encenia— fins a les runes del temple d'Hera, on esperava la dona que feia el paper de Gran Sacerdotessa de l'altar d'Hèstia, amb tot el seu acompanyament de vestals. La Gran Sacerdotessa, amb un gest ritual i solemne, encenia en el foc la primera torxa que confiava, al seu torn, al primer atleta de la sèrie de relleus que s'organitzaren per a dur la flama fins l'Estadi de Berlín.

Des d'aquella memorable Olimpíada, el cerimonial de la Torxa ha adquirit caràcter d'institució principal dins les que s'organitzen amb motiu dels Jocs. L'arribada del portador de la Torxa a l'Estadi Olímpic, el dia de la cerimònia d'Obertura, és un moment culminant. Des de lluny s'escolten remors, crits, que es van aproximant de mica en mica... L'atleta, finalment, guanya els entorns de l'Estadi, travessa l'entrada dels Maratonians, dona la volta d'honor, puja els graons, saluda un cop més amb la seva torxa i, tot seguit, encén solemnement la flama al gran vas.¹⁵

Diem va projectar l'adaptació del cerimonial de la torxa a les diverses peculiaritats que requeria cada cas.

L'aviada de coloms i l'himne olímpic

Els coloms han simbolitzat i simbolitzen la pau. Els milers que es deixen

anar amb motiu dels Jocs venen a senyalar, amb els seus vols circulars sobre les pistes de cendra, que el gran període de treva ha començat i, en ell i durant ell, els homes es poden dedicar a les grans batalles de la pau: les Olimpíades.

Un antecedent llunyà d'aquest període pacificador que sembla començar amb l'aviada de coloms el constitueix, en el vell món olímpic dels grecs, la institució de l'Ekecheria o Treva Sagrada. Venia a constituir una espècie de pacte internacional mitjançant el qual, un cop proclamat el començament del període dels Jocs pels Èspondrífors (Missatgers Olímpics), les guerres cessaven i els bel·ligerants tornaven a les seves ciutats per a preparar-se degudament, amb vista a la gran festa olímpica que anava a començar. Els grecs van guardar amb respecte religiós les disposicions de la Treva, fins a l'extrem que només es té notícia d'una ocasió en la qual aquella fou violada, excepció sense importància tenint en compte el llarg període de vigència que van mantenir les antigues Olimpíades (onze segles). L'himne olímpic constitueix també un acte cerimonial modern. Composat pel grec Palamas amb música del seu compatriota Samara, fou tocat i cantat per primer cop a l'Olimpíada d'Atenes del 1896, amb la qual s'inicien les de l'època moderna.

Cerimònies d'obertura clausura

Les primeres Olimpíades, en la seva obertura, desenvolupament i clausura, estan impregnades, com ja hem dit, d'un profund sentit religiós. És per això que, abans del seu començament, els atletes es dedicaven a orar i a fer sacrificis als déus, i després de la seva clausura els honraven també amb actes religiosos en els quals els hi expressaven el seu agraïment pels favors concedits al llarg dels cinc dies que duraven els Jocs. L'únic acte profà que

s'afegia a la clausura era el gran banquet amb el qual els habitants d'Elide afalagaven als seus hostes olímpics. En els nostres temps, les cerimònies a les quals hem fet referència foren estudiades per Pierre de Coubertin. "En les seves apreciacions sobre elles és on es veu — diu Carl Diem — el gran temperament d'artista que posseïa". Coubertin va donar moltes indicacions sobre els intermedis musicals que havien d'acompanyar aquestes cerimònies. La fórmula del jurament, segons ell, havia d'ésser combinada amb l'*Al·leluia* de Mendel, i defenia la introducció de la *IX Simfonia* (Coral) de Beethoven, per a ell "la Simfonia Olímpica per excel·lència".

Quan Carl Diem fou designat, el 1913, Secretari General de la VI Olimpíada, prevista per al 1916, Coubertin va enviar-li les seves felicitacions, reiterant-li el seu desig que la IX Simfonia fos inclosa a la Cerimònia d'Obertura. Finalment, el 1936, Coubertin va escoltar emocionat en la llunyania l'*Himne de l'Alegria* de Schiller i els cors de Beethoven que cloïen solemnement la sessió inaugural d'aquella memorable XI Olimpíada.

A petició de Lewald, Richard Strauss composà un Himne Olímpic tornat a tocar a Innsbruck, el 1964. A Tokio, l'entrada de la parella imperial japonesa fou acompanyada amb música electrònica, "d'acord amb els dissenys del mestre de cerimònies de la Cerimònia d'Obertura".

Aquests canvis d'allò que és accidental no afecten ni de bon tros l'essència mateixa dels actes, car aquesta essència és fonamentalment de natura dinàmica, adaptable a les necessitats i situacions que cada moment demana. Una cosa que fou pensada i meditada llargament per Coubertin va ser la possibilitat d'introduir alguna cerimònia religiosa en l'acte inaugural. Els pros i els contres d'aquesta innovació els exposa en les seves *Memòries Olímpiques*: "Fent precedir els Jocs, com a Estocolm, al començament dels concursos, d'un culte públic, forçarem a participar-hi als atletes, homes ja

fets, als quals això podria desagradar. Tanmateix, invitant-los fora dels Jocs a una cerimònia en una església, no fem altra cosa que associar la religió, com totes les altres grans forces morals humanes, a la celebració dels Jocs Olímpics. És més, caldrà que la cerimònia sigui suficientment neutra, de manera que pugui elevar-se per sobre de totes les confessions. Res de missa, res d'intervenció sacerdotal a l'altar: el De Profundis, himne de record en memòria de tots els desapareguts en els darrers quatre anys, i el Te Deum, himne d'alegria i d'esperança; himnes laics, com podríem anomenar-los, que es presten a belles interpretacions musicals. Podria afegir-se en aquests una al·locució prevista, que fos lliurement pensada."¹⁶

Cerimònia d'obertura

— El Cap d'Estat és rebut a l'entrada de l'Estadi pel president del C.O.I., i és conduït envers la tribuna d'honor on se li presenten els membres del C.O.I., dels Comitès Olímpics Nacionals i del Comitè Organitzador.

— Es toca l'himne nacional.

— Desfilada d'atletes, al davant Grècia i al final la nació invitadora. Davant de cada delegació hom duu una pancarta que indica el nom de cada país acompanyat de la senyera nacional, per ordre alfabètic.

— Tots els participants es col·loquen davant per davant de la tribuna d'honor, a la zona de gespa, rere la pancarta amb el nom del seu país i la senyera.

— El C.O.I. i el Comitè Organitzador es col·loquen en semicercle davant de la tribuna d'honor. El President del C.O.I. prega al Cap d'Estat que procedeixi a l'obertura dels Jocs.

— El Cap d'Estat pronuncia les següents paraules: "Jo proclamo l'obertura dels Jocs Olímpics de , celebrant així la Olimpíada de l'era moderna".

— Des de la torre de maratón, els cors

anuncien el missatge a tots els llocs circumdants. Es deixen anar milers de coloms missatgers ornats amb banderoles dels colors nacionals de les nacions participants, per tal de transmetre la bona nova als països allunyats.

— Esclaten salves d'artilleria mentre la senyera olímpica amb els cinc anells enllaçats és hissada al gran pal de l'Estadi Olímpic.

— Sona l'himne olímpic.

— L'atleta portador de la torxa apareix per la porta de maratón i encén la gran flama olímpica.

— Hom presta el jurament olímpic.

— Els cors canten; els participants comencen a sortir.

Cerimònia de clausura

— En finalitzar el darrer concurs, el President del C.O.I. pronuncia les següents paraules des del lloc d'honor: "En nom del Comitè Olímpic Internacional, faig present la nostra més profunda gratitud a... i al poble de... (noms del monarca o cap d'Estat i del país), a les autoritats de la ciutat de... (nom de la ciutat) i al Comitè Organitzador dels Jocs. Dono les gràcies als concursants, als membres del personal oficial, als espectadors, als mitjans informatius i a tots els qui han contribuït en l'èxit d'aquests Jocs. Declaro clausurats els Jocs de la... Olimpíada (o bé: els... Jocs Olímpics d'Hivern); i seguint la tradició, invito a la joventut de tots els països a congregarse, d'aquí a quatre anys, a... (si encara no s'ha designat la ciutat, el nom d'aquesta serà reemplaçat per aquestes paraules: el lloc que serà designat) per a celebrar-hi amb nosaltres els Jocs de la... Olimpíada (o bé: els... Jocs Olímpics d'Hivern)."

— Sonen les trompetes; la senyera olímpica és arriada del pal central, saludada per cinc canonades.

— Els cors canten.

— Al mateix temps, a la tribuna d'honor, el president del C.O.I. lliura al

batlle de la ciutat la senyera olímpica que serà conservada a l'Ajuntament de la ciutat fins a la següent olimpíada.

- Desfilada de sortida dels atletes que abandonen l'estadi.

A partir de la clausura dels Jocs de 1956 els atletes no van sortir de l'estadi agrupats per nacions, sinó que ho feren per primera vegada en grups mixtes. Avery 'Brundage, aleshores president del va quedar particularment sorprès per aquest fet. "Estic emocionat - manifestà-. La joventut del món marxa en un sol grup. Un acte espontani. Un símbol olímpic. I nosaltres tenim necessitat de símbols olímpics..."

Conclusió

Les cerimònies olímpiques són la vestidura evocadora i festiva amb la qual s'adornen els Jocs Olímpics en les seves edicions quadriennals. Són les formes solemnes i profundes que eleven la seva categoria agonal per sobre de qualsevol altra manifestació competitiva de qualsevol rang. Són, en definitiva, la contribució determinant

que fa que les Olimpíades siguin avui dia els esdeveniments sociològics mundials més poderosos.

Amb elles i per elles, els Jocs adquireixen un caràcter de "festa" universal que els caracteritza i en el qual campeja i es palpa la pura i sana idea del joc dins el marc seriós i meticulós dels seus concursos.

El món actual, i els Jocs Olímpics com una de les seves manifestacions més importants, necessiten l'espiritualitat que els símbols i les cerimònies proporcionen, com eficaç element de lluita contra el materialisme i la vulgaritat creixents.

Vull concloure recordant les cèlebres paraules de Carl Diem pronunciades el 1956: "Les cerimònies olímpiques - deia- constitueixen la base creadora sobre la qual l'olimpisme es desenvolupa com la vida espiritual que és. Creiem en l'avenir dels Jocs Olímpics com creiem en l'avenir de la Humanitat, doncs en els dos casos, tant allò que és grandios, general, durable, com allò que és solemne, en esdevenir intrascendent, origina un problema generatiu que l'home ha de resoldre. Els Jocs Olímpics han de dirigir-se contra la monotonia, l'embrutiment i

el mercantilisme de l'esport. Els adversaris creixeran, els abusos rugiran al cel dels esports, però contra tots ells hem de lluitar i oposar-nos. Això constituirà l'element essencial permanent dels Jocs, la veritable justificació de la seva existència i la corona sempre fresca i renovada recompensant la seva victòria.

Notes:

1. Diccionari Espasa, sisena edició. Madrid 1954.
2. Liselott Diem: *Les cerimònies - Une contribution à l'histoire des Jeux Olympiques modernes*.- Acadèmia Olímpica. Agost de 1964.
3. Pierre de Coubertin.- *Memoires Olympiques*, p. 77.
4. Pierre de Coubertin.- *Memoires Olympiques*, p. 159.
5. Carl Diem.- 1948.
6. Estatuts del Comitè Olímpic Internacional.
7. Bureau del Comitè Olímpic Internacional. Lausana.
8. Pierre de Coubertin. *Pedagogie Sportive*, París 1922. p. 152.
9. Carl Diem. *Ewiges Olympia*, p. 257.
10. Coubertin, *Memoires Olympiques*, París 1924, p. 196.
11. Coubertin, *Memoires Olympiques*, París 1924, p. 196.
12. Pierre de Coubertin. *Revista Olímpica*, p. 119.
13. Els antics jocs grecs es van classificar en Majors (Olímpics, Istmics, Pítics, Nemeus) i Menors (Panatenees, Ceràmics, Epidàurics, etc.). La diferència entre els uns i els altres radicava en el caràcter de panhel·lènics que posseïen els primers i que manca- va als segons.
14. Fabricio Valserra. *Historia del Deporte*. p. 105.
15. Liselott Diem. *Les ceremonies, une contribution à l'histoire des Jeux Olympiques modernes*.- Acadèmia Olímpica Internacional. 1964.
16. Pierre de Coubertin. *ob. cit.* p. 159, 160.

BIBLIOGRAFIA

- COUBERTIN, Pierre de.- *Memoires Olympiques*, París, 1931. - COUBERTIN, Pierre de.- *Pedagogie Sportive*, París, 1922.
- DIEM, Carl.-, *Olympische flame*, Westfalia, 1948.
- DIEM, Liselott.- *Les ceremonies, une contribution à l'histoire des Jeux Olympiques modernes*.- Acadèmia Olímpica Internacional. Olímpia, 1964.
- HENK, Hans.- *Valeurs, buts, réalité des Jeux Olympiques Modernes*. Academia Olímpica Internacional. Olímpia, 1964.

- MEZO, Ferenc.- "Las bellas artes y los Juegos Olímpicos".- Citius, Altius, Fortius.- Madrid, 1962.
- VALSERRA, Fabricio.- *Historia del deporte*. Madrid, 1944.
- VESCHI, Renato.- "Olimpia antes y hoy".- Citius, Altius, Fortius.- Madrid, 1962.
- VIALAR, Paul.- *Coubertin and the Olympic Spirit*- Academia Olímpica Internacional - Olímpia, 1964.
- *Estatutos del Comité Olímpico Internacional* - París, 1924.
- DURANTEZ, Conrado.- *Los Juegos Olímpicos antiguos* - Madrid, 1965.

EL REPTÉ DEL SEGLE XXI

La prova de l'esperit olímpic

Andreu Mercé i Varela, periodista responsable del Comit  de Relacions Internacionals de l'Oficina Olímpica de Barcelona

Un segle d'olimpisme ha reflectit els canvis de la societat contemporània i es veu obligat a redefinir alguns conceptes bàsics, en especial, el de l'"amateurisme".

Cal definir les obligacions dels atletes segons les exigències de la disciplina que practiquin, no tots els esports requereixen la mateixa dedicació

El trasbalsament social, tècnic, científic, econòmic, mèdic i en tots els ordres de l'activitat humana que ha viscut el nostre món des de fa un segle, no podia deixar marginat l'esport. Al contrari, ja que les activitats esportives son quelcom nou i innovador, a l'inici del nostre segle, ha estat l'esport una de les activitats humanes que amb més sensibilitat ha causat aquells canvis que la nostra societat ha encaixat, sortosament, durant els últims vuitanta anys.

L'esport, en la seva versió moderna, va néixer, com se sap, fa un segle i mig. Fou el pedagog anglès Thomas Arnold qui introduí una forma nova d'educar els infants i els vailets, posant-los en contacte amb la naturalesa, fent-los veure el plaer de l'esforç físic, de la competició en plena natura, i assolí que la joventut anglesa adquirís nous objectius i, el que és més important, una nova manera d'assolir-los. I així nasqué l'esport en la forma moderna que nosaltres hem conegut i que s'ha anat modificant i adaptant a les exigències de les competicions i dels esportistes.

L'esport elitista del segle XIX

En els seus inicis, cap al final del segle XIX, l'esport, i encara més les competicions esportives, tenien un caràcter eminentment elitista. No perquè es busqués cap discriminació ni es pretengués establir barreres ni limitacions, ans el contrari, l'esport fou un element fermament coordinador que afavoria el contacte humà i el coneixement recíproc entre els diferents nivells de la societat, sinó perquè fer esport, i no cal dir, viure de la competició, solament estava a l'abast dels qui disposaven d'un cavall, d'uns esquís, de l'accés a un club, a unes instal·lacions o entitat esportiva, on fos possible dedicar-se a la competició aprofitant les hores de lleure que tinguessin els aspirants a esportistes. Els

treballadors i assalariats no disposaven pas de massa hores per dedicar-se a l'esport. Aquest, per tant quedà limitat als estudiants, als nois "de casa bona" o als adults de posició benestant que disposaven de temps, de diners i de mitjans per fer esport.

L'esport modern va tenir una data oficial de naixement. Fou el 23 de Juny de 1894, quan Pierre de Coubertin va reunir, en el majestuós i ampli Anfiteatre de la Sorbona de París, davant un auditori d'unes dues mil persones, representants de dotze països d'Europa, Amèrica i Oceania. Fou allí on s'acordà constituir la primera organització mundial de l'esport —el Comitè Internacional Olímpic— i es donà una filosofia lúdica als esportistes.

Fruit de l'esperit d'aquell temps, els primers membres del C.I.O. foren persones de 1er "élite" del moment. Presidí aquella reunió el baró de Courcel i el primer Comitè Internacional Olímpic el formaren quinze persones de tretze països, entre els quals hi havia dos generals (un suec i l'altre rus), dos comtes (italià i belga), un duc italià, el baró de Coubertin, un lord, un ministre i altra gent de relleu en els seus països respectius.

Aquesta circumstància, que actualment no hauria estat acceptada, ho fou llavors, ja que els dirigents de la majoria de moviments esportius procedien d'un nivell social elevat. El que no fou obstacle perquè molts atletes i esportistes de nivell modest i àdhuc humil, arribessin a proclamar-se campions olímpics mercè a què l'esport ha estat sempre un element igualador de l'home sense discriminació de cap mena. I els diguem-ne "elitistes", foren els primers a sentir-se solidaris de tots els esportistes.

Una de les condicions que imposava l'Olimpisme en els seus primers cinquanta anys, fou l'exigència de l'amateurisme. O sigui competir pel plaer de la cursa o de l'encontre, sense esperar cap guany ni benefici com no fos el millorament de l'individu i de la societat. Aquest principi es mantingué

amb bastant rigor fins després de l'última guerra mundial. Els casos de Jim Thorpe, de Jhonny Weissmuller, Paavo Nurmi, Jacques Ladoumègue i altres campions que tingueren els seus problemes amb els reglaments esportius i olímpics, foren anècdotes més o menys doloroses, però en general la condició d'amateur, segons el concepte que llavors es tenia de 1er "amateurisme", es mantingué bastant bé. Després de l'última guerra mundial, la societat a la majoria de països canvià sensiblement. I la concepció política dels diferents estats acabà de forçar la situació. Després del 1945, el món es dividí en països capitalistes i països socialistes. Els primers acceptaven obertament els esportistes professionals, amb contracte o sense, però eren atletes que vivien públicament i exclusivament de la pràctica del seu esport, obertament i sense amagar-se per res. En els països socialistes, el professionalisme no era admès, però els campions, els atletes d'alta competició, i àdhuc els infants amb grans possibilitats esportives, no feien altra cosa que preparar-se per assolir les millors marques, els més preuats títols i arribar al més alt nivell esportiu. Durant la seva època d'estudiant, els futurs campions rebien beques i ajudes que els permetien dedicar-se intensament a la pràctica de la seva disciplina esportiva. I després d'acabar l'universitat, continuaven fent esport com a activitat exclusiva, però adscrits a l'exèrcit, a un sindicat, o a una escola d'educació física que els permetia de mantenir l'entrenament i dedicar-se a la alta competició.

L'amateurisme entre l'Est i l'Oest

Amb l'antiga definició del amateurisme restava una evident desigualtat entre els millors atletes dels països capitalistes i els provinents de les nacions socialistes. Tots viuen únicament de

la pràctica del seu esport, però es queden, teòricament, marginats de les competicions olímpiques, mentre els altres tenen obertes les portes dels Jocs quadriennals.

Davant d'aquesta espinosa qüestió, el Comitè Internacional Olímpic, resolgué que cada Federació Internacional definís el concepte respecte d'amateur per als seus esportistes. La fórmula era equitativa. No tenen les mateixes servituds esportives l'atleta d'una disciplina que el d'una altra. Així per exemple un esquiador d'alta competició, que ha de passar-se dos mesos d'entrenament a l'alta muntanya abans de començar el rosari de carreres que el portaran, durant els quatre mesos i mig de competició, pels tres continents on es disputa la Copa del Món, no es pot comparar, doncs, aquesta servitud de l'esquiador (o de l'atleta, o del nedador o del gimnasta), amb la d'un jugador d'hoquei sobre herba, d'un lluitador d'esgrima, o un campió de tir amb arc. Aquesta necessitat de distingir les obligacions dels campions d'un esport respecte els d'una disciplina més exigent, obliga a establir una definició diferent dels atletes segons sigui la disciplina que practiquin. els esports més caracteritzadament professionals, com el futbol, l'hoquei sobre gel, o el tennis, han buscat una solució per al seu problema olímpic. El futbol, limitant l'edat dels jugadors i exclouent

dels Jocs Olímpics els sud-americans i europeus que hagin participat als Campionats del Món, els jugadors d'hoquei que estiguin lligats per contracte de professional amb els clubs de les lligues d'aquell caràcter, i amb els tennistes encara s'ha de definir la seva situació.

El futur de l'esport professional

Continuaran els esportistes d'élite guanyant milions a través d'empresaris professionals sense cap intervenció dels clubs esportius i de les federacions dels seus països?

O bé renaixerà l'esport en el sentit clàssic i olímpic, tal com hem conegut fins ara?

És indubtable que els patrocinadors ("espònsors") continuaran intervenint en moltes competicions esportives per prestigiar un producte, una marca, o un nom, a través dels esportistes més coneguts.

Tampoc no hi ha cap dubte que en alguns esports, com el golf, el tennis, la boxa o les disciplines del motor, els seus campions no entraran dins d'un club o una entitat netament esportiva. És molt probable que els Jocs Olímpics obrin, cada dia més, la permissivitat respecte dels millors atletes del món, a fi de sincronitzar amb les necessitats i les preferències del món en

què vivim. L'olimpisme no pot viure lluny de la realitat i convertir-se en una peça de museu.

Però els Jocs tampoc es convertiran en una competició "open", on els atletes que solament veuen en l'esport una forma més falaguera de viure i de fer-se amb una fortuna, puguin convertir-se en les figures exclusives dels Jocs Olímpics. És necessari que els clubs i les federacions tornin a tenir l'autoritat única en el món de la competició i en la definició dels atletes. Aquest és el camí de l'esport del demà i el que ha d'assegurar el futur de l'Olimpisme. Serà bo que els esportistes rebin les ajudes i les col·laboracions que es permetin assolir cada dia millors marques i demostrar que els límits de la naturalesa humana encara són molt lluny.

Però és indispensable conservar la mentalitat olímpica que si un dia es manifestà a través de l'amateurisme, ara es pot conservar encara com un estat d'esperit únic, tal com es demostra cada quatre anys en ocasió dels Jocs Olímpics.

Aquesta mentalitat que mantindran els esportistes que esperen arribar al segle XXI amb una mentalitat olímpica i esportiva, a fi de què l'esport continuï essent la força social més important que existeix actualment. L'única que uneix tota la joventut del món sense distinció de races, de religions ni d'idees polítiques.

àrea tècnico/professional

L'ADAPTACIÓ AL MEDI AQUÀTIC entre els 3 i 6 anys

Ramon Pallejà i Casanovas Membre del Servei d'Ensenyament i Assessorament Esportiu (SEA)

Caldria parlar d'activitats aquàtiques amb nens de mesos fins a 6 anys, però malauradament és molt difícil trobar un espai que reuneixi les condicions òptimes quant a l'entorn i temperatura aigua-ambient per poder treballar aquest tipus d'activitat. Per tant, el treball quedarà emmarcat en les edats 2,5-6 anys. Ens ha preocupat molt poder elaborar un programa de treball on no es desvinculés l'activitat piscina de l'entorn escola i per altra banda poder acollir dins la programació totes les possibilitats que ofereix el treball amb aigua i adequar-lo a les necessitats psíquiques i motrius de cada grup d'edats determinat.

En les activitats aquàtiques el nen pot experimentar moviments corporals més amplis que en el medi terrestre, cal doncs aprofitar aquest factor i orientar l'activitat piscina cap a un reforç de les activitats motrius del nen. La situació en el nou espai, els moviments motrius, el domini del cos, l'autonomia, la relaxació, el llenguatge, les sensacions tàctils i visuals entre d'altres, poden tenir un tractament més ampli si les incloem dins de l'activitat piscina.

Cal marcar unes pautes clares de referència perquè el nen pugui situar-se en l'espai

El nen en l'etapa de 3/6 anys, per mitjà del moviment, va centrant la seva personalitat exterioritzant el seu pensament. El moviment és essencial en l'evolució del nen, de tal manera que influeix en el seu desenvolupament general, en l'aparició del pensament conceptual, en les seves relacions amb els altres, en el seu caràcter i també en les adquisicions de nocions fonamentals.

Plantejament teòric del programa

El coneixement del propi cos i la situació d'aquest en l'espai ens marca unes dades importants a tenir en compte dins la programació de les activitats aquàtiques. Tanmateix marquem els següents grups d'edats:

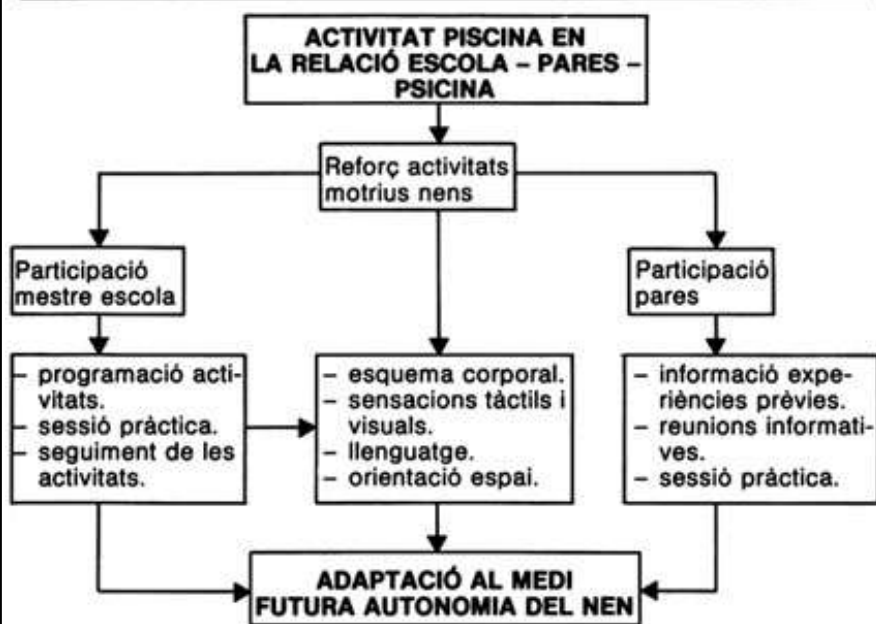
— **2,5-3 anys.** S'ha de parlar d'un treball d'observació de les reaccions espontànies durant el joc, ja que són

Quadre 1

ETAPES	OBJECTIUS	ENFOCAMENT DE LES ACTIVITATS
2,5-3 anys	Situació en l'espai. *Familiarització amb el medi.	Observació de les reaccions espontànies durant el joc.
3-4 anys	Situació en l'espai. *Familiarització amb el medi.	Relació entre activitats motrius-aquàtiques.
4-5 anys	Situació en l'espai. *Familiarització amb el medi. Inici dels aprenentatges aquàtics bàsics: flotació amb lliscament (impuls inicial sense moure braços).	Tractament molt globalitzat (adaptació possibilitats motrius al medi aquàtic).
6-5 anys	*Familiarització amb el medi. Aprenentatges aquàtics bàsics: flotació dinàmica, flotació activa, respiració (exercicis d'inspirar, espirar i apnea), salts.	Possibilitats de respostes psíquiques i motrius en referència als aprenentatges aquàtics bàsics.

(*) Familiarització amb el medi: entenem aquest objectiu assolit quan el nen participa en les activitats jugades fora i dins de l'aigua. Accepta mullar-se i ésser mullat.

Quadre 2

una font important per a seguir una progressió de treball al llarg d'aquesta etapa.

—3/4 anys i 4/5 anys. Parlarem d'un treball molt globalitzat on els aprenentatges aquàtics bàsics quedaran en segon terme. Centrem el treball en una manipulació àmplia de l'aigua i descoberta de possibilitats motrius envers l'aigua i l'entorn.

— 5/6 anys. En aquesta etapa cal parlar d'uns aprenentatges aquàtics bàsics. El nen en aquesta edat adquireix el control de respiració, els coneixements de dreta-esquerra, conceptes d'horitzontal-vertical, pot independitzar el cos del braç i aconseguir una relaxació global del cos.

Els objectius que marcarem en cada grup d'edat han de respondre a unes

Observant les respostes dels nens a les activitats podem incidir en els aprenentatges aquàtics bàsics

possibilitats reals. Per tant pensarem en uns objectius globals quan fem referència a les etapes 2,5/5 anys i en uns objectius més específics en parlar de l'etapa 5/6 anys (quadre 1).

Plantejament pràctic del treball

En el moment en què ens plantegem aquesta activitat, l'emmarquem dins el programa escolar. Això ens marca el fet de poder establir una relació amb els mestres de l'escola així com també amb els pares. Aquesta relació ESCOLA-PARES-PISCINA s'ha de valorar al màxim i ens comportarà uns camps de treball que cal tenir presents:

a) Relació mestres d'escola-ensenyants de natació: és molt important que el mestre estigui integrat plenament en l'activitat. La seva integració pot donar-se a diferents nivells:

- Participació en la programació de les activitats.
- Participació en les sessions pràctiques.
- Participació en el seguiment de les activitats.

b) Participació dels pares: el paper dels pares és molt important i cal definir també uns marcs de participació:

- Informant als mestres d'experiències prèvies en activitats piscina o activitats aquàtiques.
- Participació en les reunions informatives.
- Participació en les sessions pràctiques.

Generalment l'espai físic on es posa en pràctica el treball no reuneix les condicions òptimes i això dificulta la realització de les activitats, a la vegada que resulta més perillós tot l'entorn de treball. Si més no, cal marcar unes pautes de referència on el nen pugui situar-se en l'espai. Aquestes pautes posteriorment ens serviran per a centrar l'atenció de les activitats a treballar durant la sessió. Cal marcar també que la idea bàsica és treballar amb el grup classe. Ara bé, això pot dificultar el control del grup i pot dispersar les activitats, per tant, és aconsellable establir uns grups per adaptació a l'aigua, afinitats comunes, afinitats a ensenyants en especial, entre d'altres. Aquesta divisió de grups pot establir-se amb un màxim de 15 nens-grup amb 2/3 ensenyants per grup (cal comptar també amb la parti-

Quadre 3

	5'	10'	15'	20'	25'	30'	35'	40'	45'	(MINUTS)
Situació en l'espai. Explicació treball sessió. Atenció.										
Activitat central sessió.										
Activitats de manipulació i experimentació de l'aigua.										
Relaxació i tornar a la normalitat. Norma d'higiene.										

cipació del mestre de l'escola. (quadre 3)

Material

El nen segueix un procés d'adaptació a l'aigua partint d'una situació en l'espai i de la relació que estableix amb l'espai i l'ensenyant. Aquest procés passa per un treball amb diversitat de material a la vorera de la piscina on els nens es mullen entre ells i experimenten les possibilitats de manipular l'aigua. Més tard el material ens servirà per iniciar les activitats dins l'aigua. Per tant s'ha de tenir cura a escollir el material i s'ha de procurar que sigui variat i d'àmplies possibilitats per treballar dins i fora de l'aigua. A títol informatiu fem la següent relació: cubells, esponges, regadores, cer-

còls, bosses de plàstic, planxes de diferents mides, pilotes de diferents mides, flotadors i mànagues.

Conclusions

Cal reflexionar sobre aquesta activitat i pensar que per fer una aplicació òptima del treball cal valorar: la importància de l'activitat dins el programa escolar, la motivació de l'equip que treballarà l'activitat i els mitjans de què disposarem. Aquesta valoració és important, ja que des del primer moment s'ha d'assumir el treball i aprofundir al màxim en les possibilitats que ens ofereix l'aigua, no només a nivell piscina, sinó des d'un plantejament a fons d'escola incloent-hi l'aigua com a un element més de rentorn educatiu del nen.

Quan l'adaptació a l'entorn s'assoleix podem realitzar un treball específic envers els aprenentatges aquàtics

El treball a la vorera de la piscina ha de tenir una relació estreta amb l'aigua i el material ha de permetre que la manipuli amb facilitat

Bibliografia:

ANGEL, Carme. *El desenvolupament del comportament psicomotor dels nens*. Reforma de l'escola, Barcelona, 1980.
FORNER, Angel. *Psicomotricitat i expressió corporal*. Institut de Ciències de l'Educació. Universitat de Barcelona. Col.lecció Documents A 52, Barcelona, 1981.

B. ELKONIN, Daniil. *Psicología del juego*, Visor, Madrid, 1980, col.lecció Aprendizaje.
SIMONI, Sergio, IMERONI, Andrea. *Nuotare da tre a sei anni*, La Nuova Italia Scientifica, 1982.
MANTILERI, Agnès. *Los niños y el agua*. Narcea, 1984.

ESCOLES D'INICIACIÓ ESPORTIVA

L'experiència de Barcelona

Josep Rovira Riera. Cap de la Of. Tècnica de Promoció Espanyola

Miguel Angel Torralba Jordán. Llicenciat Ed. Fis.

Al caliu dels canvis produïts durant la transició política espanyola, i emparant-se en la democratització de les institucions locals i la recuperació d'altres com la Generalitat, l'esport escolar passà a ésser el punt d'atenció de bona part dels sectors sensibilitzats per la renovació pedagògica de l'ensenyament i d'esportistes i professionals desil·lusionats de promoure noves formes d'organització esportiva.

D'aquí surt la confluència, de procedència heterogènia, que va des de l'Associació de Pares d'Alumnes i Associacions de Veïns fins a Professors d'Educació Física i Entitats Esportives. Units en l'organització de l'esport escolar i les escoles d'iniciació esportiva.

Com a característica comú, la iniciativa, l'organització i la direcció de l'esport escolar s'allunya de l'estructura i de l'horari docent com a conseqüència de la inexistència de professors d'educació física en les plantilles dels centres.

Per comprendre la evolució de Escoles d'iniciació Esportiva (EIE) s'han de situar en el seu inici com un intent de crear un nou moviment de renovació en l'esport, amb l'objectiu de situar la formació esportiva com a una finalitat en si mateixa i combatre l'excés d'especialització i de competició en edats primerenques. Per això han desenvolupat uns valors culturals propis i aquí radica, en gran part, l'èxit i el fracàs d'algunes de les iniciatives i centres.

Un sector implicat en l'esport escolar té en general més bona voluntat que no pas coneixements i en ocasions no concep l'aprenentatge esportiu si no és a través de la competició reglada. La qual cosa ve a ésser el mateix, reproduceix l'esport adult, les seves normes i conductes, en el món infantil, considerant els nens com homes petits i no com éssers en procés de formació i de creixement.

D'aquesta reflexió podríem ressaltar com a criteris per a l'organització de les EIE els següents:

- La no selecció dels nens/es.
- L'ensenyament esportiu com a part de la forma integral de l'individu.
- La formació física de base.
- La iniciació progressiva i polisportiva.
- Preferència de la formació d'un estil propi de filosofia esportiva basada en l'activitat física continuada i com a norma de salut, *Per damunt dels resultats competitius*.
- El respecte al desenvolupament psicossomàtic del nen, mitjançant una pedagogia apropiada en les competicions escolars i en la formació específica esportiva.

Un altre element característic de les EIE de Barcelona, i que les diferencia d'experiències similars desenvolupades sobretot per Patronats Municipals, és la creació de teixit associatiu. No n'hi ha prou de tenir un bon programa i uns bons professionals, si no aconseguim connectar amb l'entorn social. En gran part depèn l'èxit o el fracàs de la promoció esportiva, la implicació dels sectors més dinà-

mics i sensibles d'un barri o d'un districte.

Una segona consideració és que la creació de teixit associatiu permet crear sortides esportives en aquells casos en què els clubs i associacions tradicionals no són capaços d'absorbir.

L'associacionisme crea a més a més, un marc de convivència necessari per a la formació de l'individu, permet canalitzar els seus esforços i el treball voluntari de les persones més motivades en el tema. Així mateix crea interlocutors davant de l'Administració per a obtenir recursos i col·laboració.

La iniciació esportiva

Sabem que l'etapa que va des del naixement fins als 14-16 anys és fonamental en els aprenentatges que decideixen el desenvolupament individual i social de cada home, sobretot pel que fa al desenvolupament d'aptituds psicomotors, i als mecanismes orgànics-musculars que formen el fonament de la capacitat física. Es en aquests anys quan es formen i es desenvolupen els estaments de la salut, capacitat i raciocini de l'individu. Els errors o negligències comeses en aquesta etapa, seran difícils de recuperar o reparar en el futur. Així Berelson i Steiner demostraren que els rendiments més grans en conductes motores es produïen quan s'estimulava una capacitat precisament en el moment en què aquesta sorgia, producte de la maduresa. "No pas abans, però tampoc molt després" deien.

Després d'aquesta etapa, és molt difícil que l'adult, amb escàs, desenvolupament del control corporal, i de destreses motrius, tingui temps, energia i paciència o desitjos de construir les bases que li foren denegades en la seva infància.

Entenem per iniciació esportiva el procés d'ensenyament-aprenentatge, mitjançant el qual l'individu adquireix i desenvolupa les tècniques bàsiques de l'esport. Es relaciona fonamentalment amb el grau de desenvolupament de la coordinació neuromuscular, de les funcions perceptives i de la maduració psico-social. No implica competència regular sinó activitats jugades adaptades a les possibilitats de l'alumne. És un procés instru-

Les Escoles d'Iniciació són un intent de renovació de l'esport i pretenen combatre l'excessiva especialització tècnica a les edats primerenques

OBJECTIUS GENERALS

UTILITARI	A nivell físic A nivell psíquic A nivell social A nivell d'ensenyament	Desenvolupament i manteniment Motivació Relació a grups Aprenentatge vida diària (nedar)
EDUCATIU	1) Aprenentatge i tècnica esportiva: 2) Altres formes de moviment:	– esports institucionalitzats: futbol – esports no institucionalitzats: beisbol – dansa, jazz
RECREATIU	Divertiment	Gust per la pròpia activitat
SINOPSI	arribar esportivament a tots els alumnes d'un centre escolar o grups escolars. Interessats en la pràctica esportiva, en base a uns criteris pedagògics.	

mentat en funció del desenvolupament general.

Per tant l'activitat en aquestes edats ha d'estar governada pels principis següents:

1. Elecció dels continguts educatius més idonis a cada grup d'edat.
2. Definició de l'entitat i de la freqüència de les càrregues que s'han de distribuir, mirant més que no pas el desenvolupament immediat de les prestacions personals, un creixement esportiu més gradual i dilatat.

3. L'eficàcia del procés educatiu s'augmenta per tal com les càrregues de treball pròpies de cada edat satisfan de per si la natural necessitat de moviment, provocant el cansament suficient.

4. Amb la finalitat de formar de manera completa les característiques físiques i psicològiques i estimular l'interès i l'atenció del noi, és de fonamental importància la varietat dels mitjans adoptats.

5. Avaluació de la competició, com a ocasió fonamental per accentuar

l'acció educativa. La competició, tanmateix en el primer grup d'edat, no s'ha de basar en una sola activitat, sinó en un grup més o menys nombrós.

Per **especialització esportiva** conceptualitzem el procés de desenvolupament i d'entrenament de les capacitats tècnic-tàctiques, orgànic-funcionals i neuro-musculars a fi d'obtenir un rendiment òptim o màxim. Implica competència regular, jerarquies, categories, reglaments, etc., en les formes que habitualment coneixem. Depèn de l'estat dels sistemes ossi-muscular i cardíac-circulatori-respiratori principalment. Està en funció del desenvolupament particular de les capacitats d'un esport donat.*

Feta aquesta diferenciació, proposem les següents edats relatives per a la iniciació i especialització en els diferents esports:

Grups de 6 a 7 anys, joc

Possibilitats educatives del joc:

- *Desenvolupament de les facultats motrius.*
- Nivell perceptiu.
- Nivell execució.
- *Desenvolupament de les facultats cognoscitives.*
- *Dimensió social*
- Relació afectiva.
- Aprenentatge social.
- Descobriment de l'altre.
- Dedicació a l'activitat física.

Unitats setmanals d'activitats: 2

Contingut:

- Exercicis formatius individuals amb caràcter de joc (córrer, salvar obstacles, enfilear-se, nedar, etc.).
- Jocs col·lectius (inclosos els relleus).
- Jocs preesportius amb reglament simplificat.
- Acrobàtica elemental.
- Exercicis de flexibilitat.
- Exercicis per al desenvolupament de l'equilibri (patinar, anar amb bicicleta, esquiar, caminar sobre la corda, salts, etc.).

Encara que existeixi la competició, serà de caràcter intern i es triarà entre les activitats indicades.

De 7-8 i de 9-10 anys, preparació bàsica

Respectant un procés de metamorfosi continu, es dona pas del joc infantil a la Iniciació Esportiva exploratòria i polivalent, no s'ha d'excloure cap pràctica esportiva (llegiu esports d'equip, individuals, no institucionalitzats, etc.), activitats físiques d'expressió corporal i recreatives, tals com

TÈCNIQUES ESPORTIVES I GRUPS D'EDATS

Esports	Edat	3Edat d'Especialització	Començament de les competicions
Natació	6-7	10-11	10-11
Gimnàstica esportiva.	7-8	11-12	12-13
Tennis taula	7-8	10-11	10-11
Patinatge artístic	7-8	11-12	11-12
Futbol	9-10	14-15	12-13
Bàsquet	9-10	14-15	11-13
Rugby	10-11	15-16	13-14
Voleibol	9-10	14-15	12-13
Hoquei herba	9-10	14-15	12-13
Handbol	9-10	14-15	11-13
Lluita	9-10	14-15	13-14
Waterpolo	9-10	14-15	13-14
Tennis	9-10	14-15	11-12
Ciclisme pista	12-13	14-15	14-15
Rem	10-12	14-16	13-14
Atletisme:			
– velocitat	9-10	14-15	12-13
– Esforç anaeròbic		15-16	14-15
– Esforç aeròbic	9-10	13-15	12-13
– Salts	9-10	13-15	12-13
– Llançaments	9-10	15-18	14-15

les d'esbarjo a l'aire lliure (esquí, excursionisme, carreres, etc.).

És el període més important de l'aprenentatge i de l'experiència Motriu, apropiat per a conèixer la major quantitat possible d'especialitats gimnàstiques i esportives. Es tracta d'aconseguir una cultura general que faciliti totes les adaptacions i permeti la lliure elecció d'una bona especialització.

Unitats setmanals d'activitat; de 3 a 4 (dissabtes inclosos).

Contingut:

La tasca principal en aquesta etapa, és el desenvolupament universal del nen i l'enfortiment de la seva salut. A més a més, en aquesta edat es comença l'aprenentatge de les tècniques bàsiques, així com despertar en els nens un interès per les hores d'activitat física. En aquesta etapa són preferents els moviments naturals com la carrera, els jocs esportius, etc. En finalitzar aquesta etapa es comencen a acusar determinades capacitats esportives en els nens.

Els principis didàctics de l'activitat necessiten l'ús regular d'exercicis que són efectuats en forma de competició i de joc. Mereix especial atenció l'ensenyament de l'execució tècnica d'exercicis (la formació de les capacitats de moviment), amb la qual cosa es creen les condicions prèvies per a l'ulterior perfeccionament en el moviment.

Elements d'una Educació Física de

Base: Exercicis formatius individuals amb caràcter de joc (córrer, saltar, salvar obstacles, enfilear-se, nedar, etc.). Jocs col·lectius. Jocs esportius amb reglament simplificat (pre-esports). Acrobàcia elemental. Exercicis de flexibilitat. Exercicis per al desenvolupament de l'equilibri (patinar, anar amb bicicleta, salts, etc.). Aire lliure.

Les competicions esportives s'elegeixen entre les activitats indicades i es realitzen a nivell intern o de barri (passejades, cross, cross de competició, preesports, recorreguts mixtos).

De 10-11 i de 12-14 anys, especialització primerenca

Unitats setmanals d'activitat: de 3 a 5 (dissabtes inclosos).

Contingut:

La meta principal consisteix en una formació atlètica universal i en el domini de les tècniques bàsiques de les especialitats triades.

En aquesta etapa es creen les condicions fisiològiques, morfològiques i psíquiques per a una formació profunda en l'especialització. En estreta connexió amb la tasca principal d'aquesta etapa, s'ha de solventar al mateix temps les tasques de la formació qualitativa corporal i la formació de les habilitats del moviment. No obstant això, s'ha de tenir en compte que una

formació especialitzada massa rígida, pot portar prematurament a una limitació en rendiment en les etapes següents.

Ensiniament tècnic especialment en forma global.

Elements d'una Educació Física de Base i posteriorment una condició física de base.

Jocs esportius amb reglament efectiu.

Formes més complexes d'acrobàcia.

Exercicis de flexibilitat.

Exercicis més complexos per al desenvolupament de l'equilibri.

Les activitats de competició seran realitzades a nivell intern, de barri i Municipal (l·ligues de Districte). En dependència de la classe d'esport, el període des del començament de l'entrenament fins a la participació en competicions és d'un any fins a tres o quatre anys d'entrenament.

Fins a 12 anys s'ha de desenvolupar tan àmpliament com sigui possible la capacitat de coordinació i tan sols després començar amb la tècnica esportiva. Però no pas amb esports com la gimnàstica, el patinatge artístic, el tennis, la tècnica dels quals s'aprèn a 6-8 anys.

Metodologia de la utilització del joc

Si analitzem la realitat de l'esport i intentem deslligar-lo de totes les implicacions culturals i socials, veurem que en els seus orígens, el joc és la seva essència, sobretot si aquest l'entenen des de la perspectiva de l'esport praxi i no des de l'esport espectacle i d'èlite.

El joc és una activitat que genera plaer, i que com a mitjà educatiu, desenvolupa certs aspectes de la personalitat del nen:

—dimensió motriu

- factors perceptius, factors d'execució, coordinació motriu...

—dimensió cognoscitiva

L'ensenyament esportiu és una part de la formació integral de l'individu

- facultat d'observació, d'anàlisi, d'interpretació de problemes per al joc.
- dimensió de relació
- nivell afectiu, descobriment de l'altre, aprenentatge social.

Iniciació als esports

Col·lectius

A través de tres fases: Una d'iniciació, una de desenvolupament i una altra de perfeccionament.

En la primera fase hi distingim:

- Elements tècnics sense pilota (posicions bàsiques, desplaçaments, salts).
- Elements tècnics amb pilota (presa de consciència de la pilota, llançaments, recepcions, copejaments i conduccions).
- Elements tècnic-tàctics amb contrari.

En la segona fase utilitzem accions més específiques i complexes que les que hem enunciat anteriorment.

En la tercera fase:

- Millora dels elements tècnics de desplaçaments i de salts.
- Perfeccionament dels elements tècnics amb pilota i combinacions complexes.
- Sistemes de joc (ofensius, defensius, zona, home a home, mixt).

Individuals

A través d'una activitat espontània o d'un descobriment de l'activitat, una elaborada aproximació a la disciplina amb les seves característiques pròpies i una activitat codificada. Veure, a manera d'exemple, el quadre de la representació gràfica de les activitats atlètiques codificades de la Cursa-Salt-Llançament.

Les activitats poliesportives, a les quals tendeixen les finalitats de les Escoles d'Iniciació Esportiva, són un instrument útil per a assegurar en termes racionals les actituds i les inclinacions dels alumnes vers la pràctica d'un esport determinant. més a més de

EL JOC AL LLARG DE LES ETAPES

GRUP	ANYS	7-8 ANYS	
CARACTERÍSTIQUES DELS JOCS	Poca comunicació motriu. Individuals	Col·laboració. No existeix equip adversari	Col·laboració i posició. Creació de subespais.
	Espai poc limitat	Espais més limitats	Reglamentació complexa
	Reglamentació senzilla	Accions de marcatge i desmarcatge	Accions de defensa i d'atac
	Normes poc complexes	Suma d'accions individuals. Reglamentació més complexa	
MITJANS	Jocs Lliures	Jocs individuals i col·lectius	Jocs i esports col·lectius i individuals.

fer més complet el conjunt de les qualitats i de les habilitats físicomotores. Igualment les formes molt individualitzades de competició poden perjudicar els objectius educatius de les Escoles; sempre són preferibles les competicions entre grups homogenis d'alumnes, és a dir, d'igual valor global.

Això • no significa pas que s'hagi de reprimir del tot l'expressió natural d'algun talent individual; el més important és abandonar aquestes formes de divisme o de campió que, tenint en compte les edats dels alumnes, són sempre contraproductius i poden arribar a portar desil·lusions i frustracions. La nostra opinió és, que la iniciació esportiva ha de tenir una base comú polivalent que l'ajudi a la seva formació integral. Per això, recomanem la iniciació poliesportiva com l'alternativa més vàlida en el procés d'iniciació.

Activitats per joves

L'ocupació del temps lliure amb l'esport, és un dels objectius bàsics que pretenem amb les activitats dirigides a aquestes edats, buscant un aspecte formatiu que afavoreixi el desenvolupament integral de l'individu. Igualment, l'acostament dels joves a les activitats dirigides i/o de formació del professorat, ja que creiem que són un nucli important en les tasques de direcció, animadors i professorat de moltes de les activitats programades per a ells o altres grups.

Els objectius de l'activitat són:

- a nivell físic: Realitzar una activitat de manteniment o de desenvolupament físic.
- a nivell psíquic: Estar motivats per l'activitat física, amb programes motivants, que creïn un benestar social.
- a nivell social: Relació de grups i creació aconseguint una compenetració més gran, entre els joves del Districte.
- A nivell d'ensenyament: Aprenentatge de les tècniques i mitjans per a utilitzar l'esport tant a un nivell específic com global.

La seva activitat es basarà en:

- Participació en els cursos d'àrbitres i monitors per als jocs escolars i activitats per a joves.
- Creació de grups específics de joves, com ara els "centres d'orientació", centre d'activitats a la natura (esquí, muntanyisme, alpinisme, sortides al camp).
- Participació en les activitats pun-

Les EIE entenen el procés d'ensenyament-aprenentatge com un mitjà a través del qual s'adquireixen i desenvolupen les tècniques bàsiques

tuals que es realitzen durant tot l'any, com ara les carreres populars, les activitats amb bicicleta, etc.

- Jocs esportius per a joves de Futbol sala, Bàsquet, Jazz, jocs d'interior, atletisme, i altres esports que surtin.
- Creació de centres específics per a joves, com els de Jazz, bàdminton, bàsquet.

Activitats paral·leles

Activitats per adults

Simultàniament als cursos per a escolars, les EIE han organitzat activitats, els destinataris de les quals eren persones adultes, en primer lloc persones relacionades amb les mateixes entitats que donaven el seu suport a les EIE i posteriorment han arribat a tot tipus de públic. L'objectiu principal d'aquestes activitats és l'ocupació de l'oci i un ampli desig de mantenir-se en forma, relacionar-se amb altres i realitzar un aprenentatge específic. El que pretenem amb aquesta activitat

és ocupar el temps lliure, divertir-se a través de l'esport, gust pel moviment en si, pel joc, l'exercici físic, de la competició, deixant però totes les altres aspiracions. Des de l'adult que realitza el joc de petanca, fins el jove que fa footing amb els seus amics, passant per l'adult que fa futbol sala, bàsquet, bàdminton, etc. El més important per a considerar-lo és l'esperit de pràctica.

Objectius utilitaris:

A nivell físic: Aconseguir una condició física, mantenir-se.

A nivell psíquic: Motivació de l'activitat física. Oblit de la càrrega que produeix el treball.

A nivell Relació de grups.

A nivell d'ensenyament: Aprenentatge específic per a la vida diària (per exp.: nedar).

Aprenentatge: Tècnica de l'esport: populars (futbol sala, etc.) i no populars. Altres formes de moviment: Dansa, Jazz, etc.

[illegible]

CONSEJO DE EUROPA.: *El deporte escolar.*

DEL JAZZ A L'AERÒBIC

La música i l'EF

Jordi Porta, Professor de Sistemàtica de l'Exercici de l'INEF de Barcelona.

La Música, constitueix part fonamental i indissoluble de l'Educació Física. Si partim de la definició més general d'aquesta última... "Educació integral de l'individu a través del moviment"; és fàcil demostrar, que una de les maneres més vàlides de produir aquest moviment és precisament a través de la Música.

La qüestió rau en el fet que la Música facilita al practicant la "vivència" del seu propi ritme corporal; d'aquesta manera pot manifestar i comunicar alguna cosa més que no pas el propi moviment en si. Segons el compàs d'aquesta sigui lent o ràpid, podem predir el significat del gest que es produirà: Una música amb un compàs ràpid, es traduirà sens dubte per un gest enèrgic. En canvi, un compàs lent, per exemple un *adagio*; ens traduirà o comunicarà una emoció o un sentiment del practicant.

Els sistemes rítmics en l'actualitat

A partir de la II Guerra Mundial, no es produeixen grans i/o originals innovacions en l'àmbit de l'Educació Física, i en concret, en els sistemes rítmics. Evidentment, hi ha una evolució dels precedents; però no es pro-

dueix l'eclosió de cap "línia" o "corrent" nou.

No obstant això, a principi de la dècada dels 60, s'ha de destacar la renovada preocupació per l'aplicació dels principis bàsics de la gimnàstica moderna en el camp masculí.

El gran problema de les antigues escoles alemanya i sueca, radicava entre altres; en la transformació dels moviments que havien estat creats per i per als homes en exercicis aptes per a la dona.

Però és més difícil encara transformar tècniques de moviment essencialment femenines al camp masculí. La causa rau possiblement, en la dificultat d'expressar i de crear un moviment amb una gran flexibilitat. Capacitat aquesta, molt més difícil de desenvolupar en l'home que no pas en la dona.

A més a més, encara avui, el 1985, hem d'acceptar que els condicionaments socioculturals, no faciliten a l'home la seva inclusió en qualsevol tipus d'activitat rítmic-expressiva. La causa d'això s'ha de buscar en la gran eclosió de l'esport competitiu com a canalitzador de l'agressivitat humana.

Per sort per a tots els professors d'educació física, a principis de la dècada dels 70, el món es posà a "ballar"

redescobrint i actualitzant formes de moviment i ritmes ancestrals —el jazz— que satisfan les ànsies de comunicació i d'expressió corporal de la nostra societat. El *show business* americà i l'aeròbic han fet tota la resta.

La Gimnàstica-Jazz

Els orígens de la gimnàstica-jazz, s'han de buscar en la gimnàstica moderna, i en concret la importància que donaren els seus seguidors a la música, que més que no pas acompanyar els seus exercicis havien d'inspirar, excitar i alliberar l'emoció i els sentiments que conformaven l'expressió corporal de l'executant.

Per lògica, la música que s'utilitzava, era la imperant en l'època o en l'entorn social i geogràfic de l'autor. Així per exemple Heinrich Medau, que visqué alguns anys a Portugal i a Espanya, impregnà en els seus exercicis del color i del caràcter de la música d'aquests països; la qual cosa constituí un veritable èxit entre la joventut alemanya.

A principi dels anys 60, s'incrementaren en gran manera les facilitats i d'interès de la joventut per viatjar i "descobrir" les antigues civilitzacions. La música i els ritmes afrocubans es popularitzaren ràpidament entre la jo-

La música i el ritme faciliten la vivència del moviment i l'expressió corporal

ventut europea, principalment l'escaandinava.

No fou pas estrany, doncs, que a algú se li acudís de fer gimnàstica moderna amb música "afro"; tot i que, i per a una major facilitat d'adaptació es triés un "afro" més civilitzat, més actual: el dels negres d'Amèrica. És a dir, el jazz!

La **première** internacional tingué lloc en la Gimnastrada de Viena l'any 1966 a través de grups danesos. L'acceptació per part del públic fou total. No pas així per part dels "experts". Però d'una manera o altra, la gimnàstica-jazz havia nascut.

No obstant això la "mare" de la gimnàstica-jazz fou Monika Beckman, professora d'Educació Física Sueca.¹ Segons ella mateixa m'ha comentat en alguna ocasió en què he tingut la sort i el plaer de seguir els seus cursos, el seu *jazz-gymnastik*, nasqué pel gran auge i per la gran necessitat de la utilització de la música, com a factor educatiu (creativitat i motivació) en les classes d'educació física² i del seu amor pel folklore autòcton afro-americà.

Monika Beckman, intentà de transmetre i/o de conjuntar l'estil de moviment de la dansa-jazz americana al sistema neo-suec de gimnàstica. Així, doncs, i tal com especifica en el seu llibre³ la gimnàstica-jazz és un compendi de:

- Gimnàstica neo-sueca
- Dansa clàssica i moderna⁴
- Jazz!

I quan es parla de "jazz", hem de referir-nos tant a la seva música i a les seves moltes variants (**veure quadre 1**)

com a la seva dansa, que en lagimnàstica-jazz estarà limitada lògicament als seus elements fonamentals amb un clar objectiu educatiu.

Música i dansa amb unes característiques peculiars:

- Música polirítmica i sincopada.
- Absència de regles fixes. Possibilitat d'improvisació.
- El ritme, és el suport del jazz. Ni la melodia ni l'harmonia no són importants.
- En ballar, els peus estan molt en contacte amb el terra (la terra que proveeix de tot el necessari).
- Els moviments de la pelvis són molt rellevants (com correspon a la regió corporal origen de la vida).
- Importància del ritme respiratori per a la millor coordinació general de tots els moviments.

Així, doncs, si sabem el contingut de la paraula "jazz" i coneixem perfectament, com a professors d'educació **física** que som, els principis de la gimnàstica neo-sueca —que és gairebé igual, que dir moderna— només ens faltaria delimitar l'abast i la importància de la dansa clàssica i moderna dins del context de la gimnàstica-jazz; per a tenir un coneixement ampli i concret del contingut, objectius i possibilitats de l'aplicació d'aquestes en l'àmbit del COU.

De la dansa clàssica, Monika Beckman, adoptà elements de treball en la barra per a aconseguir una facilitat més gran en la localització de moviments fonamentalment en els peus i els membres inferiors. De la moderna, i principalment de la tècnica Graham, els exercicis d'*Isolation* (aïllament o

localització muscular); als quals s'hi arriba a través de tècniques de "contracció-relaxament" (ja utilitzades en la gimnàstica neo-sueca per Jalkanen). Del que hem esmentat abans en podem deduir que la "dansa" de la gimnàstica-jazz, no constitueix una finalitat en si mateixa, sinó una dansa elemental amb objectius educatius i/o formatius molt concrets. Així per exemple quan, i per influència de la dansa, treballem *endehors*, és a dir, amb els peus en abducció, no ho fem en base a supòsits imperatius estètics, sinó perquè d'aquesta manera aconseguim una elongació més gran del trícepssural i els músculs adductors, facilitant d'aquesta manera la posterior extensió del peu i de l'articulació del genoll.

Així doncs, ja podem concretar els objectius de la gimnàstica-jazz en:

- Plaer del moviment
- Motivació i introducció a la dansa i a activitats físiques paral·leles.
- Millora de la salut i condició física.
- Integració social.
- Creativitat.⁵

Objectius, que convé diferenciar dels de la dansa-jazz, perquè igual com succeeix amb "l'aeròbic" i amb la gimnàstica-jazz, hi ha molta gent que no distingeix una especialitat de l'altra.

La dansa, sigui quin sigui el seu estil per exemple la dansa-jazz, constitueix una finalitat en si mateixa. Finalitat, que encara que es pot desglossar en uns objectius generals d'Expressió Corporal i/o Estètica, Creativitat, etc., molt rarament conformaran a la vegada uns objectius o elements educatius

més enllà del simple espectacle.
Diferències:

¿Com és possible doncs, que es confongui tan sovint la dansa-jazz amb la gimnàstica-jazz?

Segons el meu parer, el problema rau en què almenys aquí, a Espanya, la gran majoria dels professionals de la dansa que en el seu dia s'especialitzaren en jazz⁶ no han pogut viure professionalment de la dansa. La seva solució fou — i continua sent — la impartició de cursos de "jazz" en els quals si bé al començament la gent s'inscriu amb la intenció de ballar jazz, és a dir, de fer dansa-jazz, la majoria de les vegades, degut al nivell de dansa acadèmica dels propis alumnes, es limita de tal manera l'actuació del professor que es veu obligat a treballar amb elements tan fonamentals i formatius que cauen dins del camp de la gimnàstica... jazz.

Evidentment i encara que al final de la classe es proposin unes quantes "passes de ball" o bé una petita coreografia, el professor és, o hauria de ser, conscient de què el que està ensenyant no és dansa-jazz. I així ho hauria d'explicar als seus alumnes. Però la veritat, és que a aquests últims els resulta més fàcil i afalagador creure que estan emulant les "estrelles" de la TV o del musical americà.

Així doncs, i en general, els cursos de jazz dirigits al gran públic no poden ser res més que classes de gimnàstica-jazz. Això no vol dir que aquestes últimes siguin menys meritòries que les de dansa-jazz. Simplement són diferents, perquè així ho són els seus objectius i els àmbits d'aplicació.

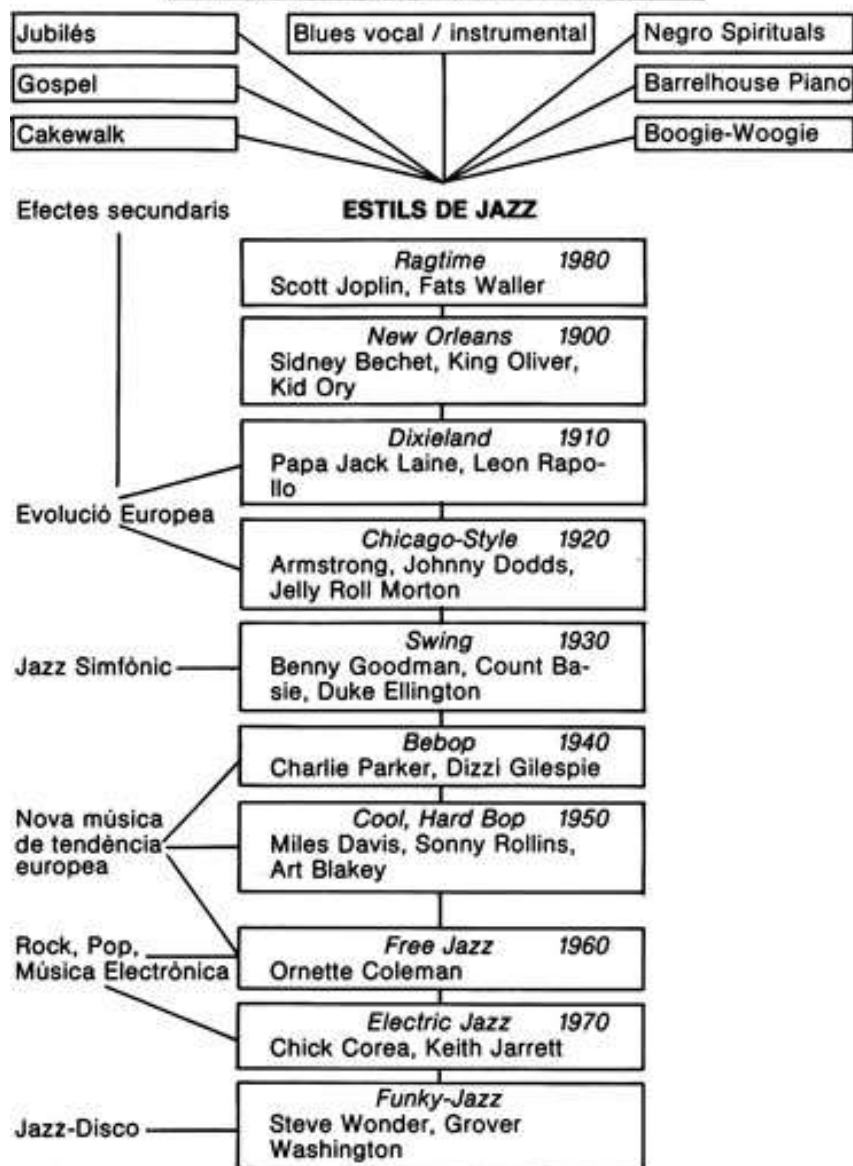
Amb l'aeròbic passa una cosa semblant. Quan el 1980 l'aeròbic envai Europa es trobà amb la publicitat ja feta. Encara més, l'aeròbic descobrí un "bessó" seu que s'havia desenvolupat en un altre ambient però que tan físicament com psicològica, tenia una gran semblança amb ell.

Explicats els problemes d'identificació que tingueren els "fills de la gimnàstica moderna i de la dansa amb el folklore afroamericà, gimnàstica-jazz i dansa-jazz, respectivament, el primer d'ells, encara sofrí una altra pèrdua de la seva identitat.

En efecte, tal com s'ha explicat anteriorment, la gimnàstica-jazz és abans que tot... jazz! És a dir, que d'una manera o altra han de ser presents en els seus continguts, la seva música i la seva dansa. Però les peculiars característiques d'aquestes últimes, fonamentalment, el "feeling" o sentiment que es necessita per a assimilar la polirítmia i la síncope de la música jazz, va fer que molts professors de ¿Jazz? utilitzessin una música més "digerible"

Quadre 1

EL DESENVOLUPAMENT DEL JAZZ*

per part dels seus alumnes. ¿I què pot anar millor, que la música "disc" de moda a cada moment?

L'aeròbic

Encara que el seu desenvolupament hagi coincidit en part —es podria discutir si ha estat efecte o causa— amb un gran augment en la pràctica de l'activitat física de tota la població en general, l'aeròbic, té unes connotacions especials que el conformen com un dels fenòmens socio-esportius més interessants d'aquests últims anys. En efecte sense ser —ni de bon tros— un mètode original (tal com veurem més endavant, el seu més immediat ante-

cessor és la gimnàstica-jazz) el seir llançament i la seva promoció com-mocionà i revolucionà l'àmbit de la població femenina. A Europa, a partir de l'any 1980, i a Espanya, a partir de 1982, la dona començà a preocupar-se, més que mai, dels seus quilos de més, i del color de les seves malles. Estaven segures que si feien aeròbic un parell d'"horettes" a la setmana es "posarien" com Jane Fonda. Era inútil d'explicar-los-hi que ella feia més de quaranta anys que executava dansa clàssica o acadèmica i deu anys de jazz. I que diríem de la "desil·lusió" que s'emportaren moltes clientes de bons gimnasos i/o de centres de manteniment físic quan en demanar que

volien fer aeròbic, l'amo o bé el professor els contestava que era el que havien estat fent durant els últims deu anys!...

Però el més important era que, i tal com indicava al començament "alguna cosa" va canviar en la dona en relació a la seva actitud davant de l'exercici físic. Alguna cosa, que el jazz ja fos gimnàstica o dansa, no aconseguí malgrat de tenir unes bases tècnic-culturals i esportives més fermes.

En canvi, el poder del dòlar, va permetre que el llibre i el vídeo de la Jane Fonda *Jane Fonda Workout Book*, fos traduït a dinou llengües i distribuït a vint-i-dos països. Evidentment la personalitat de la Jane Fonda i de les que la segueixen: Diana Ross, Olivia Newton John, Sidney Rome, Lari St. Paul... fins i tot Victoria Principal; ha pesat molt a l'hora de la seva implantació entre les dones, i ¿per què no? també entre els homes.

Però, què és l'aeròbic?

D'entrada, la paraula aeròbic fou utilitzada per primera vegada pel metge francès Pasteur (1875) per a classificar les bacteries que necessitaven oxigen per a viure. (*Aerob* en grec, significa oxigen per a la vida).

Però, i no podia ser de cap altra manera, el primer que la popularitzà fou un metge americà: Kenneth H. Cooper, tinent coronel de les forces aèries dels USA que ja el 1968 va preconitzar en el seu llibre *Aerobics* les excel·lències de l'activitat física aeròbica. És a dir, exercicis de baixa o de mitjana intensitat l'objectiu fonamental dels quals és el desenvolupament del sistema cardio-vascular. Exercicis, que es poden realitzar durant un temps llarg gràcies a l'equilibri existent (*steady-state*) entre el subministrament i el consum de l'oxigen que l'organisme necessita per a la producció d'energia.

A *Aerobics* el seguirien en 1970 *The New Aerobics* adaptat als més grans de 35 anys i *Aerobic For Women*. El 1977, publica *The Aerobic Way*, on estableix una síntesi dels seus treballs precedents. Entre els exercicis més recomanats per Cooper es troba el *Jogging* o *Footing*. Moda, aquesta, que també arribà i s'estengué molt ràpidament per Europa i per Espanya. Respecte a això, resulta curiós, i tal com ho analitzaré amb detall més endavant, que és precisament aquesta part, la que els seus seguidors: Sorensen, Fonda, Anderson, han relegat a un segon terme d'importància.

Segons Mervée Meyer-Anderson "l'Aeròbic, és un nou mètode d'entrenament de resistència entre la dansa i

La dificultat de transformar tècniques de moviment essencialment femenines en masculines, com el treball de localització o de tronc, es pot resoldre a partir de posicions inicials àmplies i amb una energia del moviment més gran

la gimnàstica, que a més a més de mantenir la forma física millora la coordinació, la flexibilitat, la força, la velocitat i sobretot l'alegria de viure." Segons Sidney Rome: "l'aeròbic és un tipus de gimnàstica composta d'exercicis convencionals i nous on la nota especial ve donada per la música que es fa necessària per a marcar el ritme del moviment."

Segons Ceas, Leefsma, Quillet i Uglión: "L'Aeròbic és una activitat física

practicada amb un ritme musical a través d'un esforç de baixa o de mitjana intensitat i de llarga durada (*endurance*)."

Definició que encara que pugui semblar incompleta, crec que és la més correcta.

Així, quan Meyer-Anderson diuen que "el seu" aeròbic serveix per a millorar la força i la velocitat, estan en un error. Un exercici o sessió d'aeròbic pròpiament dita, no pot desen-

La confusió entre la gimnàstica jazz, el aeròbic o el jazzgymdance prové d'una excessiva popularització i l'escassa especialització dels professionals

volupar mai la força màxima i la velocitat ja que aquestes qualitats necessiten uns moviments de gran intensitat.

Per la meua part, em permeto donar la següent definició: l'aeròbic, és un mètode de gimnàstica amb acompanyament musical, per al desenvolupament i/o manteniment de la forma física general de l'individu; en base a exercicis fonamentalment aeròbics". Respecte a la forma i a l'estructura dels exercicis utilitzats, la majoria dels autors treballen amb exercicis sintètics i/o analítics (rarament s'utilitzen formes globals de moviment) per al desenvolupament de la resistència local i/o flexibilitat.

El meu parer al respecte, és que quan sigui possible hem d'utilitzar exercicis

globals (com la gimnàstica moderna) ja que motiven més i a la vegada que treballem i desenvolupem la resistència, incidim en la coordinació. Això, no serà possible si pretenem per exemple desenvolupar la força-resistència d'un grup muscular en particular o la flexibilitat de certa regió corporal. Casos, aquests, en els quals utilitzem exercicis analítics per a una utilització correcta i exacta.

Quant al desenvolupament d'una o altra capacitat o qualitat física i si preservem la filosofia del creador del mètode, el doctor Cooper, crec que podem i hem d'intentar de treballar-les totes; sempre i quan el desenvolupament d'aquestes no impliqui la utilització d'exercicis continuats d'una intensitat superior al 75 o 80% dels

nostres màxims. Respecte a això i en relació amb el nostre sistema cardiovascular hem de tenir sempre en compte la regla d'or que regula el correcte funcionament aeròbic del nostre cor. La freqüència cardíaca de "treball" ha de ser sempre el 75/80% de 220-Edad, pel cap alt.

És lògic pensar, que no és en absolut contraproduent de sobrepassar alguna vegada l'esmentada xifra, sempre i quan la durada de l'exercici no sobrepassi els 25" i la nostra recuperació posterior sigui correcta. És a dir, que al cap de 2' pel cap alt, tornem a la freqüència normal de "treball". Per altra banda, és interessant constatar que el concepte "higienista" que des de sempre han tingut els nord-americans de l'exercici gimnàstic, ha

Quadre 2

	DANSA-JAZZ	GIMNÀSTICA-JAZZ	AERÒBIC
Creat per:	Poble Afro-Americà i artistes del musical americà.	Grups Danesos en Gimnàstrada (Viena 1966) i Monika BECKMAN.	Fdto. teòric del Doctor Kenneth COOPER, Sorensen, Anderson, Fonda.
Compost de:	- Elements de la Dansa Folk. Afro-Americana. - Dansa Moderna (tècnica Graham fdte.) - Dansa Acadèmica.	- Gimnàstica Moderna i Neo-Sueca. - Dansa elemental Clàssica i Moderna. - Elements bàsics FOLK. Afro-Americà.	- Gimnàstica SUECA.
Música	JAZZ: Des del "Ragtime" fins l'"Electric-Jazz" (vegeu quadre 1)	JAZZ: - "Swing" - "Bebop" - "Free-Jazz" - "Electric-Jazz" - "Funky-Jazz" - etc.	"DISCO-POP"
OBJ. generals	Espectacle.	- EDUCACIÓ FÍSICA - Esbargiment.	- Manteniment Físic.
OBJ. específics	- Expressió CORPORAL i ESTÈTICA del moviment. - CREATIVITAT	... idem i: - MOTIVACIÓ vers la música i la Dansa. - Millora de la SALUD I DE LA FORMA FÍSICA.	- Plaer pel moviment. - Millora de la SALUT i de la FORMA FÍSICA.
Tipus d'exercicis utilitzats	Globals, Sintètics i Analítics.	... idem.	- Sintètics i Analítics.
Nivell físic i artístic d'alumnes.	Elevat	Mitjà o bàsic.	Indiferent
"Curriculum" del Professor.	Professional de la Dansa amb estudis musicals.	Professor d'EF amb coneixements musicals i amb "feeling".	Professor d'EF amb "oïda" musical.
Àmbit d'Aplicació.	Ballarins professionals i/o afeccionats.	Educatiu. Fdte. amb COU, BUP i Universitat. Manteniment Físic.	... idem.

propiciat —afortunadament— la inclusió en les sessions d'aeròbic d'exercicis per a l'educació respiratòria i un oblidat en l'actualitat. Aquests exercicis es realitzen a l'última part de la classe dita precisament de tornada a la calma o al Relaxament.

El professor d'E.F. davant del caos actual

Un pedagog ha d'estar sempre en contacte estret amb el seu medi ambient, per conèixer, analitzar i, si cal, assimilar qualsevol procés, moda, corrent, o conducta social que pugui afectar d'alguna manera la docència de la seva matèria.

Evidentment, un professor de matemàtiques no estarà tan "subjecte" als avatars del seu entorn; com el professor de llengua que és testimoni important dels continus canvis de la sintaxi,

significat i pronúncia d'alguns modismes o paraules.

L'eclosió de l'Esport i de l'activitat física en la segona meitat del segle actual⁸ ha proporcionat al professor d'EF una font constant de dades i d'informació amb què poder desenvolupar de manera més eficient la seva tasca.

Però tal com passa sempre en qualsevol àmbit o aspecte de la vida, l'excés d'informació o d'estimulació acaba per "satura?". I això crec que és el que passa a molts professors d'EF. Els "mass-media" ens movem sota la influència dels mitjans de comunicació que ja fa anys que ens venen dient... "balleu, balleu, maleïts"! La realitat és que el professor d'EF —moltes vegades sense un mínim "curriculum" musical⁹ i molt menys encara de dansa acadèmica; es troba doncs... "Sol davant el perill". Sol davant del "meeting-pot" de mètodes i sistemes

que no se sap ben bé si és ball o gimnàstica o què.

El professional de l'EF ha de saber en primer lloc, analitzar el contingut dels exercicis que componen un mètode qualsevol. És a dir, la seva forma, caràcter i estructura; per, en base a la seva formació, poder —o no!— assimilar aquesta forma de moviment per adaptar-lo a les seves classes. Un exemple molt clar, és el del *Break*, ball popular format per música *Funky* i elements de gimnàstica rítmica esportiva que, si deixem de banda els exercicis molt perillosos, es poden adaptar molt bé a classes de COU i de BUP. Si ens centrem en aquest treball, ens hem de preguntar, ¿què passa amb l'aeròbic i el jazz? ¿Un professor d'EF pot treballar amb aquests mètodes en el seu àmbit educatiu?

Segons la meua opinió i segons es desprèn de l'anàlisi del quadre 2, qualsevol professor d'EF amb un mínim d'oïda per a la música pot "en-

frontar-se" amb l'aeròbic. No és gens difícil saber distingir els temps de la música binària o quaternària, *disc-pop*, que s'empra.

Quant al jazz, el lector haurà pogut sospesar la gran diferència, no pas quant a conceptes i/o fonaments però sí quant als seus objectius, entre la gimnàstica-jazz i la dansa-jazz. Diguem clarament, que aquesta última, no és, o no ha de ser, impartida normalment per un professor d'EF. Encara que aquest, tingués la formació acadèmica suficient, seria més convenient sempre dins d'un àmbit educatiu que optés per alguna forma de gimnàstica-jazz; ja que aquesta porta implícits uns objectius de formació corporal i artístics que la fan molt adequada i ben rebuda per part dels joves. Quant a la música emprada, també normalment binària o quaternària, i malgrat de la utilització constant de

les síncope; no és gaire problema "cantar" els temps i les frases musicals. Per fer gimnàstica-jazz, primerament s'ha d'estar "enamorat" del jazz... sentir-lo! (el *feeling* de què parlàvem abans). Això és difícil d'aprendre, però si es té, qualsevol professor d'EF no tindrà cap dificultat per aconseguir a través de la gimnàstica-jazz unes classes supermotivades, tant per a homes com per a dones. Aspecte, aquest, summament interessant ja que en l'àmbit educatiu (BUP i COU) les classes acostumen a ser mixtes.

Notes:

1. A Espanya, si més no a Barcelona, es començà a practicar la gimnàstica-jazz a principi dels 70 de la mà de Carmen Soler, alumna de Monika Beckman.
2. Ja a principi de 1960, el Consell Escolar Suec publicà el llibre "Gymnastik-Musik" l'objectiu del qual era coordinar les activi-

tats de la Gimnàstica i de la Música posant èmfasi en la creativitat i l'estètica del moviment.

3. BECKMAN, Monika "Jazzgymnastik" Verlag K. Hoffman. Schindorf 1978.

4. La Dansa Moderna nasqué com una reacció contra la formalitat i artificialitat de la clàssica. Mary Wigman i Martha Graham, que fundà la seva escola a New York en 1927, foren les seves principals impulsores.

5. Pres de: "Gymnastique et danse" Document didactique EFGS Macolin 1979.

6. Entre ells cal esmentar a Anna Maleras pels seus constants esforços per a promocionar i dignificar l'"status" de la DansaJazz.

7. La mateixa Monika Beckman utilitza sovint qualsevol tipus de música.

8. CAGIGAL, Josep Ma. sempre deia que "*L'esport i l'educació física són el fenomen social més important del segle XX.*" 9. Es incomprensible que en els INEF d'Espanya no existeixin les assignatures de Música i Dansa.

* Extret de documents de l'Escola d'Educació Física de Macolin-Suïssa.

Bibliografia

MEDAU; Hinrich,: "*Moderne Gymnastik*. Sehrxeise Medau, Verlag Pohl Druckerei und Verlagsanstalt, Celle, 1967.
IDLA, Ernst.: "*Movimiento y ritmo*", Paidos, 1982.
LANGLADE A i N.: "*Teoria General de la gimnasia*, Stadium, Buenos Aires, 1970.
LLONGUERAS, Juan.: "*El ritmo en la educación y formación de la infancia*, Labor, 406, Barcelona, 1942.
BODE, Rudolf.: "*Rhythmische Gymnastik*, Wilhelm Limpert Verlag, Frankfurt am Main, 1957.
COOPER, Kenneth.: "*Aerobic*, Bautam Book, USA, 1968.
MÉRVÉE-ANDERSON.: "*Aerobic*, W Goldman Verlag,

München, 1983.

ROME, Sidney.: "*Aerobic, la gimnasia divertida*, Planeta, Barcelona, 1983.

CEAS, Bernard et Alt.: "*Aerobic et stretching*, Vigot, París, 1984.

BECKMAN, Monika.: "*Jazzgymnastik*, K. Hoffman Verlag, Schindorf, 1978.

LA UTILITZACIÓ DEL VÍDEO EN L'APRENENTATGE DEL L'HANDBOL

Jordi Padró Roura, llicenciat en EF

Existeix comunicació professor-alumne quan aquest últim coneix la idea, que pot ser xifrada en lletres, imatges, paraules, gestos, que li vol comunicar l'emissor. Una vegada s'ha produït aquesta primera fase de la comunicació, el receptor (alumne) a través de les respostes que dona, que serà el coneixement dels resultats, es transforma a la vegada en el seu mateix emissor, i així s'inicia el procés de comunicació.

El fet que els mitjans audiovisuals, com: pel·lícules, fotografies, vídeos, televisió, milloren la comunicació professor-alumne i per tant, ajuden a accelerar i a donar més qualitat al procés d'aprenentatge en general, és a la ment de tots, però ¿Quina influència poden tenir en el procés d'aprenentatge d'una habilitat motora? I, si la influència és positiva, ¿En quina mesura ajuden a accelerar l'aprenentatge motor?. Aquestes dues preguntes resumeixen l'objectiu que hem perseguit amb l'experiència que passem a transcriure en aquest article.

Aquesta investigació vol entrar en el tema de la comunicació ajudada i reforçada pel vídeo-tape, que tenen el professor i l'alumne en el transcurs del procés d'aprenentatge motor. Té com a objectiu demostrar la importància d'una informació visual del coneixement dels resultats, que es donen a través del vídeo-tape, en subjectes que s'inicien en l'aprenentatge d'una habilitat motora esportiva.

El marc de la investigació

Els límits d'aquest treball experimental són:

- Aplicació única i exclusiva del vídeo com a mitjà audiovisual.
- L'experiència s'ha portat en la fase d'iniciació, educació física, i no en la del perfeccionament que correspondria més al terreny de l'entrenament, camp en el qual hi ha algunes publicacions relacionades amb el tema del vídeo i de l'aprenentatge motor.

— L'aprenentatge motor esportiu es-collit ha estat el llançament en suspensió d'handbol.

— La introducció del vídeo s'ha dut a terme només en la fase de coneixements de resultats (*Feedback* del procés de comunicació). Per tant a les conclusions que arribarem a final de l'experiència estaran condicionades als límits que hem descrit abans.

Per centrar millor la temàtica d'aquesta investigació passem a transcriure la hipòtesi principal en la qual està basada aquesta experiència. *"La utilització del mitjà audiovisual, video-tape, com a element accessori i complementari en la comunicació professor-alumne, i concretament aplicant-lo a nivell de coneixements de resultats, accelera l'aprenentatge motor esportiu, llançament en suspensió d'handbol".* Diem, com a element accessori i complementari en la comunicació professor-alumne perquè els veritables protagonistes sempre són aquests. El vídeo pot ajudar notablement a què la comunicació sigui el més completa possible però no ha d'arribar mai al rang de protagonista en l'ensenyament-aprenentatge, per no caure en una "Autoscopia salvaje". (INDSEHAGO PIAN, Marie Noelle, 1974).

Hem centrat la introducció del vídeo només a nivell de coneixement de resultats, per veure així si es produeixen diferències entre els dos

grups de treball (control i experi-

mental), aquestes han estat produïdes en aquesta fase del procés d'aprenentatge i així d'aquesta manera localitzar les conclusions.

Història i metodologia de l'experiència

Per realitzar aquesta investigació el primer que vam fer fou agafar un grup que s'ajustés a les necessitats de l'experiència, aquest va ser el grup D4 pertanyent a l'escola esportiva dirigida per l'INEFC de Barcelona. Després de seleccionar el grup, aplicarem unes proves físiques, per buscar parelles homogènies, és a dir, amb les mateixes característiques físiques, concretament foren el Detent vertical (capacitat de salt), velocitat (30 m.) i potència i coordinació amb el mateix llançament en suspensió encara que fet d'una manera molt rudimentària. Aquestes proves físiques ens donaren uns resultats, que vam agrupar en diferents nivells (bo, regular, dolent) i aquests ens donaren la pauta en el moment de veure qui participaria en la investigació, per decidir després a l'atzar qui dels dos nens homogenis aniria al grup experimental o al grup control. En resultaren deu subjectes per a cada grup.

Una vegada feta l'agrupació, marcàrem un nombre de sessions fixes concretament foren quatre, que ens

durien a l'objectiu final: aprenentatge del llançament en suspensió al Handbol.

El mètode d'ensenyament per als dos grups fou el mateix, lògicament la cosa que va variar va ser l'aplicació del vídeo, a nivell de coneixement de resultats al grup experimental. La visió del vídeo per part dels alumnes fou sempre al final de cada sessió, així com al començament de la següent, la qual cosa refrescava la memòria dels alumnes i els tornava a situar davant de l'aprenentatge. En cada sessió hi hagué aplicació del vídeo i es gravà l'objectiu parcial perseguit en aquella sessió; per exemple: gravació de la col·locació segmentària, així com també gravació de l'aprenentatge motor llançament total en suspensió, en cada sessió, ja que el mètode utilitzat per a l'aprenentatge fou una mescla d'analític i global, l'anomenem mètode mixt.

A cada alumne el gravàrem dues vegades en cada objectiu parcial i dues vegades més en l'aprenentatge motor total, és a dir, que els gravàrem quatre vegades en cada sessió.

En les quatre primeres sessions treballàrem amb el grup control, és a dir, vam realitzar tota la progressió de l'aprenentatge amb aquest grup per fer després tota la feina amb el grup experimental.

La progressió de l'aprenentatge fou exactament la mateixa per als dos

DISSENY EXPERIMENTAL

GRUP EXPERIMENTAL
TRACTAMENT (ABANS)

(amb vídeo a nivell de
coneixement de resultats)
PROFESSOR + VIDEO

GRUP EXPERIMENTAL
(DESPRÉS)

Els dos grups parteixen d'una igualtat. Així com cada individu amb la seva parella de l'altre grup.

Tractament estadístic de les possibles diferències existents.

GRUP CONTROL (ABANS)

SENSE TRACTAMENT
NOMÉS PROFESSOR

GRUP CONTROL (DESPRÉS)

grups i va ser una de les coses en les quals ens hi vam mirar més, perquè així d'aquesta manera, l'única variable que hi havia, era la introducció del vídeo de coneixement de resultats.

Durant tota la investigació intentarem mantenir constants, per als dos grups, tot allò que podia influir en l'aprenentatge, des de la mateixa selecció de grups, el material, els exercicis de progressió, el nombre de repeticions, fins i tot la nostra pròpia contribució intentant mantenir-la constant per als dos grups, per això, vam gravar les explicacions, en un magnetòfon de totes les sessions amb el grup control i abans de cada sessió, amb el grup experimental les escoltàvem i intentàvem mantenir constant la meua participació en els dos grups, ja que d'alguna manera érem partidaris que el grup experimental tingués millor rendiment i això d'alguna manera podria influir en el nostre propi estat anímic. Mentre van durar les sessions d'aprenentatge, ens vam trobar que subjectes del mateix grup van faltar a dues sessions, per tant, vam haver de desistir de la seva participació i de la de la seva parella en l'altre grup a l'hora d'analitzar les dades. per aquesta raó, ens trobàrem que només hem pogut analitzar vuit subjectes de cada grup, dels deu que havien començat la investigació. Després d'haver fet sessions de progressió, vam passar al mesurament de l'aprenentatge. Per això utilitzarem els paràmetres de "precisió" i llançament a màxima distància com explicarem més endavant en el mesurament que fem de l'aprenentatge. Amb les dades obtingudes, vam realitzar una anàlisi estadística d'aquestes, i acabarem traient les conclusions particulars de la feina.

Mesurament de l'aprenentatge

A l'última sessió, tant amb el grup control com amb el grup experimental, vam fer el mesurament de l'aprenentatge.

El llançament en suspensió d'hàndbol té com a objectiu, dins del mateix context d'aquest esport, aconseguir el gol. Les dues condicions més importants que es necessiten a fi que un llançament obtingui el seu objectiu, són la precisió i la potència unida a la coordinació del llançament. Per tant, el mesurament de l'aprenentatge el vam fer respecte a aquests dos paràmetres.

TAULES DE MESURAMENT DE L'APRENTATGE

Nº	NOM	RESULTATS DEL GRUP CONTROL			LLANÇAMENT EN SUSPENSIO		ANOTACIONS
		HISTÒRIA LLANÇAMENTS	Nº ENCERTS	Nº INTENTS	1º	2º	
1	Juan Carlos Murcia	+++++--- ++++	10	16	19,40	17,20	No analitzat estadísticament perquè el seu homònim en el grup control va faltar a 2 sessions.
2	Mª Batllori	+++++--- +++++ --+	10	27	12,60	12,80	
3	Mª Dolors	+++++--- +++++	10	22	10,80	11,20	
4	Jaime Hidalgo	+++++--- -++	10	17	15,70	12,10	
5	Neus Fernand	+++++--- +++++	10	22	11,90	12,08	
6	Carlos Aroia	+++++--- -----	10	23	13,70	13,52	No analitzat estadísticament perquè el seu homònim en el grup control va faltar a 2 sessions.
7	Xavier Carretero	+++++--- ----- --+	10	29	13,80	12,56	
8	Ildefonso Garcia	+++++--- +++++	10	20	18,20	18,69	
9	Elvira Sant	+++++--- +++++	10	20	13,10	11,12	
10	Montse Obiols	+++++--- +++++	10	24	10,90	9,98	

+ Punt aconseguit
- Punt no aconseguit

Nº	NOM	RESULTATS DEL GRUP EXPERIMENTAL			LLANÇAMENTS SUSPENSIO		ANOTACIONS
		HISTÒRIA LLANÇAMENTS	Nº ENCERTS	Nº INTENTS	1º	2º	
1	Mª Carmen Parreño	-----	---	---	---	---	Va faltar a 2 sessions
2	Elisabet Ferran	+++++--- +	10	13	10,05	12,50	
3	Marta Pérez	+++++--- ++	10	16	11,80	10,50	
4	José Vilo	+++++--- ++	10	16	18,20	16,23	
5	Verena Sebast	+++++--- +++++	10	18	13,08	13,03	
6	Javier Fern	-----	---	---	---	---	Va faltar a 2 sessions
7	Jose Mª Garcia	+++++--- ++	10	17	13,20	14,50	
8	Oriol Sanz	+++++--- ++	10	14	20,03	21,10	
9	Núria Parés	+++++--- -----	10	22	10,93	12,70	
10	Griselda Miralles	+++++--- -----	10	21	11,80	11,86	

a) Precisió:

Ens basem en el treball fet per (P1ERON, 1978) respecte a la predicció del nivell final del rendiment. En aquest estudi va analitzar el llançament a la cistella amb la mà no preferent, i la puntualització utilitzada era igual al nombre de llançaments necessaris per a encestar deu vegades, sense limit de temps. Aquest autor ha utilitzat aquesta

prova a dos test que ha fet servir la *American Association jór Health, Physical Education and Recreation*, per a l'avaluació dels alumnes al bàsquet.

La prova de precisió utilitzada en aquesta experiència fou la següent:

Cada nen es situava en la línia de cop franc (9 m.) amb la pilota a la mà feia 3 passes i llançava la pilota

PROVA NO-PARAMÈTRICA DE COMPARACIÓ DE DOS GRUPS AMB DADES ACOBLADES: PROVA "T" WILCOXON.
PRECISIÓ DE LLANÇAMENT

Nº SUBJECTE	G.E.	G.C.	Y	ORDRE DE LES DIFERÈNCIES	ORDRE SIGNE MENYS FREQUENTS
1	13	27	-14	8	
2	16	22	-6	5,5	
3	16	17	-1	1	
4	18	22	-4	4	
5	17	29	-12	7	
6	14	20	-6	5,5	
7	22	20	2	2	2
8	21	24	-3	3	

- 2

$T = \sum Y_i$ (i $\sum$ diferències amb signe menys freqüent)

$T = 2$

$T_{5\%,8} = 4$

Com: $2 < 4$

La diferència entre els 2 grups és significativa.

a la porteria, lògicament hem de tenir en compte el factor reglament. A la porteria, en els angles superiors hi havia situades dues rotllanes de 60 cm. de diàmetre, i els alumnes havien de llançar la pilota a dins de les rotllanes.

La puntuació consistia a veure el nombre de llançaments necessaris per tal que la pilota passés 10 vegades per la rotllana.

No hi havia límit de temps i l'armat del braç amb la pilota havia de passar com a mínim, per darrera i per damunt del cap.

b) Distància màxima
(Potència + Coordinació)

En aquesta prova no ens basem pas en cap autor especial, ni en cap estudi exhaustiu, sinó que mesurem amb una cinta mètrica la distància

fins on ha arribat la pilota després de què l'alumne hagués llançat en suspensió. L'alumne amb la pilota a la mà feia el llançament en suspensió (3 passes, salt, armat, llançament) per a aconseguir la màxima distància amb la pilota, hi havia dues oportunitats per a cada subjecte, repetint amb les regles, com per exemple, trepitjar la línia en el moment de saltar.

PROVA NO-PARAMÈTRICA DE COMPARACIÓ DE DOS GRUPS AMB DADES ACOBLADES: PROVA "T" WILCOXON.
LLANÇAMENT MÀXIMA DISTÀNCIA

Nº SUBJECTE	G.E.	G.C.	Y (Diferències)	ORDRE DE LES DIFERÈNCIES	ORDRE SIGNE MENYS FREQUENTS
1	12,50 m.	12,80 m.	0,3	1	1
2	11,80 m.	11,20 m.	-0,6	3	
3	18,20 m.	15,70 m.	-2,6	8	
4	13,08 m.	12,08 m.	-1	6	
5	14,50 m.	13,80 m.	-0,7	4	
6	21,10 m.	18,69 m.	-2,41	7	
7	12,70 m.	13,10 m.	0,6	2	2
8	11,86 m.	10,90 m.	-0,96	5	

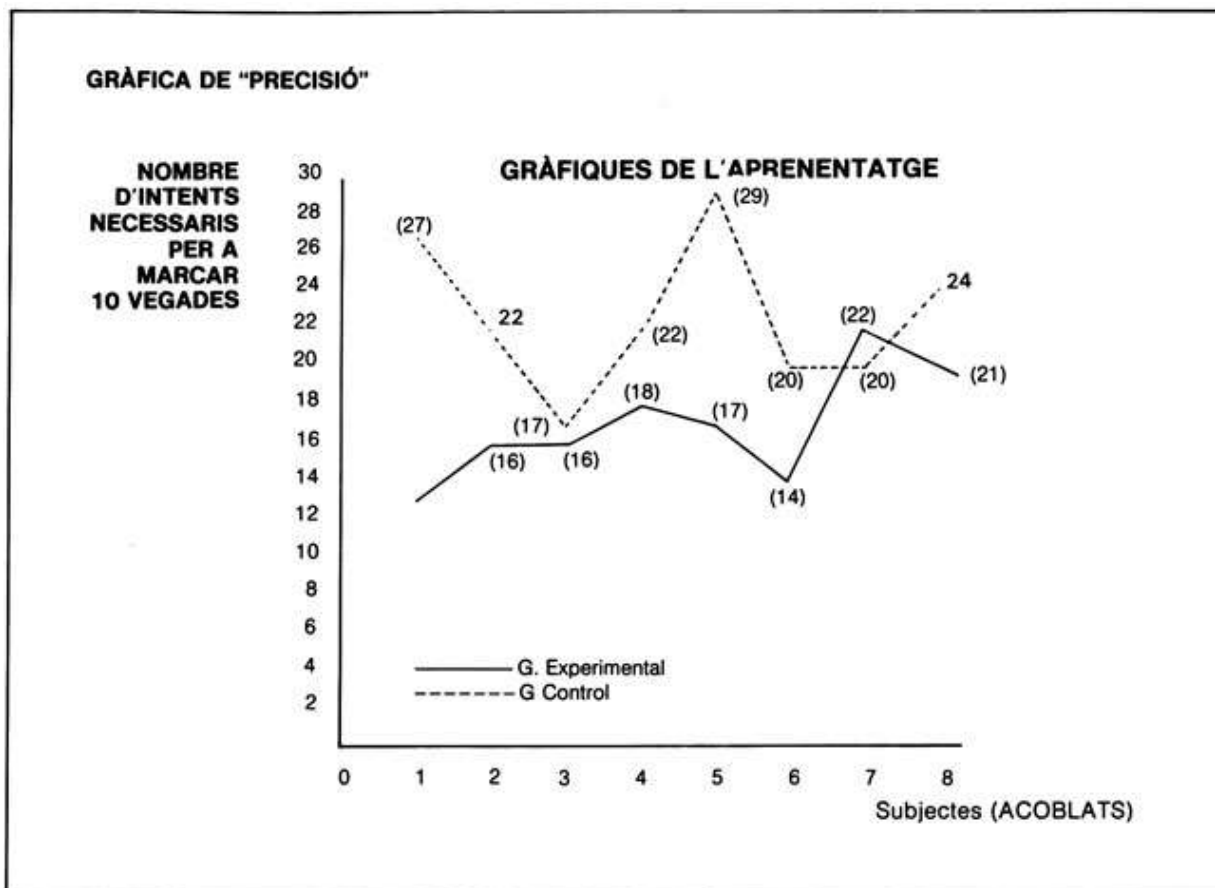
- 3

$T = \sum Y_i$ (i $\sum$ diferències amb signe menys freqüent)

$T_{5\%,8} = 4$

Com: $2 < 4$

La diferència entre els 2 grups és significativa.

Tractament estadístic de les dades

Per analitzar estadísticament les dades obtingudes en la investigació que hem fet, farem servir la prova *no-paramètrica* de comparació de dos grups amb dades acoblades, anomenada: Prova T. Wilcoxon (DOMENECH, 1979).

Les proves no-paramètriques s'empenen quan el format dels grups són petits (inferior a 30). Per a mostres grans s'apliquen les proves clàssiques paramètriques, no obstant això, també es poden aplicar les proves no-paramètriques en mostres grans. Les mostres no paramètriques són útils en l'estudi de dades ordinals (es a dir, en les quals només es coneix si un individu està davant d'un altre sense especificar quant). Algunes de les proves no paramètriques es basen en transformar les variables quantitatives en ordinals i estudiar les distribucions d'aquests números d'ordre o rang.

En la nostra investigació ens va interessar analitzar a cada individu en referència al seu homònim en l'altre

grup, és a dir, com si analitzéssim a una mateixa persona i a un mateix grup, l'ensenyaments dels quals han tingut metodologies diferents (amb o sense vídeo) en l'aprenentatge d'una nova habilitat. Per aquesta raó al començament de l'experiència aplicarem unes proves físiques (test d'agrupació) per homogeneïtzar el grup en aquest nivell.

Conclusions

Per una banda concloure, des d'un punt de vista teòric, les conclusions de les quals es basen en l'opinió de diferents autors que han treballat sobre el tema. I per altra banda les conclusions particulars del treball.

Conclusions teòriques:

1. El feedback extrínsec (donat pel professor) i extern (informació rebuda a través dels òrgans sensorials externs vista, oïda, etc.) és important en les fases primerenques de l'aprenentatge (iniciació), mentre que el *feedback* intrínsec (l'alumne percep els seus propis

resultats) i l'intern (informació rebuda a través dels òrgans sensorials interns, cinestèsic, etc.), és important en la fase de perfeccionament motor. Així per exemple un subjecte que s'inicia en el aprenentatge d'una tècnica esportiva, necessita visualitzar les diverses posicions dels segments per saber si el que està fent és correcte. No obstant un esportista experimentat, per perfeccionar un moviment, només li cal sentir-lo kinestèsicament per saber el que ha de rectificar. De la mateixa manera un conductor novell necessita mirar els comandaments del cotxe per anar adaptant els diversos estímuls i un conductor experimentat només cal que allargui el braç.

2. El coneixement de resultats-*feedback*, ha d'aparèixer immediatament després d'haver-se fet l'aprenentatge motor o bé una part d'aquest.
3. Proporcionar informació a l'alumne sobre la realització correc-

ta d'un aprenentatge o d'una part d'aquest per endavant, és més eficaç que no pas si rep informació solament a través del Feedback.

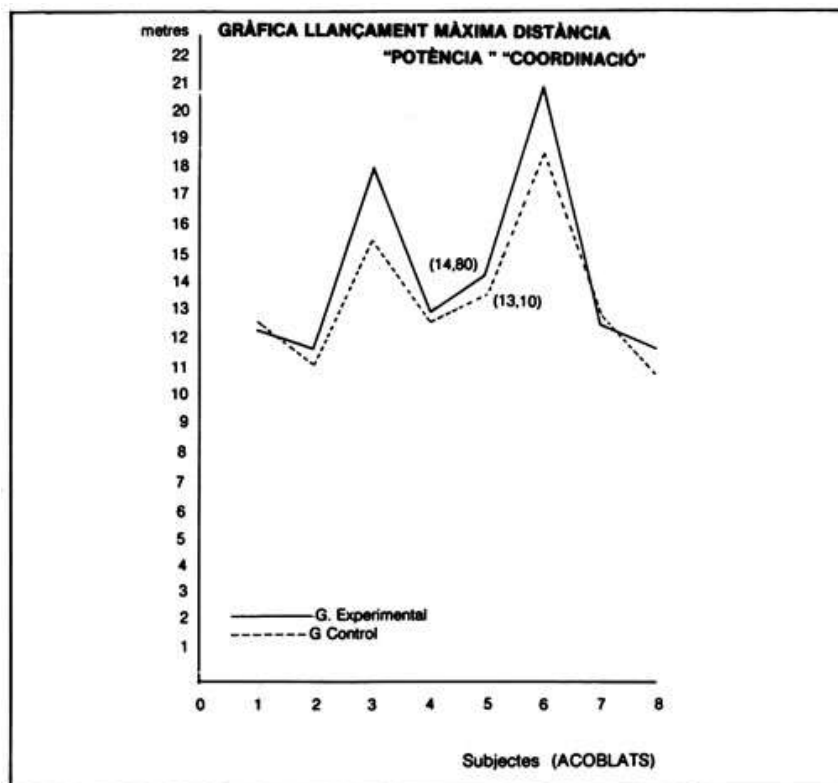
4. Els aspectes motivants del coneixement dels resultats (vídeo-tape), poden afectar l'alumne a fi que s'esforci en la pràctica dels exercicis que componen l'aprenentatge motor.

Conclusions particulars del treball

1. Estadísticament podem afirmar amb un risc = 5%, risc permès en investigació de caràcter educatiu, que existeix diferència significativa entre el llançament a màxima distància del grup experimental respecte del grup control.
2. Estadísticament podem afirmar amb un risc = 5%, que hi ha diferència significativa entre el llançament de precisió del grup experimental respecte del grup control.
3. L'ajuda del vídeo-tape a la comunicació professor-alumne en el procés d'aprenentatge motor esportiu, "llançament en suspensió d'handbol", és una realitat, ja que el grup experimental que va conèixer els seus resultats a través del vídeo-tape, assimilà més ràpidament l'aprenentatge motor en qüestió, que no pas el grup control que no el feu servir.

Resum

Aquesta investigació intenta veure la importància que pot tenir, en el procés d'aprenentatge motor esportiu, una informació visual del coneixement dels resultats, feta a través del vídeo-tape. Està centrada en la fase d'iniciació de l'aprenentatge i a nivell del co-

neixement dels resultats de l'habilitat concreta de llançament en suspensió d'handbol.

Es va treballar amb dos grups acoblats homogeniament a través de tres proves específiques—o afins al propi llançament. Aquests dos grups els qualifiquem com: Grup Control (aprenentatge sense tractament vídeo) i Grup Experimental (aprenentatge amb tractament vídeo).

Una vegada fetes les sessions de què constava l'aprenentatge, i que fou exactament igual per als dos grups, l'única variació va ser al grup experimental que el vam tractar durant tot el procés amb vídeo, i així, d'a-

questa manera, si es produïen variacions s'haurien d'atribuir al mateix vídeo, vam passar al mesurament de l'aprenentatge que es va fer amb els paràmetres de precisió i de potència més coordinació, les dades obtingudes les tractarem estadísticament, i així vam poder constatar que les diferències que hi havia en els paràmetres, entre el grup experimental i el grup control, eren significatives. Per tant, podem concloure que el vídeo-tape és un element important en la comunicació professor-alumne durant el procés d'aprenentatge motor esportiu: Llançament en suspensió d'handbol.

Bibliografia

ALONSO, Emilio: "Biomecánica de los armados por delante y por detras en el lanzamiento en suspensión de balónmano en dos sujetos". Tesina presentada INEF (Madrid) acta 121.
ANNET, Jhon: "The role of knowledge or results in learning a survey". Port Washington N.Y. Naval training divice centes.
CRATTY, B.: "Perceptual and motor development in infants and children". Ed The Mac. Millan company 1975.
DE CECCO, J. y CRAWFORD, W.: "The Psychology of learning and instrucción". Traduït pel departament de psicologia INEF (Barcelona) Capítol IX.
DOMENECH, J.M.: "Bioestadística". Ed. Herder Barcelona 1979.

ca". Ed. Herder Barcelona 1979.

ESCO, L.: "Comunicación, imagen y aprendizaje". Esco 1975 Barcelona.

FITTS y POSNER: "El rendimiento humano". Ed. Wrfil Alcoy 1978.

KNAPP, B.: "Sport et motricité, l'adquisition de l'habilité". Ed. Vigot Frères, 1978.

PEDRÓ, J.: "Efectos del vídeo-tape en el conocimiento de resultados del aprendizaje motor deportivo lanzamiento en suspensión en Balonmano". Tesina INEF Barcelona 1981.

Revistes

BARD, CH.: Laboratoire des Sciences de l'activité physique Quebec 1980.
BOECKMANN, K.: Dossier traducciones Insep. Paris nº 222.
DOWELL, J. LIMS: Centro de investigación y documentación Madrid, INEF.
INDJEHAGOPIAN, M.N.: Annales Inseps. Nº 6 Dic. 1974 París.

PIERON M.: Rev. Educativo Physique Vol. XVII 1. 1977 03.
PIERON M.: Predicción del nivel final de rendimiento. Lieja Bélgica.

SÉLDER, D.: Canadian journal of applied sports sciences 1979 nº3.

SMYTH M.: Journal of motor behavior. 1978 nº3. INSEP Ficher analítique 1974 nº4.